

บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

โดย

นายประเสริฐ ครอบแก้ว

# มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-653-247-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**THE ROLES OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN  
STUDENT CENTERED  
LEARNING PROCESS REFORM**

**By  
Prasert Krobkaew**

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**A Master's Report Submitted in Partial Fulfillment of the  
Requirements for the Degree**

**MASTER OF EDUCATION**

**Department of Educational Administration**

**Graduate School**

**SILPAKORN UNIVERSITY**

**2002**

**ISBN 974-653-247-2**

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้สารนิพนธ์เรื่อง “ บทบาทผู้บริหาร  
โรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ” เสนอโดย นายประเสริฐ ครอบแก้ว เป็น  
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร  
การศึกษา

.....  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จีราวรรณ คงคล้าย)  
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย  
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ควบคุมสารนิพนธ์  
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลัดดา สุวรรณกุล

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

.....ประธานกรรมการ  
(รองศาสตราจารย์รพจน์ มูรพันธุ์)  
...../...../.....

.....กรรมการ  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดา สุวรรณกุล)  
...../...../.....

.....กรรมการ  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิสิฐ พิษณานนท์)  
...../...../.....

K 42461110 : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ : บทบาทผู้บริหารโรงเรียน / ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

ประเสริฐ ครอบแก้ว : บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ  
(THE ROLES OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN STUDENT  
CENTERED LEARNING PROCESS REFORM) อาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์

: ผศ. ลัดดา สุวรรณกุล. 185 หน้า. ISBN 974 – 653 – 247 – 2

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) ระดับบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ปัญหาและความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 22 โรงเรียน เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 8-20 สิงหาคม 2545 ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 22 คน ครูผู้สอน 45 คน รวม 67 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ( $\mu$ ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $\sigma$ ) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือกับชุมชน การประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

2. ปัญหาและความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ โรงเรียนขาดแคลนครูผู้สอน มีภารกิจงานมาก ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือกับชุมชนมีน้อย ผู้บริหารและครูผู้สอนบางส่วนมีความรู้ ประสบการณ์ ทักษะในการจัดการเรียนรู้ การผลิต การใช้สื่อ การประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากรและมีการนิเทศน้อย ส่วนความต้องการพบว่า โรงเรียนมีความต้องการครูอย่างเพียงพอและเหมาะสมมีสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการพัฒนาบุคลากร มีการนิเทศติดตามช่วยเหลืออย่างจริงจัง มีการสร้างความร่วมมือกับชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์.....

K 42461110 : MAJOR : EDUCATIONAL ADMINISTRATION  
KEY WORD : THE ROLES OF SCHOOL ADMINISTRATORS /  
STUDENT CENTERED LEARNING PROCESS REFORM  
PRASERT KROBKAEW : THE ROLES OF SCHOOL  
ADMINISTRATORS IN STUDENT CENTERED LEARNING  
PROCESS REFORM. MASTER' S REPORT ADVISOR : ASST.  
PROF. LADDA SUWANAGUL. 185 pp. ISBN 974-653-247-2.

The purposes of this research were to find : 1) The level of school administrators roles in student centered learning process reform. 2)The problems and needs of school administrators and teachers in student centered learning process reform. The population for this research were 22 schools under the jurisdiction of the Primary Education Office of Bangsaphannoi District, Prachaukhirikhan Province. The data were collected during August 8 – 20, 2002. The repondents consisted of 22 school administrators, 45 teachers, 67 people in total. The statistical analysis data were frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis.

**The research findings were :**

1) The roles of school administrators in student centered learning process reform as whole were at a high level, and as an individaul aspect was at a high level, ranging from the management of learning process, personnel developments, teaching learning media and learning sources, cooperation establishment with community, evaluation of learning, construction and development of curriculum, and reseaches for learning developments.

2) The problem of school administrators and teachers in regard to student centered learning process reform were that the school lacked teachers. The school were in lack of teaching learning media and learning sources. They had insufficient cooperation with the communities. Only part of the school administrators and teachers had knowledge, experiences, and skills in learning process management, evaluation of learning, construction and development of curriculum, reseaches for learning development, and personnel development and there was not enough supervision. It was found in terms of needs that the schools needed sufficient and proper teachers, teaching learning media and learning sources, strenous supervisions and follow ups. They also needed more community cooperation so that the student centered learning process reform could become successful in accordance with the purposes of the educational reform.

---

Department of Educational Administration    Graduate school, Silpakorn University    Academic Year 2002

Student's signature.....

Master's Report Advisor's signature.....

## กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความกรุณา ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ ตรวจสอบแนะนำ แก้ไข อย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดา สุวรรณกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิสิฐ พิษานนท์ และรองศาสตราจารย์รพจน์ มุรพันธุ์ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ดร. สุมาลี พงษ์ดิยะไพบูลย์ คุณรุ่งนภา ยิ่งยวด สิกษานิเทศก์ 8 คุณอำนาจ ไพนุชิต นักวิชาการบริหารการศึกษา ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ด้านการวัดผล ประเมินผล และตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษาไทยของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมถ่ายทอดวิชาความรู้ประสบการณ์ให้กับผู้วิจัย และขอขอบคุณผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ ช่างราชการ เจ้าหน้าที่ รวมทั้งเพื่อน ๆ ทุกคน ที่ได้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุน ให้กำลังใจ จนทำให้การศึกษาสำเร็จตามหลักสูตรทุกประการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

## สารบัญ

### หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ .....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ

### บทที่

1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	4
	ปัญหาการวิจัย.....	8
	ความสำคัญของการวิจัย.....	11
	จุดประสงค์ของการวิจัย.....	12
	ข้อคำถามของการวิจัย.....	12
	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	12
	ขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัย.....	12
	ขอบเขตของการวิจัย.....	16
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	17
2	วรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	18
	บทบาทผู้บริหารในการบริหารการศึกษา.....	18
	บทบาท.....	18
	ความหมายและความสำคัญ.....	18
	การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา.....	21
	การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา.....	22
	พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กบกับการปฏิรูปการเรียนรู้.....	24
	บทบาทผู้บริหารในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ.....	25
	การจัดกระบวนการเรียนรู้.....	25

การเรียนรู้.....	25
การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ.....	26
ความหมาย.....	26
หลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ.....	27
ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ.....	30
ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด.....	33
บทบาทของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ.....	35
รูปแบบหรือเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด.....	38
สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้.....	39
สื่อการเรียนการสอน.....	40
ความหมาย.....	40
ประเภทของสื่อการเรียนการสอน.....	41
แหล่งเรียนรู้.....	42
ความหมาย.....	42
ขั้นตอนการสำรวจและใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้.....	44
การประเมินผลการเรียนรู้.....	45
การประเมินผลตามสภาพจริง.....	47
ความหมาย.....	47
ลักษณะการประเมินตามสภาพจริง.....	48
ขั้นตอนในการประเมินตามสภาพจริง.....	51
วิธีการประเมินผลหรือเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตามสภาพจริง.....	51
การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร.....	53
ความหมาย.....	53
หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ( ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ).....	54
หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	56
หลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่น.....	61
การพัฒนาหลักสูตรตามความสนใจของท้องถิ่น.....	63
การพัฒนาหลักสูตรตามความสนใจ ความสามารถ และ	
ความถนัดของผู้เรียน.....	65



	กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	67
	การบริหารหลักสูตร.....	69
	การสร้างความร่วมมือกับชุมชน.....	70
	ความสำคัญของชุมชนต่อการปฏิรูปการเรียนรู้.....	71
	แนวทางในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน.....	73
	การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้.....	77
	การวิจัยทั่วไป.....	78
	การวิจัยเชิงปฏิบัติการ.....	79
	การวิจัยเชิงปฏิบัติการสู่การวิจัยในชั้นเรียน.....	80
	การวิจัยในชั้นเรียน.....	82
	ขั้นตอนในการวิจัยในชั้นเรียน.....	82
	แนวปฏิบัติในการวิจัยในชั้นเรียนให้สำเร็จ.....	87
	การเขียนเค้าโครงการวิจัย.....	89
	การพัฒนาบุคลากร.....	90
	ความหมาย.....	91
	ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร.....	92
	กระบวนการในการพัฒนาบุคลากร.....	93
	แนวทางในการพัฒนาบุคลากร.....	95
	วิธีการพัฒนาบุคลากร.....	97
	งานวิจัย แนวคิด และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง.....	105
	สรุป.....	114
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	115
	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	115
	ระเบียบวิธีการวิจัย.....	116
	แผนแบบการวิจัย.....	116
	ประชากร.....	116

บทที่	หน้า
ตัวแปรที่ศึกษา.....	117
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	119
การสร้างเครื่องมือ.....	120
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	120
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	120
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	120
สรุป.....	121
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	122
สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	123
บทบาทผู้บริหาร โรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ.....	124
ปัญหาและความต้องการของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนใน การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ.....	126
สรุป.....	128
5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	130
สรุปผลการวิจัย.....	130
อภิปรายผล.....	132
ข้อเสนอแนะของการวิจัย.....	140
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	140
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	141
บรรณานุกรม.....	142
ภาคผนวก .....	151
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	152
ภาคผนวก ข รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม.....	168
ประวัติผู้วิจัย.....	184

## สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	59
2	ประชากร.....	117
3	ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	123
4	ค่าเฉลี่ย ( $\mu$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $\sigma$ ) ระดับบทบาทผู้บริหาร โรงเรียน ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ.....	125
5	รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม.....	169

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

## สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	การบริหารงานสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย.....	10
2	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	15
3	ขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัย.....	16
4	การบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา.....	21
5	พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กับการปฏิรูปการเรียนรู้.....	24
6	การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาสถานศึกษา.....	64
7	ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา.....	66
8	ปัญหาด้านการเรียนการสอน.....	84
9	ขั้นตอนในการวิจัยในชั้นเรียน.....	85
10	เทคนิคแลกเปลี่ยนการเรียนรู้.....	100
11	ต้นไม้ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้.....	101
12	การดำเนินงานตามเทคนิคคู่มือการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้.....	102
13	การพัฒนางานร่วมกันของกลุ่ม.....	103

## บทที่ 1

### บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดสาระเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในมาตรา 43 ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะจัดได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และมาตรา 81 ระบุว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เสริมสร้างความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง และการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัย ศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมของชาติ<sup>1</sup>

สาระในรัฐธรรมนูญดังกล่าว จึงนำไปสู่การจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อปฏิรูปการศึกษาของชาติซึ่งได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการของการศึกษาในมาตรา 6 การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 83 การพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องมาตรา 9(2) ให้มีการกระจายอำนาจลงไปยังที่เขตพื้นที่ สถานศึกษา ให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับ มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ และการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคคลอย่างต่อเนือง และมาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ<sup>2</sup>

---

<sup>1</sup>สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541), 10-16

<sup>2</sup>สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค, 2542), 5-12

ภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แล้วได้ก่อให้เกิดกระแสการตื่นตัวครั้งใหญ่ ครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะประเด็นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งประเวศ วะสี กล่าวว่า หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาคือการปฏิรูปการเรียนรู้และหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้คือ การปฏิรูปจากการยึดวิชาเป็นตัวตั้งมาเป็นยึดมนุษย์ หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้ง หรือที่เรียกว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด<sup>3</sup> สุวัฒน์ เงินน้ำ กล่าวว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุดคือ คำที่สำคัญซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เป็นคำที่กระตุ้นเตือนให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กลับมาทบทวน ตรวจสอบความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติงาน พร้อมตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ ภาระกิจใหม่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามความคาดหวังของสังคม<sup>4</sup> กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา กล่าวว่า บทบาทผู้เกี่ยวข้องที่จะต้องขับเคลื่อนร่วมกันทุกระดับ ทั้งเป็นชุมทรัพย์ของรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ที่จะผลักดันให้การปฏิรูปและวิธีการที่หลากหลาย ที่จะผลักดันให้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง<sup>5</sup> รุ่ง แก้วแดง ได้กล่าวว่าแก่นแท้ของการปฏิรูปการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติให้ความสำคัญที่สุดคือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ตามหมวดที่ 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาให้ยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ ซึ่งการปฏิรูปการเรียนรู้ได้นั้นจำเป็นที่จะต้องสรรหา คัดเลือกและยกย่องครูที่สามารถจัดกิจกรรมและเนื้อหาของ การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจของผู้เรียน ฝึกให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิด การจัดบรรยากาศสื่อ อุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนและผู้สอนเกิดการเรียนรู้พร้อมกัน จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกสถานที่ ทุกเวลา ตลอดจนแสวงหาความร่วมมือ และประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ<sup>6</sup> ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ กล่าวว่า หลังจากมีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ก่อตัวขึ้นแล้วเริ่มขยายสู่การปฏิบัติไประยะหนึ่งก็ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มีทิศทางที่ชัดเจน นับเป็นก้าวแห่งการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษา

<sup>3</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542), ข.

<sup>4</sup> เรื่องเดียวกัน, ข.

<sup>5</sup> เรื่องเดียวกัน, ฉ.

<sup>6</sup> รุ่ง แก้วแดง, “สารพันปัญหา,” ไทยรัฐ, 22 ตุลาคม 2544, 6

แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งในระยะนี้ผู้บริหาร ครูและผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดให้ความสำคัญ และดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจังเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะเปลี่ยนจากการจัดการเรียนรู้โดยครูทุกระดับการศึกษาเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน<sup>7</sup>

จากการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้บัญญัติให้มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด และกำหนดให้สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่อยู่หลายประเด็นเพื่อผลักดันให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา และผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่โดยตรงกับภารกิจดังกล่าวก็คือผู้บริหาร โรงเรียนหรือผู้บริหารสถานศึกษา ดังเช่น ผอ. โสภณ โกจารย์ศรี กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนว่า ผู้บริหารมิใช่เพียงผู้นำการเปลี่ยนแปลงเท่านั้นแต่การนำนั้นเป็นการนำที่ยั่งยืนและต่อเนื่องสร้างความเป็นหนึ่งระหว่างครู ผู้ปกครองและเด็ก<sup>8</sup> นิยม ธีระเวช กล่าวว่า กลไกสำคัญที่จะทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้สำเร็จ คือผู้บริหารโรงเรียน<sup>9</sup> ชาญชัย ทิพยานตร กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียน คือ ตัวจักรในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือปฏิรูปภายในโรงเรียน ผู้บริหารต้องประเมินตัวเองก่อนว่ามีความพร้อมหรือต้องส่งเสริมความพร้อมให้กับตัวเองและคณะครูภายในโรงเรียนต้องศึกษาข้อมูลจากองค์ความรู้ต่าง ๆ เปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการกำหนดกิจกรรมของครูในการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ นั้น ต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูก่อน คือ ต้องหาวิธีการให้ครูเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้<sup>10</sup> ชลิต ตุ่มทองคำ กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษา ต้องมีความตระหนัก รับผิดชอบ และมีจิตสำนึกอยู่เสมอว่าเราจะนำโรงเรียนไปในทิศทางใด และอย่างไร เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพึงประสงค์<sup>11</sup> และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

<sup>7</sup> ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์, “ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ,” ใน ร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2543), 53-54

<sup>8</sup> ผอ. โสภณ โกจารย์ศรี, “ผู้บริหารหัวใจของความสำเร็จต้องเปิดโอกาสให้ครูปฏิรูป,” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 40 (เมษายน 2544) : 5

<sup>9</sup> นิยม ธีระเวช, “ผู้บริหารคือบุคคลสำคัญของการปฏิรูป,” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 42 (มิถุนายน 2544) : 8

<sup>10</sup> ชาญชัย ทิพยานตร, “โรงเรียนกับความพร้อมเป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้,” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 40 (เมษายน 2544) : 5

<sup>11</sup> ชลิต ตุ่มทองคำ, “ผู้บริหารบุคคลสำคัญความสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้,” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 40 (เมษายน 2544) : 6

สรุปว่า ในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้นบุคคลที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องมีบทบาทในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องสนับสนุนการปฏิรูปการสอนของครูและส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้<sup>12</sup>

จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดนั้น การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญถือว่าเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา การบริหารจัดการศึกษานั้นการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ดังนั้น ผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญที่สุดที่จะผลักดันให้ครูผู้สอนเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขก็คือผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้บริหารสถานศึกษา

#### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา จำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจำเป็นต้องผลักดันให้ทำได้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้สะท้อนผลจากการสำรวจประจําชาติเรื่องคุณภาพการศึกษา ในประเด็นการเรียนการสอนพบว่าครูส่วนใหญ่ยังใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ยังใช้สื่อการสอนไม่มากนัก การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษายังมีน้อย ในด้านตัวครูที่น่าสนใจ คือ ครูระดับประถมร้อยละ 20 ไม่ต้องการเป็นครูเพราะเห็นว่างานหนักและมีรายได้ไม่พอแต่ที่ยังเป็นครูเพราะไม่มีทางเลือกที่คิดว่าปัญหาสะท้อนภาพให้เห็นว่า ผู้สอนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเป็นครู ทำให้มีโอกาที่จะทำให้นักเรียนไม่ชอบครูและไม่ชอบเรียน ซึ่งเป็นผลเสียต่อการพัฒนาการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง แม้แต่เด็กที่เรียนเก่งถ้าพบกับครูที่ดูและสอนไม่ดีก็จะทำให้นักเรียนไม่ชอบครูทำให้ไม่ชอบสิ่งที่เรียนด้วย ด้านการพัฒนาครูผู้สอน พบว่า ร้อยละ 42 ได้รับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ แต่ก็น่าสังเกตคุณภาพทางด้านการจัดการเรียนรู้ของครูไม่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ในด้านหลักสูตรผลการวิจัยการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของศูนย์พัฒนาหลักสูตรกรมวิชาการ พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร เช่น การสอนภาษาไทย ครูมักใช้คำปลายปิด มีการอ่านออกเสียงพร้อมๆ

<sup>12</sup> สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, “สภาพผู้บริหารหลักสูตรบริหารการศึกษา,” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 37 (มกราคม 2544) : 12.



กันมาก ทำให้ขาดการแก้ไขเป็นรายบุคคล การสอนคณิตศาสตร์ครูใช้การบรรยายอธิบายซ้ำ ๆ เป็นส่วนใหญ่ เป็นต้น ทำให้เห็นว่าพฤติกรรมการสอนดังกล่าว ไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ วางแผนปฏิบัติ ประเมินหรือใช้กระบวนการคิดต่าง ๆ ตามข้อเสนอแนะของหลักสูตร ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร<sup>13</sup>

จากกระแสความต้องการของสังคม และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานทางการศึกษาที่รับผิดชอบทางการศึกษามากที่สุด มีโรงเรียนทั้งหมด 30,870 โรงเรียน นักเรียน 6,726,076 คน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรการศึกษาประมาณ 400,000 คน จึงต้องดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญขึ้น เพราะเชื่อมั่นว่าการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาเนื่องจากการปฏิรูปการเรียนรู้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน จากเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลางเป็นผู้บอกความรู้และควบคุมกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้และการที่ได้มีการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้อย่างจริงจังและทั่วถึงด้วยเหตุผลที่สำคัญ ดังนี้

### 1. เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทย

การปฏิรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ จะช่วยพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่มีความรู้คู่คุณธรรมตระหนักในค่าของงานผู้อื่นและสรรพสิ่งทั้งหลาย รู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ในครรลองคลองธรรม รับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นคนที่มีเหตุผล ยอมรับความคิดเห็น เคารพกติกาของสังคม มีความขยัน ซื่อสัตย์ และเสียสละ เพื่อส่วนรวมมีศักยภาพของสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาอย่างได้สัดส่วนสมดุล เป็นคนที่มีสมรรถภาพทางกายดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ บุคลิกภาพร่าเริงแจ่มใส จิตใจอ่อนโยนและเกื้อกูล มีมนุษยสัมพันธ์เผชิญและขจัดปัญหาให้ดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุข

### 2. เพื่อเพิ่มพูนความเข้มแข็งของสังคม

สมาชิกในสังคมได้รับการพัฒนาให้ตระหนักและจิตใจร่วมกันในการผลิตสถานการณ์และแก้ปัญหาของส่วนรวม คน ชุมชน ย่อมมีส่วนร่วมถักทอความคิดร่วมกันทำงานไม่เห็นแก่ตัว มีการบริหารจัดการอย่างถูกต้องแบบขลลลดความขัดแย้ง ทุกคนรับผิดชอบต่อสังคม นำสังคมให้ก้าวหน้า ประเทศไทยจะไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง การปฏิรูประบบราชการและปฏิรูปอื่นได้ถ้าไม่ปฏิรูปการศึกษา การเข้าใจคือปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

<sup>13</sup> สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, หน่วยศึกษานิเทศก์, “เอกสารชุดพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารหลักสูตร,” (ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2542), 16-17. (อัดสำเนา)

### 3. เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคโลกาภิวัตน์

การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคอิเล็กทรอนิกส์และใยแก้วนำแสงที่วิทยาการเจริญก้าวหน้า ความรู้และสรรพวิทยาการเดินทางการสื่อสารด้วยความเร็ว ข้อมูลและสาระความรู้ต่าง ๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนทุกวัยต้องมีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่รอบตัว ทั้งครูคน ครูเครื่องและครูธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

### 4. เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และสังคมไทย

การปฏิรูปการศึกษาจะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นการเปิดทางใหม่ ๆ ให้ครู พ่อแม่ ชุมชน มีอิสระในการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาจัดทำหลักสูตร และการบริหารให้เกิดวัฒนธรรม ในการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น การลดทอนกรอบระเบียบ คำสั่งของส่วนกลาง เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการปฏิบัติจากเสียงเรียกร้องจากสังคมว่าให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานโรงเรียน โดยเฉพาะในเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่จะทำให้ผู้เรียนมีความสุขมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ได้พัฒนาสมอง ความคิด และสร้างปัญญาอย่างเต็มศักยภาพ

### 5. เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมาย

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นภาระกิจที่มีกฎหมายรองรับ ครู อาจารย์ ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องถือปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมิใช่เป็นนโยบาย หรือแผนงานที่ใครจะทำก็ได้ หรือไม่ทำก็ได้ หรือเปลี่ยนแปลงตามความชอบใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นเหมือนในอดีตที่ผ่านมา<sup>14</sup>

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นสำคัญว่าจะปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน ดังนี้

1. จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง วิธีการจัดการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล คิดค้น และใช้นวัตกรรมในการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมให้ลงมือปฏิบัติจริงและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

<sup>14</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, 68

2. จัดทำให้สาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และสอดคล้องกับ ความถนัดความสนใจ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

3. จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4. ให้นักลากรในองค์กรและสถาบันในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน

5. มีการทำวิจัยในชั้นเรียน

6. ให้มีการประเมินตามสภาพจริง โดยเน้นการประเมินควบคู่ไปกับกระบวนการเรียน การสอน

7. สถานศึกษากำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยนำหลักสูตรแกนกลางมาใช้ตลอด จนสร้างและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และประเทศชาติ

8. พัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องระดับสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อผลักดัน การปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุผล<sup>15</sup>

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้นำนโยบายของหน่วยเหนือเพื่อ มุ่งไปสู่การปฏิบัติในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญเกิดผลในภาพรวมทั้งจังหวัด โดยได้ กำหนดนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องและให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ดังนี้

1. จัดการศึกษาให้นักเรียนทั้ง 3 ระดับ ให้มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาเด็กให้เต็มศักยภาพสอดคล้องกับ หลักสูตรและความต้องการของท้องถิ่น

2. เร่งรัดให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน โดยโรงเรียนต้องปฏิรูปกระบวนการ เรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา<sup>16</sup>

<sup>15</sup>กระทรวงศึกษาธิการ, เส้นทางสู่ความสำเร็จแนวทางการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา กระทรวง ศึกษาธิการ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543), 24-27.

<sup>16</sup>สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ฝ่ายแผนและงบประมาณ, “รายงานผลการจัด การศึกษาปีงบประมาณ 2544” (ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2544), 31-33. (อัดสำเนา)

จากสภาพปัญหาและเหตุผลความจำเป็นดังกล่าว จะเห็นว่าการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เป็นภารกิจที่ต้องดำเนินการ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนคือผู้ที่มีบทบาทสูงสุดและมีหน้าที่โดยตรงและโดยอ้อมจะต้องร่วมดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้ คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดทำสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ จัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร การสร้างความร่วมมือกับชุมชน การวิจัยในชั้นเรียน และการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีคุณภาพสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

### ปัญหาการวิจัย

กระบวนการเรียนการสอน หรือกระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้รับการพัฒนาทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งข้อมูลทางการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาเน้นเรียนเน้นท่องจำ ขาดการฝึกปฏิบัติและประเมินผลการทดสอบจากความจำเป็นส่วนใหญ่ ไม่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ทำให้เด็กเครียด คิดไม่เป็น ผลการประเมินคุณภาพการศึกษายืนยันว่าเด็กไทยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำสุดชาติอื่นไม่ได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าเด็กไทยสติปัญญาต่ำกว่า แต่เป็นผลมาจากวิธีสอนและประเมินที่ทำให้เด็กไทยไม่รู้จักคิด วิเคราะห์ และใช้เหตุผล<sup>17</sup> สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รายงานว่า ครูส่วนใหญ่ยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง เน้นเนื้อหาให้ผู้เรียนท่องจำ โดยครูเป็นผู้ป้อนความรู้แนะนำให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การให้เรียนรู้กับผู้อื่น การเรียนรู้แบบองค์รวม ครูส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดำเนินการได้มากนักทำให้เกิดผลเสียต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก<sup>18</sup> ลำดวน เกษตรสุนทร กล่าวว่า จากอดีตจนถึงปัจจุบันการจัดการเรียนการสอน ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีลักษณะ “มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้” เนื่องจากการศึกษาในชั้นเรียนได้ล้อมกรอบตัวเองออกจากชุมชนวิธีการเรียนรู้ยังมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการมากกว่าการเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริง ไม่เน้นกระบวนการเรียนรู้ไม่พัฒนาในด้านการคิด วิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

<sup>17</sup>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, “สภาพการเรียนการสอนและผลที่ต้องปรับเปลี่ยน,” รายงานการปฏิรูปการศึกษา, 2, 23 (มีนาคม 2543) : 1.

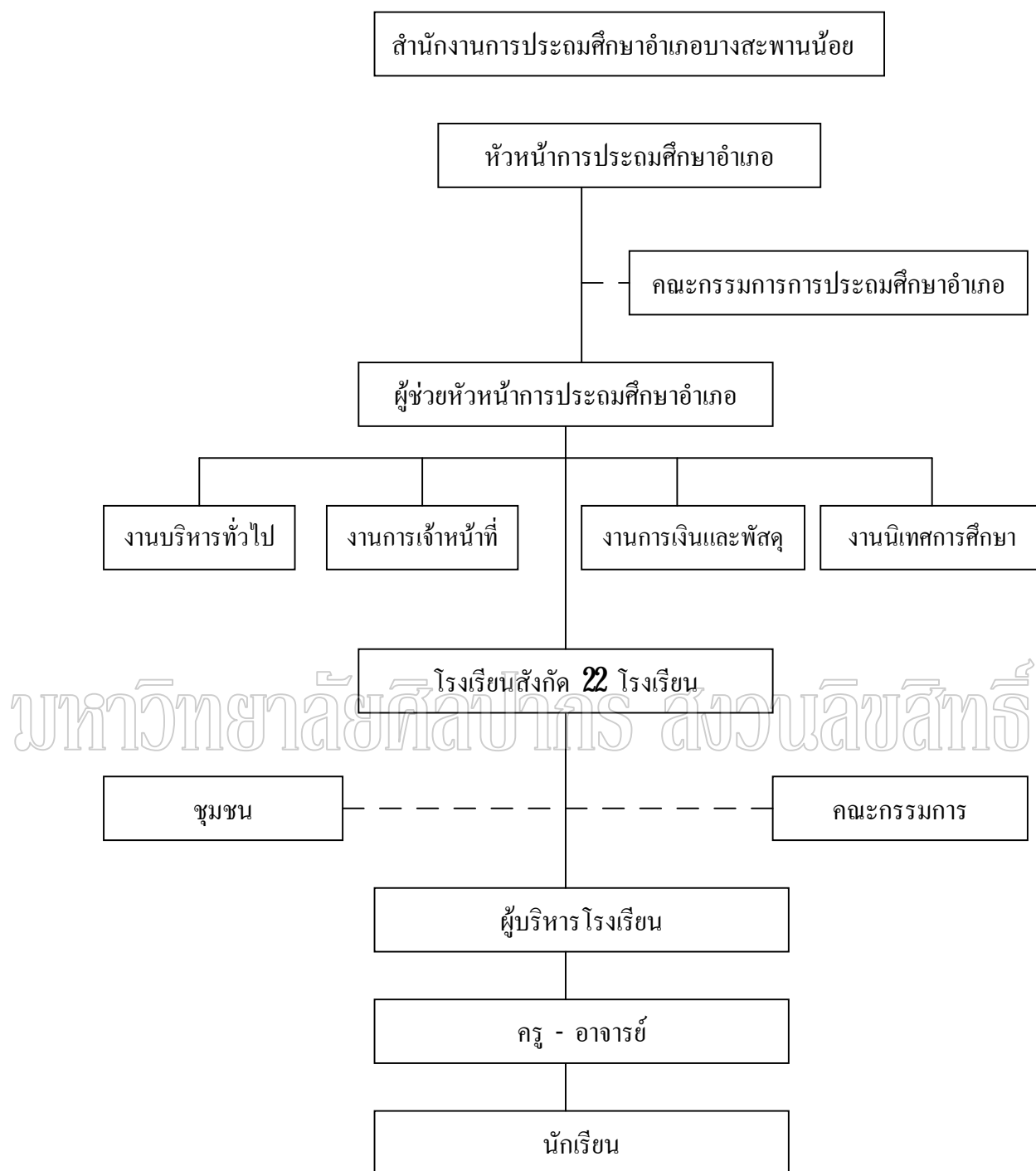
<sup>18</sup>สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ฝ่ายแผนและงบประมาณ, “แผนปฏิบัติการประจำปี2543,” (ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2543), 10. (อัคราเนนา)

อีกทั้งยังขาดการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัยเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว และแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับปริมาณของสังคม และสภาพแวดล้อม<sup>19</sup>

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย เป็นหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มีการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีโรงเรียนในสังกัด 22 โรงเรียน นักเรียน 5,638 คน มีข้าราชการครู 241 คน และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ 53 คน ดังสรุปได้ดังแผนภูมิที่ 1 ในการจัดการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย ปรากฏว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนครู กล่าวคือ อัตราการย้ายเข้าของข้าราชการครูมีน้อยแต่อัตราการย้ายออกสูง เนื่องจากข้าราชการครูส่วนใหญ่เป็นคนต่างอำเภอ ต่างจังหวัด ทำให้อัตราการขาดแคลนครูสูงถึงร้อยละ 34 การจัดกระบวนการเรียนการสอนยังใช้วิธีการแบบเดิมยังยึดตัวครูเป็นศูนย์กลาง ครูที่ได้รับการบรรจุหรือย้ายมาใหม่มีความรู้ความตั้งใจแต่ยังขาดทักษะ ประสบการณ์ เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ซึ่งจากข้อมูลพอสรุปได้ว่า ครูส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในอัตราต่ำทำให้เกิดผลเสียต่อการจัดการศึกษาอาจไม่เกิดผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และความต้องการของสังคม<sup>20</sup>

<sup>19</sup>ลำดวน เกษตรสุนทร, “ปฏิรูปการเรียนรู้สู่การเรียนการสอน,” ใน ร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : บริษัทพริททิวกรกราฟิก จำกัด, 2543), 44-47.

<sup>20</sup>สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย, “รายงานผลการจัดการศึกษาปี 2543,” 2543, 6 (อัดสำเนา)



แผนภูมิที่ 1 การบริหารงานสํานักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย

ที่มา : สํานักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย, “แผนปฏิบัติงานประจำปี 2544,” 2544 (อัดสำเนา)

จากปัญหาพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนของครูส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญต่ำ จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนคือผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่โดยตรงในการบริหารหรือจัดการ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนั้นจึงได้ศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่กฎหมายได้บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาและที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ 7 ด้าน คือ 1) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 2) สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ 3) การประเมินผลการเรียนรู้ 4) การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร 5) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน 6) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 7) การพัฒนาบุคลากร ซึ่งทั้ง 7 ด้านนั้นมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันที่จะผลักดันให้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

### ความสำคัญของการวิจัย

ผู้วิจัยให้ความสนใจในบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญเพราะผู้บริหารโรงเรียน คือ ผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในโรงเรียนและมีหน้าที่โดยตรงที่จะผลักดันสรรสร้างพลังความร่วมมือให้เกิดความเข้มแข็งที่จะก่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดหน้าที่ให้สถานศึกษาต้องดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งจากการวิเคราะห์จากการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และศึกษาจากแนวคิดหลักการ และเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้ว การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่เป็นบทบาทผู้บริหารโรงเรียนที่ควรศึกษามี 7 ด้าน ดังนี้ 1) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 2) สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ 3) การประเมินผลการเรียนรู้ 4) การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร 5) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน 6) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 7) การพัฒนาบุคลากร

ดังนั้นการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 7 ด้านที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเป็นการวิจัยที่ควรแก่การดำเนินการเป็นอย่างยิ่ง ในยุคของการปฏิรูปการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เกิดจากกระแสความต้องการของสังคมและผลจากการเกิดวิกฤติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อีกทั้งนโยบายในการจัดการศึกษาที่กำหนดให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ให้สถานศึกษาทุกสังกัดต้องดำเนินการ และจากปัญหาที่มาจากพฤติกรรมกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ครูผู้สอน ส่วนใหญ่ที่ยังเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต่ำ การศึกษาบทบาทผู้บริหารจะต้องศึกษาให้ครอบคลุมทั้งบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดทุกโรง และศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ว่ามีอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามเจตนารมณ์

ของการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

### จุดประสงค์ของการวิจัย

จากสภาพปัญหา และความสำคัญของปัญหา และเหตุผลความจำเป็นผู้วิจัยได้กำหนดจุดประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อทราบระดับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญทั้ง 7 ด้าน
2. เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

### ข้อคำถามของการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย มีบทบาทในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับใด
2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีปัญหาและมีความต้องการเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างไรบ้าง

### กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ได้นำแนวคิดทางการบริหารการศึกษาตามทฤษฎีเชิงระบบ (system approach) ของแคทซ์ และคานน์ (Katz and Kahn) คือ ตัวป้อน (input) กระบวนการ (process) ผลผลิต (output) โดยมีการประเมินผลทุกขั้นตอน รวมทั้งศึกษาสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง นำผลมาวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาให้บรรลุผลตามเป้าหมายและได้นำแนวคิดหลักการ นโยบายในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดกับผู้บริหาร และครูผู้สอนให้เป็นครูมืออาชีพ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นคน ดี เก่ง และมีความสุข ดังแผนภูมิที่ 2

### ขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัย

ขอบข่ายทางทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สรุปลงจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ใน 8 มาตรา คือ มาตรา 24- 30 และมาตรา 52 มาเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา เพื่อหาค่าระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงสภาพปัญหาและความต้องการในการ



ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ บางสะพานน้อย ซึ่งเป็นหน้าที่ของโรงเรียนทุกโรงเรียนต้องดำเนินการดังนี้

**1. การจัดกระบวนการเรียนรู้** ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุน แนะนำให้ครูผู้สอนจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา ให้ผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์จริง โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สมดุล และสมดุลกัน รวมทั้ง ปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอน จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นตลอดเวลา ทุก สถานที่

**2. สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้** ผู้บริหาร โรงเรียนต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และร่วมจัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่จำเป็นและเพียงพอกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นสำคัญ เพราะสื่อเป็นตัวกลาง ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับแหล่งเรียนรู้ที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้การเรียนรู้ เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ

**3. การประเมินผลการเรียนรู้** ผู้บริหาร โรงเรียนต้องร่วมดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งก่อน ระหว่างเรียน หลังเรียนและการ ประเมินผลรวม ประเมินให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา โดยมอบหมายหรือ ร่วมมือกับครูผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ประเมินผลการเรียนรู้จากสภาพจริง โดยวิธีการ ที่หลากหลายนำผลที่ได้ มาใช้แก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ

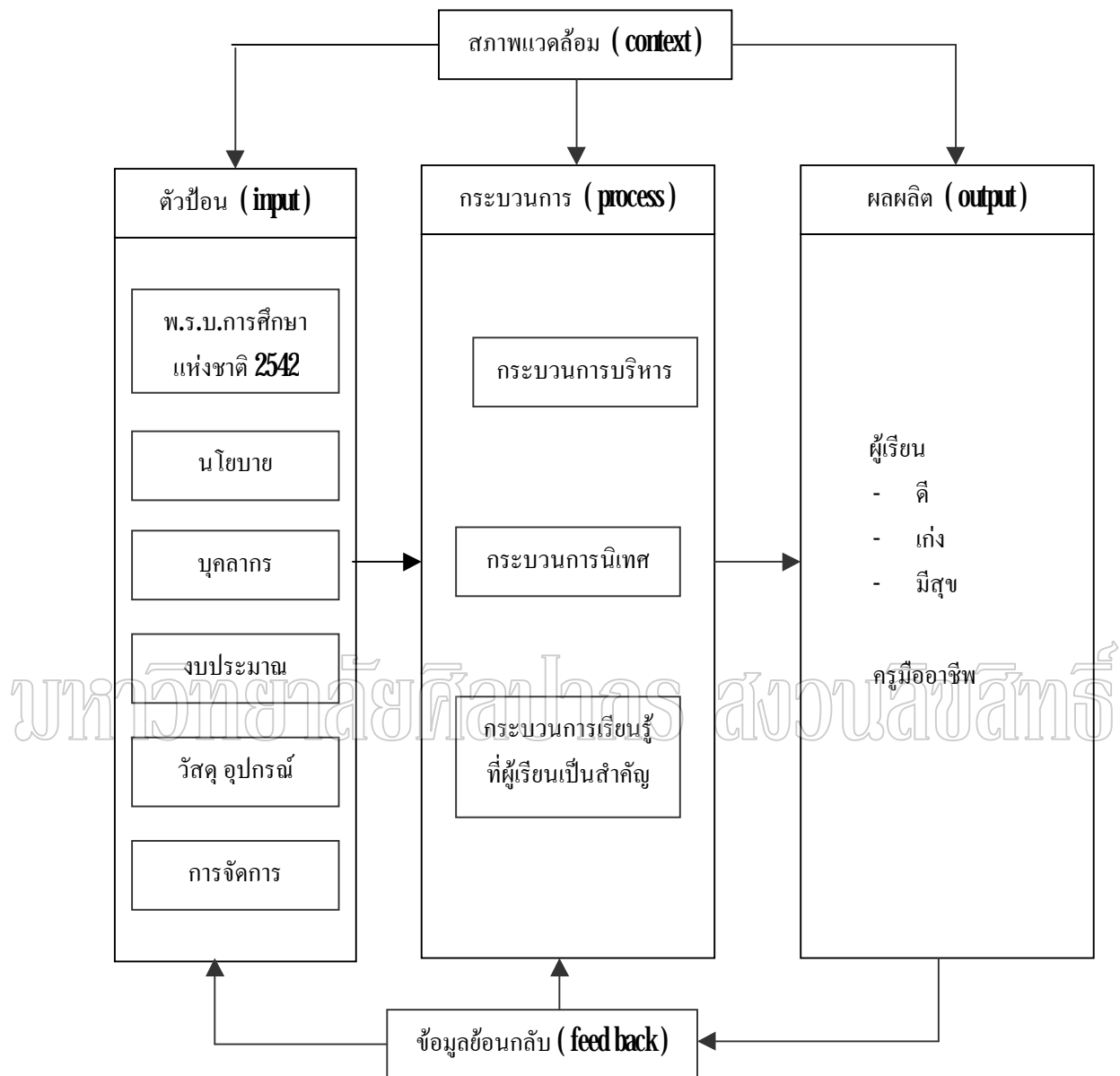
**4. การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร** ผู้บริหาร โรงเรียนมีหน้าที่โดยตรงที่ต้องนำ หลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรแกนกลางมาจัดทำสาระของหลักสูตรตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผล และมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หรือหลักสูตรท้องถิ่น ให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคม ความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา คือ เป็นคน ดี เก่ง และมีความสุข

**5. การสร้างความร่วมมือกับชุมชน** ผู้บริหารโรงเรียนต้องประสาน สร้างความเข้าใจ สร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม สนับสนุน ช่วยเหลือโรงเรียนและ ร่วมกันจัดการเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด และการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในหลายลักษณะเพื่อขอรับการสนับสนุน การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมและร่วมวางแผนพัฒนาผู้เรียน การจัดสถานการณ์ให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความสามารถ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสภาพการณ์

**6. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้** ผู้บริหารโรงเรียนต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ ครูผู้สอนสามารถวิจัยการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา แนวปฏิบัติที่ จะนำไปสู่การวิจัยที่สำเร็จนั้นต้องมีการวิเคราะห์ ระบุปัญหา และความต้องการ สามารถดำเนินการ วิจัย นำผลการวิจัย ข้อค้นพบไปใช้พัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

**7. การพัฒนาบุคลากร** ผู้บริหารต้องมีการดำเนินการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้ ปรับเปลี่ยนแนวคิด สร้างความตระหนัก มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ประสิทธิภาพ สามารถจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างหลากหลาย รวมทั้งพัฒนาในด้านคุณธรรมและ จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับบุคลากรอยู่เสมอ การพัฒนาให้บุคลากร หรือครูผู้สอนเป็นครูมืออาชีพ ต้องใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลายและต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์



แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : Daniel Katz and Robert L. Kahn, *The social Psychology of Organization*, 2nd ed. (New York : John and Son, 1978), 20

: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, *ปฏิบัติการเรียนรู้ที่ผู้เรียน สำคัญที่สุด* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542), 19-20

### ขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัยได้สรุปตามแผนภูมิที่ 3

1. บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ
  - 1) การจัดกระบวนการเรียนรู้
  - 2) สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้
  - 3) การประเมินผลการเรียนรู้
  - 4) การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร
  - 5) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน
  - 6) การวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้
  - 7) การพัฒนาบุคลากร
  
2. ปัญหาและความต้องการของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับ  
การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

### แผนภูมิที่ 3 ขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัย

ที่มา : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543), 5-9

: สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย, “รายงานผลการจัดการศึกษาปี 2544,” 2544 (อัดสำเนา)

### ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้เป็นดังนี้

**1. ประชากรที่ศึกษา** คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 22 โรงเรียน

**2. ตัวแปรที่ศึกษา** คือ บทบาทผู้บริหารโรงเรียนที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ 7 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ 2) ด้านสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ 3) การประเมินผลการเรียนรู้ 4) การสร้าง

และการพัฒนาหลักสูตร 5) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน 6) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้  
7) การพัฒนาบุคลากร

### ค่านิยมศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจตรงกันเกี่ยวกับความหมายของคำที่ใช้ใน การวิจัยให้ตรงกันจึงได้นิยาม คำศัพท์ต่าง ๆ ดังนี้

**การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ** หมายถึง การปรับเปลี่ยนแนวคิด วิธีการจัดการ เรียนรู้ หรือพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ให้ค่านึงประโยชน์ของผู้เรียนมากที่สุด โดยการจัดการศึกษาต้อง ยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ครูผู้สอนมีการวางแผนการสอนที่ให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากที่สุด มีการปฏิบัติจริงให้โอกาสได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยมีการจัดบรรยากาศ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ กระตุ้น ชักจูง ทำทนาย ให้การเสริมแรง ช่วยเหลือ เสนอแนะ ชี้แนวทางที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียนเป็น รายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทุก ๆ ด้านเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ เป็น คน ดี เก่งและมีสุข

**บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้** หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงาน ตามหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้อง ดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน อำนวยความสะดวก ร่วมมือ จัดหา แนะนำ ให้ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ประสานความร่วมมือให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการ ความจำเป็น ซึ่งผู้บริหารควรมีบทบาทในด้าน การจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนและ แหล่งเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร การสร้างความร่วมมือกับ ชุมชน การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียน เป็นสำคัญบรรลุตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

**โรงเรียน** หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพาน น้อย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ

## บทที่ 2

### วรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าเรื่องที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ ข้อเขียน ทฤษฎี เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบในการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยกำหนดสาระสำคัญอันประกอบด้วยการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

### บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารการศึกษา

ผู้บริหารการศึกษาในทุกระดับนับว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้เกิดผลต่อการสร้างเด็ก เยาวชน และพลเมืองให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนนั้นเป็นผู้ที่ความใกล้ชิดกับครู นักเรียน และชุมชนมากที่สุด จึงมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการบริหารงานในโรงเรียนทุกงาน การบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะบทบาทของการบริหารการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องร่วมดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน นิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือครูผู้สอน นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เพื่อให้การบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

### บทบาท (role)

#### ความหมายและความสำคัญ

การที่บุคคลเข้าสู่ตำแหน่งสิ่งแรกที่ได้รับมอบหมายจากองค์กร คือบทบาท (Role) แต่ละคนจะได้รับบทบาทที่แตกต่างกันออกไป นั่นหมายถึงว่าพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของบุคคลเป็นไปตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย ซึ่ง เคซ (Keith) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและความรับผิดชอบที่กำหนดควบคู่กับตำแหน่งเสมอ บทบาทและความรับผิดชอบที่กำหนดไว้นี้ต้องเป็นที่รู้และเข้าใจกันระหว่างผู้ดำรงตำแหน่งเอง และบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง<sup>1</sup>

---

<sup>1</sup>Davis Keith Human Relation at Work (New York: McGraw Hill Book Co,1962), 40

ส่วน เซคคอร์ด (Secord) และ เบคแมน (Backman) ว่าเป็นการปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวังของบุคคลทั้ง 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือผู้ดำรงตำแหน่ง อีกฝ่ายหนึ่งคือบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง<sup>2</sup> ต่อมาทองคุณ หงส์พันธ์ ได้เสนอว่าบทบาทเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบงานโดยตรงและงานพิเศษที่ควรทำ<sup>3</sup> ภิญโญ สารธ ได้กล่าวว่าบทบาทหมายถึงความมุ่งหวัง (expectation) ที่บุคคลอื่นคาดหวังบุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งควรจะทำ หรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาในสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่ง และบทบาทที่ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลดำรงเสมอ<sup>4</sup>

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า บุคคลทุกคนมีบทบาทที่แตกต่างกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทที่มีความสำคัญที่สุดในองค์กรเพราะบทบาทดังกล่าวมีอิทธิพลต่อองค์กรโดยส่วนรวมยิ่งกว่าบทบาทใดๆจนอาจกล่าวได้ว่าความเจริญก้าวหน้าหรือความเสื่อมของโรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษาใดขึ้นอยู่กับบทบาทผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ สำหรับองค์กรทางการศึกษาทุกระดับการศึกษา ประกอบด้วย บุคลากร ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันพอสมควร ดังนั้นบทบาทผู้บริหารโรงเรียนจึงแตกต่างกันจากบทบาทของผู้บริหารในองค์กรหรือหน่วยงานอื่นอยู่บ้างพอสมควร ซึ่ง สมอล (Small) ได้กล่าวถึงบทบาทผู้บริหารในสถานศึกษาทั่วไปไว้ 10 ประการ โดยพิจารณาจากหลักของการพัฒนาที่ว่า “การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์” ซึ่งมีดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ริเริ่ม หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ริเริ่มให้มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาที่ตนรับผิดชอบ
- 2) ผู้กระตุ้น หมายถึง ผู้บริหารในสถานศึกษาเป็นผู้กระตุ้น ส่งเสริมครู อาจารย์ และบุคลากรอื่นในสถานศึกษา เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ก่อให้เกิดการพัฒนา
- 3) ผู้ดูแลสั่งการให้ ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษาปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายและระเบียบต่าง ๆ
- 4) ผู้ปฏิบัติ หมายถึง ผู้บริหารในสถานศึกษาเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบายที่ได้รับจากผู้บริหารระดับสูงขึ้นไป
- 5) ผู้เชื่อมโยง หมายถึง ผู้บริหารในสถานศึกษาเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างผู้บริหารระดับสูงกับ ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่นในสถานศึกษา

<sup>2</sup> Paul F. Secord and Carl W. Backman, *Social Psychology* (New York: McGraw Hill Book Co, 1964), 454

<sup>3</sup>ทองคุณ หงส์พันธ์, “บทบาทของหัวหน้าฝ่ายปกครองและสวัสดิการของสถาบันฝึกหัดครู” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), 17.

<sup>4</sup>ภิญโญ สารธ, *หลักการบริหารการศึกษา* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2516), 304

6) ผู้ประสานงาน หมายถึง ผู้บริหารในสถานศึกษาเป็นผู้ประสานงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และบรรลุ เป้าหมาย 7) เป็นผู้ชักจูงหรือยับยั้ง หมายถึง ผู้บริหารในสถานศึกษาเป็นผู้ชักจูงหรือนำในการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดการพัฒนา และขณะเดียวกันผู้บริหารในสถานศึกษาก็เป็นผู้ขัดขวาง ยับยั้ง การเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เห็นว่าไม่ใช่การพัฒนา 8) ผู้แก้ต่าง หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ปกป้อง ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่นในสถานศึกษาที่ตนรับผิดชอบให้ได้รับความเป็นธรรม 9) ผู้รับฟัง หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของครู อาจารย์ และบุคลากรอื่นในสถานศึกษา 10) ผู้วางเฉย หมายถึง ผู้บริหารในสถานศึกษาต้องทำตนเป็นคนกลางและวางเฉยก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย<sup>5</sup>

จากแนวคิดของบุคคลต่าง ๆ ตามที่ได้เสนอมาพอสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง การกระทำ การดำเนินงาน การแสดงออก การทำตามหน้าที่ หรือเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่ควรกระทำหรือต้องปฏิบัติ อันเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบตามตำแหน่ง ซึ่งจะต้องเป็นที่รับรู้และเข้าใจกันระหว่างผู้ดำรงตำแหน่งและผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้นบทบาทผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ความมุ่งหวังที่ครู อาจารย์ นักเรียนผู้ปกครอง บุคลากรอื่น รวมทั้งผู้บังคับบัญชาระดับสูง คาดหวังว่าผู้ดำรงตำแหน่ง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนต้องกระทำ หรือการทำ หรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาเพื่อดำเนินการ และบริหารงานตามภารกิจตามตำแหน่งที่รับผิดชอบ

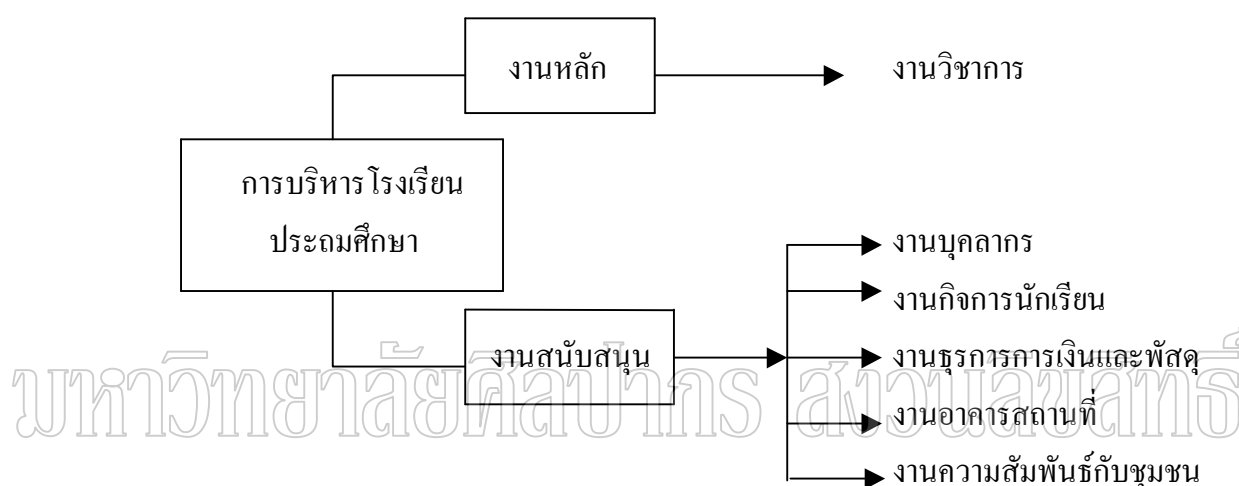
---

<sup>5</sup> James F. Small, "Role Options for School Administration," In Performance Objectives for School Principals, eds. Jack A. Culbertson, Curtis Herson, and Paul Morrison (California : McCutChan Publishing Coportion, 1974), 21-22.



### การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา

ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอ บางสะพานน้อย ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีบทบาทหน้าที่ตามภารกิจในการจัดการศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนไว้ 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ งานการเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน โดยงานวิชาการเป็นงานหลัก และงานอื่น ๆ อีก 5 งาน เป็นงานสนับสนุน ดังภาพประกอบ ในแผนภูมิที่ 4<sup>6</sup>



แผนภูมิที่ 4 การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

ที่มา : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536), 39.

<sup>6</sup>มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536), 39.

### การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

ในการบริหารวิชาการ ได้มีผู้ให้ความหมายที่สำคัญไว้ดังนี้ ภิญโญ สาธร กล่าวว่า หมายถึงการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวกับการปรับปรุง การพัฒนาการสอนให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพ<sup>7</sup> หรือ อภิรมย์ ณ นคร ให้ความหมายว่า คือการจัดการสอนโดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งขอบข่ายมีดังนี้ การจัดหลักสูตร การเรียนการสอนการจัดตารางเรียน การนิเทศการศึกษา อุปกรณ์การสอน แบบเรียน ห้องสมุดโรงเรียนและการวัดผลการศึกษา<sup>8</sup> ส่วนพนัส หันนาคินทร์ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่างานวิชาการ ได้แก่การหาครูที่ดีมาทำการสอนการจัดแบ่งหน้าที่ การปฏิรูมนิเทศครูใหม่ และการสร้างน้ำใจในการทำงาน ให้ครูมีความสามารถขึ้นการพิจารณาความดีความชอบ การประชุมครู การปกครองครู และการนิเทศการสอนและเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ การเลือกเนื้อหาของหลักสูตร การทำประมวลการสอน การเลือกหาแบบเรียน การจัดหาห้องสมุดและการวัดผลการสอน<sup>9</sup> สำหรับ พวงรัตน์ วิเวกานนท์ ให้ความเห็นว่าขอบข่ายงานวิชาการได้แก่ ปรัชญาทางการศึกษาขึ้นมา และตั้งวัตถุประสงค์ในการบริหารเพื่อให้บรรลุปรัชญาทางการศึกษา จัดทำโครงการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ จัดให้มีการประเมินผลหลักสูตรและการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง และจัดหาวัสดุเพื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ<sup>10</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการว่า ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นการส่งเสริม การสนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการสอน การจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตร การหาสื่อการเรียนการสอน การดำเนินการให้ครูผลิตและใช้สื่อการสอน การจัดชั้นเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การให้มีมุมหนังสือ หรือห้องสมุด การวัดผลและประเมินผล การส่งเสริมให้ครูจัดทำแฟ้มข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล การประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน การจัด

<sup>7</sup> ภิญโญ สาธร, หลักการบริหารการศึกษา, 282

<sup>8</sup> อภิรมย์ ณ นคร, การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522), 72

<sup>9</sup> พนัส หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524), 38

<sup>10</sup> คุณหญิงพวงรัตน์ วิเวกานนท์, “การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา,” ประชาศึกษา 22, 5(พฤษภาคม 2526): 13.

ศูนย์อุปกรณ์และการบริการแนะแนว<sup>11</sup> ส่วน สุวิทย์ บุญช่วย ได้จำแนกลักษณะของงานวิชาการในโรงเรียนซึ่งผู้บริหารต้องรับผิดชอบมีขอบข่าย ดังนี้ งานด้านหลักสูตรงานด้านการเรียนการสอน งานเกี่ยวกับสื่อและอุปกรณ์การสอน งานด้าน วัดผลและประเมินผลการเรียนงานสนับสนุนวิชาอื่น<sup>12</sup> เอกวิทย์ ณ ถลาง กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นทั้งศาสตร์ ทั้งศิลป์ที่ยากยิ่งเพราะจะต้องมีหลักการที่ดี มีชั้นเชิงสูง หรือศิลปะในการที่จะทำให้ผู้อื่นไปสู่เป้าหมายทางวิชาการที่ต้องการ<sup>13</sup>

จากแนวคิดและแนวดำเนินงานพอสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการนั้น เป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญยิ่งของงานผู้บริหารโรงเรียน เพราะเป็นงานหลัก เป็นงานที่จำเป็นต้องมีการดำเนินงาน การส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน แนะนำ นิเทศ จัดหา เพื่อให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพซึ่งการบริหารงานวิชาการมีขอบข่ายดังนี้ 1) การจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกระบวนการเรียนรู้ 2) การประเมินผลการศึกษาหรือประเมินผลการเรียนรู้ 3) การจัดหาส่งเสริมให้มีสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ 4) การพัฒนาหลักสูตร 5) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 6) การพัฒนาครูและบุคลากร 7) การจัดกิจกรรมเสริมทางวิชาการ 8) การประสานเพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนจะต้องร่วมดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

<sup>11</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , กองพัฒนาบุคคล , คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับปรับปรุง) (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2536), 6- 7.

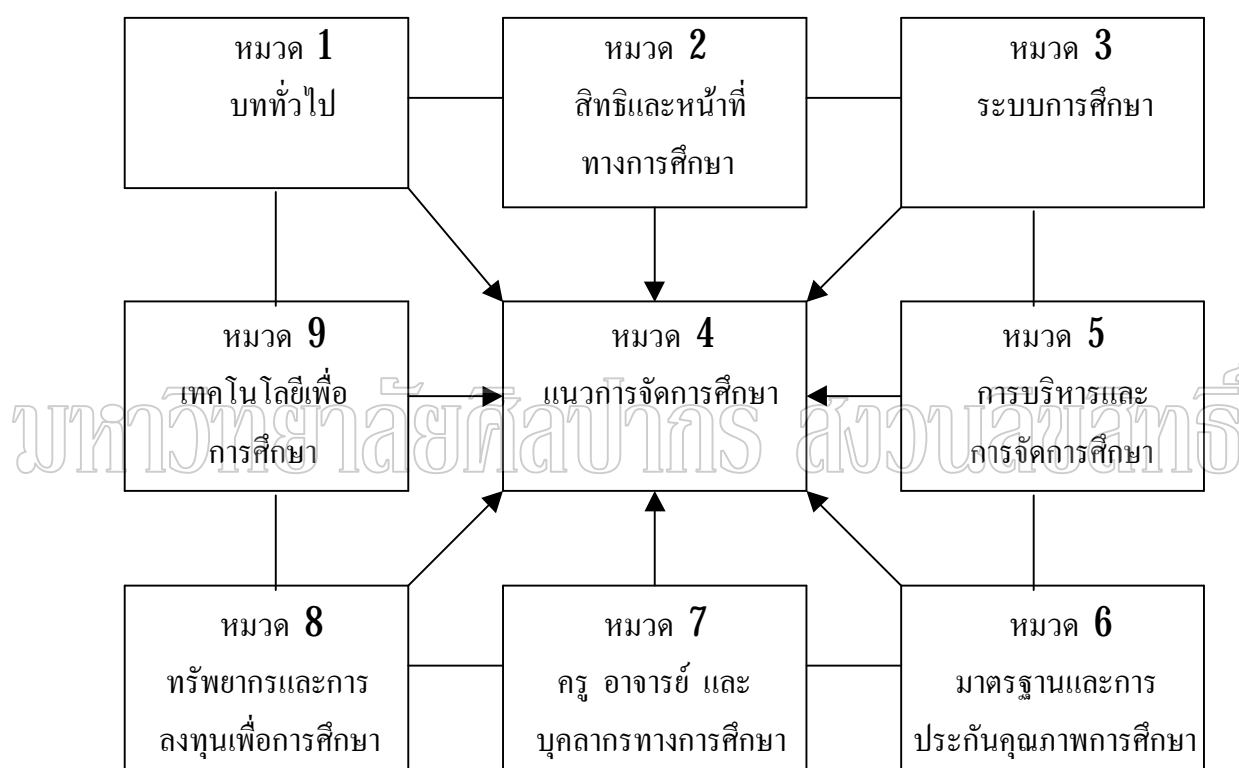
<sup>12</sup> สุวิทย์ บุญช่วย, “ผู้บริหารงานโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการ,” พิษณุ 2 5 ( มิถุนายน - กันยายน 2526) : 59- 66

<sup>13</sup> เอกวิทย์ ณ ถลาง, “ข้อคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ,” ใน ประมวลบทความทางการศึกษา (นครปฐม : พระปฐมเจดีย์การพิมพ์, 2523), 100- 105

### พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

#### กับการปฏิรูปการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บังคับใช้แล้วมีผลบังคับให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอันเป็นวาระสำคัญแห่งชาติ มีสาระสำคัญทั้งสิ้น 9 หมวด โดยเฉพาะในหมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา เป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ถือว่าเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสาระทุกหมวดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะมุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ดังแผนภูมิต่อไปนี้



แผนภูมิที่ 5 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การปฏิรูปการเรียนรู้  
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด  
(กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 11 - 12

### บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นบทบัญญัติที่ให้ทิศทางการปฏิรูปที่ชัดเจน แม้ว่าการปฏิรูปการเรียนรู้ของชาติเป็นงานที่ยากแต่เป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ที่มุ่งสัมฤทธิ์ผล ทั้งนี้ ทุกส่วนของสังคมไม่ว่าฝ่ายนโยบาย พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้เรียน ผู้บริหาร ชุมชน ต้องมีความเข้าใจตรงกันและเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งหวังที่จะได้เห็นคนไทยที่พึงประสงค์ เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และมีความสุข<sup>14</sup> ซึ่งบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้องในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้ง 7 ด้านมีดังนี้

#### การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นบทบาทที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการ ส่งเสริม แนะนำ ให้ครูผู้สอน สามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่หลักสูตรต้องการและตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา จึงขอนำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

#### การเรียนรู้

ความหมายการเรียนรู้ ได้มีนักจิตวิทยา นักวิชาการ ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของคนและสัตว์จนสามารถค้นพบหลักการแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ สำหรับความหมายการรู้นั้นขอนำเสนอ ดังนี้

สุรางค์ โคว์ตระกูล กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือการฝึกหัด รวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน<sup>15</sup> ประสาท อิศรปริดา กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือศักยภาพของพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรอันเป็นผลมาจากประสบการณ์<sup>16</sup> อารี พันธุ์ณี กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวรและพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์ หรือการฝึกฝนมิใช่เป็นผล

<sup>14</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 11-18

<sup>15</sup> สุรางค์ โคว์ตระกูล, จิตวิทยาการศึกษา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), 187.

<sup>16</sup> ประสาท อิศรปริดา, สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา (กรุงเทพฯ : นำอักษรการพิมพ์, 2538), 196

จากการตอบสนองตามธรรมชาติ หรือสัญชาตญาณหรือวุฒิภาวะ หรืออุบัติเหตุหรือความบังเอิญ<sup>17</sup> และปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง 1) การเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 2) การเรียนรู้เป็นผลจากการฝึกฝน 3) การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรจนเกิดเป็นนิสัยมิใช่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชั่วคราวเท่านั้น 4) การเรียนรู้มีอาจสังเกตได้โดยตรง เราทราบแต่การกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้แล้วเท่านั้น<sup>18</sup>

จากแนวคิดดังกล่าว พอจะนิยามความหมายของการเรียนรู้ ว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล จากพฤติกรรมเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ ที่ค่อนข้างถาวรในภายหลังที่ได้เรียนรู้ หรือได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้โดยมิใช่เกิดจากการตอบสนองตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ

### การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

#### ความหมาย

การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญได้มีผู้ให้ความหมายไว้ที่สำคัญ ดังนี้

ชนาธิป พรกุล ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียน ได้มีบทบาทในการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด กิจกรรมการเรียนรู้ คืองานที่ผู้เรียนทำแล้วเกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยแสดงเป็นพฤติกรรมที่ครูกำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกด้าน<sup>19</sup> ประวิทย์ บึงสว่าง การจัดการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้คิดเอง ปฏิบัติเองและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล หรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายจนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้โดยครูเป็นผู้วางแผนร่วมกับผู้เรียนจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ กระตุ้นท้าทายให้กำลังใจ และแก้ปัญหา หรือชี้แนะแนวทางการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล<sup>20</sup>

<sup>17</sup> อารีย์ พันธุ์ฉวี, จิตวิทยาการเรียนการสอน (กรุงเทพฯ :บริษัทเลิฟแอนลิฟ จำกัด, 2535), 8

<sup>18</sup> ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาการศึกษา (กรุงเทพฯ : สหมิตรออฟเซต, 2534), 28

<sup>19</sup> ชนาธิป พรกุล, “คลังพระราชบัญญัติฯ จัดการเรียนการสอนผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง,”

วารสารวิชาการ 4 9 (กันยายน 2544) : 2

<sup>20</sup> ประวิทย์ บึงสว่าง, “การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด,” ใน ร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2543), 79

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้ความหมายว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียน สำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดมุ่งหมาย สาระกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการ วัดผลและการประเมินผลที่มุ่งพัฒนาคน และชีวิตให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน<sup>21</sup> กรมวิชาการให้ความหมายว่า เป็นการดำเนินการใด ๆ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนมากที่สุด โดยในการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ การ เรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด มีฐานมาจากทฤษฎีและผลการวิจัยที่ค้นพบว่า เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนมี คุณภาพอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้มีส่วนร่วม เรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้ปฏิบัติ หรือเป็น ผู้กระทำมากกว่าผู้ถูกกระทำ<sup>22</sup> ทิศนา ขัมมณี ให้ความหมายว่า การสอนที่เน้นนักเรียนเป็น ศูนย์กลาง หมายถึง การสอนที่มุ่งจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความ สามารถ และความสนใจของผู้เรียนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม และลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจน เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง<sup>23</sup>

จากแนวคิดที่นำเสนอมา พอสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญหรือผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนสนองความแตกต่าง ระหว่างบุคคลผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เรียนรู้อย่างมีความสุข ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ รอบด้านสมดุล มีทักษะการแสวงหาความรู้ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

### **หลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด**

ในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญมีหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งขอเสนอที่นักวิชาการและหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานการจัดกระบวนการ ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอหลักการ ดังนี้

1. ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้
2. เป้าหมายเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา

ความรู้และคุณธรรม

<sup>21</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด, 35

<sup>22</sup> กรมวิชาการ, การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 3

<sup>23</sup> ทิศนา ขัมมณี, “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางโมเดลซิฟ,” วารสาร วิชาการ 2 5 (พฤษภาคม 2542): 4

3. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา และต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. การเรียนรู้ได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
5. ผู้เรียนเรียนรู้จากการได้คิด ปฏิบัติจริง และสรุปความรู้ด้วยตนเองได้
6. ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและร่วมมือกันในการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ<sup>24</sup>

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เสนอหลักการดังนี้

1. ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (construct) ดังนี้

- 1.1 แสวงหาข้อมูล
- 1.2 ศึกษาทำความเข้าใจ
- 1.3 คิดวิเคราะห์
- 1.4 ตีความ
- 1.5 แปลความ
- 1.6 สร้างความหมายแก่ตนเอง
- 1.7 สังเคราะห์ข้อมูล
- 1.8 สรุปข้อความรู้

2. ให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด (participation)

3. ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน และได้เรียนรู้จากกันและกันได้แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ความคิด และประสบการณ์แก่กันและกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ “ กระบวนการ ” ควบคู่ไปกับ “ ผลงาน / ข้อความที่สรุปได้ ”

(process / product)

5. ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (application)<sup>25</sup>

กมล ภูประเสริฐ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักการจัดการการเรียนรู้ ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการให้มีการแสวงหาข้อมูลประสบการณ์

<sup>24</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, แกนหลักแนวคิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนและเกณฑ์การประเมิน โรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ (กรุงเทพฯ ๑ : ม.ป.ท., 2544), 1.

<sup>25</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, การประกันคุณภาพการศึกษาเทคนิคการพัฒนางานเพื่อเข้าสู่มาตรฐาน (กรุงเทพฯ ๑ : โรงพิมพ์ คุรุสภาลาดพร้าว, 2541), 33



2. ศึกษาทำความเข้าใจ คิววิเคราะห์ สร้างความหมายแก่ตนเอง สังเคราะห์ข้อมูล จัดระเบียบความรู้ จัดโครงสร้างความรู้ สรุปความรู้ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

3. อารมณ์ จิตใจให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งกับบุคคล สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมด้านสื่อ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคมและอารมณ์

4. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะ กระบวนการ เช่น ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิดทักษะการจัดการ ทักษะการทำงานเป็นทีม ฯลฯ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ

5. ให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย<sup>26</sup>

ชนาธิป พรกุล ได้นำหลักการจัดการเรียนการสอนโมเดลชิปปาซึ่งเป็นหลักการที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งเป็นแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ดังนี้

1. **C** มาจากคำว่า **construct** หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิด การสรรสร้างความรู้ ได้แก่กิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้ผู้เรียนเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

2. **I** มาจากคำว่า **interaction** หมายถึง การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ได้แก่กิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล เช่น ครู เพื่อน ผู้รู้ หรือ มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เช่น แหล่งความรู้ และสื่อประเภทต่าง ๆ กิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

3. **P** มาจากคำว่า **physical participation** หมายถึง การมีส่วนร่วมทางร่างกาย ได้แก่กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะต่าง ๆ

4. **P** มาจากคำว่า **process learning** หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนทำเป็นขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ ทั้งเนื้อหาและกระบวนการ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแสวงหาความรู้ เป็นต้น กิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

---

<sup>26</sup> กมล ภูประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา (กรุงเทพฯ ฯ : บริษัททิพย์พับลิเคชั่น จำกัด, 2544), 45.

5. A มาจากคำว่า **application** หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมที่ให้โอกาสผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้หลายอย่างแล้ว แต่ลักษณะของกิจกรรม<sup>27</sup>

จากแนวคิดพอสรุปได้ว่า หลักการในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น มีดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการแสวงหาข้อมูล
2. เป้าหมายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้าน
3. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาและต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมาย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้
5. ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการควบคุมไปกับผลงาน ได้คิดและปฏิบัติจริง
6. ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและร่วมมือในการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ

#### ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานระดับกรมที่ดูแลจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหน่วยงานที่ต้องดูแลการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน และโรงเรียนจำนวนมากที่สุดของประเทศ ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือ

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นสภาพของการจัดการเรียนรู้ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีอิสระยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลที่หลากหลายในวิธีการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จและได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ซึ่งมีแนวทางสำคัญคือ บทเรียนต้องเป็นเรื่องใกล้ตัว มีความหมาย มีประโยชน์ กิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย สื่อการเรียนต้องน่าสนใจ การประเมินผลมุ่งเน้นตามศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนต้องแสดงออกอย่างนุ่มนวล เป็นมิตรมีเมตตา อ่อนน้อม เข้าใจและยอมรับ เกื้อกูล ให้กำลังใจกัน

<sup>27</sup> ธนาธิป พรกุล, คลังพระราชบัญญัติฯจัดการเรียนการสอนผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, 4

2 การเรียนรู้แบบองค์รวมเป็นการเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างสัมพันธ์ เชื่อมโยงต่อเนื่อง กลมกลืนกันทั้งในเรื่องใกล้ตัว ในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัย ทั้งเรื่องของท้องถิ่น เรื่องของสากล การเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ซึ่งมีผลทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องที่เรียนอย่างชัดเจน ลึกซึ้ง ครอบคลุม มีความหมายต้องการนำไปใช้ในชีวิตและแก้ปัญหาสังคม

3 การเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง การคิด เป็นความสามารถของสมองในการประมวลข้อมูลความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เป็นความรู้ใหม่ ๆ วิธีการใหม่ เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสมสอดคล้องกัน เมื่อได้คิดแล้วก็ต้องนำไปปฏิบัติจริงจึงจะเกิดการเรียนรู้ครบถ้วนอย่างสมบูรณ์ การจัดการเรียนการสอนให้ได้ฝึกคิดและปฏิบัติจริงนี้ ต้องนำจากประสบการณ์ตรง จากแหล่งเรียนรู้ สื่อ เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวต่างๆ ด้วยการฝึกสังเกตคิดอย่างรอบคอบ ปฏิบัติจริง สรุปผลเป็นองค์ความรู้แก่ตนเอง

4 การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้วัฒนธรรม อารมณ์และสังคมร่วมกัน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นการปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะทางสังคมและทักษะการทำงานที่ดีด้วย

5 การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการรับรู้หลักการเรียนรู้และความถนัดของตนเอง เน้นการเรียนรู้กระบวนการว่า การเรียนรู้แต่ละครั้งเกิดขึ้นอย่างไร เรียนด้วยวิธีการอย่างไร มีขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบอย่างไรโดยเปิดโอกาสและจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ ประเมินจุดดีจุดด้อย และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสม พร้อมทั้งจะใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อไป<sup>28</sup>

<sup>28</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, 55-57.

ในส่วนของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้รวบรวมกระบวนการสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนารอบด้าน มี 5 ลักษณะ คือ

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข
2. การเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง
3. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น
4. การเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม
5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง<sup>29</sup>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี หลักการในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ 5 แนวคิด ได้แก่

1. ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข
2. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
3. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด
4. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพ : คนตรี ศิลปะ และกีฬา
5. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย : การฝึกฝนกาย วาจา ใจ<sup>30</sup>

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

<sup>29</sup>สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, หน่วยศึกษานิเทศก์, “เอกสารชุดพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารหลักสูตร,” (ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2542), 16-17. (อัดสำเนา)

<sup>30</sup>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด (กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2543), 47.

### ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

ตัวบ่งชี้การเรียนของผู้เรียน	ตัวบ่งชี้การสอนของครู
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. นักเรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</li> <li>2. นักเรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตน</li> <li>3. ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม</li> <li>4. ผู้เรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ จินตนาการ ตลอดจนแสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล</li> <li>5. ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบแก้ปัญหาทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน</li> <li>6. นักเรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง</li> <li>7. นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามความถนัด ความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข</li> <li>8. ผู้เรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน</li> <li>9. ผู้เรียนฝึกประเมินตน ปรับปรุงตนเองเสมอ</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ</li> <li>2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกเร้าใจ และเสริมแรงให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้</li> <li>3. ครูเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและแสดงความเมตตาผู้เรียนอย่างทั่วถึง</li> <li>4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์</li> <li>5. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิดฝึกทำและปรับปรุงตนเอง</li> <li>6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มพร้อมทั้งสังเกตจุดดี จุดด้อยเพื่อปรับปรุง</li> <li>7. ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกฝนการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้</li> <li>8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตจริง</li> <li>9. ครูฝึกฝนกิริยามารยาท และวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย</li> <li>10. ครูสังเกตและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง<sup>31</sup></li> </ol>

<sup>31</sup> กรมวิชาการ, การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 10-12

ธนาธิป พรกุล ได้ให้แนวคิดว่า ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน
  2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนฝึกค้นคว้า สังเกตรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์คิด อย่างหลากหลาย สร้างสรรค์และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
  3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง
  4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน
  5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน
  6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพ อย่างครบถ้วน ทั้งด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา
  7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบ
- กลุ่ม
8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
  9. ผู้เรียนรักโรงเรียนของตนเองมีความกระตือรือร้นในการไปโรงเรียน<sup>32</sup>

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดมาตรฐาน ด้านการเรียนการสอนตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ไว้ดังนี้

มาตรฐานที่ 1/ตัวบ่งชี้ วางแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 2/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิด ปฏิบัติจริง ประเมิน และปรับปรุงตนเอง

มาตรฐานที่ 3/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 4/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเรียนรู้และทำงานร่วมกัน โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม

มาตรฐานที่ 5/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับสภาพชุมชนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

<sup>32</sup> ธนาธิป พรกุล, คลังพระราชบัญญัติจัดการเรียนการสอนผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, 7.

มาตรฐานที่ 6/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนโดยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่ดี

มาตรฐานที่ 7/ตัวบ่งชี้ จัดสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ

มาตรฐานที่ 8/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ และความถนัดได้ตามศักยภาพโดยเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยเป็นรายบุคคล

มาตรฐานที่ 9/ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่ออย่างหลากหลาย ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

มาตรฐานที่ 10/ตัวบ่งชี้ ประเมินนักเรียนครบทุกด้านอย่างต่อเนื่องด้วยเครื่องมือ และวิธีการที่เหมาะสม<sup>33</sup>

### **บทบาทของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ**

กรมวิชาการได้เสนอว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญจะประสบความสำเร็จไม่ได้หากครูและผู้เรียนไม่เปลี่ยนบทบาทของตน คือครูต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนและผู้เรียนก็เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียน แต่จำเป็นที่ครูต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนก่อนเพราะครูเป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบซึ่งครูควรมีบทบาท ดังนี้

#### **1. การเตรียมการสอน**

**1.1** ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ

**1.2** ศึกษาหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

**1.3** วางแผนการสอน

**1.31** กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

**1.32** วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอดและกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน

**1.33** ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด

**1.34** กำหนดวิธีประเมินผลการเรียนรู้

**1.4** จัดเตรียม

**1.41** สื่อ วัสดุ การเรียนการสอน ให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน

**1.42** เอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน

---

<sup>33</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, การประกันคุณภาพการศึกษาเทคนิคการพัฒนางานเพื่อเข้าสู่มาตรฐาน, 43

**1.43** ติดต่อแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล สถานที่หรือโสตทัศนวัสดุต่าง ๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้

**1.44** ห้องเรียน หรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

## 2 การสอน

**21** สร้างบรรยากาศเรียนรู้ที่ดี

**22** กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

**23** จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง

**231** ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

**232** อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

**233** กระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่

**234** สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม

**235** ให้คำแนะนำและข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น

**236** บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น

**237** ให้การเสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสม

**238** ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อมูลเนื้อหา ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

**239** ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรม และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

## 3 การประเมินผล

**31** เก็บรวบรวมผลงาน และประเมินผลงานของผู้เรียน

**32** ประเมินผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน<sup>34</sup>

ชนาธิป พรกุล กล่าวว่า เมื่อการจัดการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับผู้เรียนครูจึงมีบทบาท ดังต่อไปนี้

ก่อนสอน ทำการวางแผนการสอน เตรียมการ เลือก กิจกรรมการเรียนรู้

<sup>34</sup> กรมวิชาการ, การจัดการกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 13-15.



ขณะสอน ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก จัดการ แนะนำ สังเกต ช่วยเหลือ เสริมแรง และให้ข้อมูลย้อนกลับ

หลังสอน ทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อใช้ในการวางแผนการสอนต่อไป<sup>35</sup>

ระวีวรรณ โพธิ์วัง ได้เสนอเกี่ยวกับบทบาทของครูในการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. วางแผน คิดกิจกรรม เตรียมสื่อ เอกสารประกอบการสอน แหล่งข้อมูลต่าง ๆ
2. กำกับดูแลกระบวนการเรียนการสอน
3. ผู้ชี้แนะ ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือนักเรียน
4. ประสาน ประมวลข้อสรุปการเรียนรู้
5. ผู้เสริมความรู้ จัดบรรยากาศภายในและนอกห้องเรียน
6. บริหารเวลาในการจัดการเรียนการสอน
7. ผู้ร่วมประเมินผลและส่งเสริมการนำความรู้ไปใช้<sup>36</sup>

จากแนวคิดพอสรุปได้ว่า บทบาทของครูผู้สอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีดังนี้

1. ขั้นเตรียมการสอน มีการวิเคราะห์เรื่องที่จะสอน วางแผนการสอน เตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้ กิจกรรม วิธีการ เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม
2. ขั้นการสอน มีการสร้างบรรยากาศที่ดี กระตุ้น ดำเนินกิจกรรมตามที่เตรียมไว้ มีการกำกับดูแล ชี้แนะ ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือผู้เรียน ประสานอำนวยความสะดวก ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน เสนอแนะตามความเหมาะสม
3. หลังสอน มีการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมิน

<sup>35</sup> ธนาธิป พรกุล, คลีพระราชบัญญัติฯจัดการเรียนการสอนผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, 6

<sup>36</sup> ระวีวรรณ โพธิ์วัง, “การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง,” วารสารข้าราชการครู 2, 6 (สิงหาคม - กันยายน 2543): 22

### รูปแบบหรือเทคนิคการจัดการกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต้องมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมและความถนัดความสนใจของผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ซึ่งจะนำเสนอรูปแบบหรือเทคนิคที่สำคัญตามที่นักวิชาการ หรือหน่วยงานทางการศึกษาได้มีการศึกษาคิดค้น รวบรวม เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษา ดังต่อไปนี้

อรทัย มูลคำ และคณะ ได้นำเสนอรูปแบบหรือเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. เกมการศึกษา (educational game)
2. สถานการณ์จำลอง (simulation)
3. กรณีตัวอย่าง (case study)
4. บทบาทสมมุติ (role play)
5. ศูนย์การเรียนรู้ (learning centre)
6. ชุดการสอน (instructional package)
7. การทดลอง (experimentary)
8. การถามตอบ (question- anser)
9. อภิปรายกลุ่มย่อย (small group discuss)
10. การแก้ปัญหา (problem solving)
11. การสอนแบบสืบสวนสอบสวน (inquiry)
12. กลุ่มสืบค้นความรู้ (group investication)
13. กลุ่มสัมพันธ์ (group dyannmic process)
14. อริยสัจสี่ (four noble truth method)
15. การเรียนรู้จากห้องสมุด (library study)
16. การนำเสนอโดยวีดีโอ (VDO presentation)
17. story line method<sup>37</sup>

---

<sup>37</sup>อรทัย มูลคำ และคณะ, การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (กรุงเทพฯ ฯ : ที.พี.พรินท์ จำกัด, 2542), 30-31.

กรมวิชาการได้เสนอรูปแบบหรือเทคนิค ในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. การเรียนรู้แบบโครงงาน
2. การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด
3. การจัดการเรียนรู้การสร้างความรู้ด้วยตนเอง
4. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
5. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
6. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ<sup>38</sup>

การจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นบทบาทที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุน แนะนำ ให้ครูผู้สอน สามารถจัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ หลักสูตรต้องการเพราะเป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนร่วมกัน วางแผนในการเรียนรู้ครูผู้สอนต้องมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย กระบวนการเรียนรู้ต้องจัด เนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน มีการฝึกทักษะ การจัดการเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ให้ผู้เรียน เรียนรู้ที่จากประสบการณ์จริงปฏิบัติจริง ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้ อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน อำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นทุกเวลาและทุกสถานที่

### สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ พอสรุปว่า ให้สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนผู้สอนในการจัดสื่อการเรียนเพื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่ง วิชาการประเภทต่าง ๆ และยังกำหนดให้มีการส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ในการส่งเสริมให้เกิด การเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดกรอบในการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในระดับสถานศึกษาว่า สถานศึกษาต้องจัดสภาพ

<sup>38</sup>กรมวิชาการ, เอกสารชุดวิชาเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 5- 22

บรรยากาศ สภาพแวดล้อมและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีการเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา<sup>39</sup>

### สื่อการเรียนการสอน

#### ความหมาย

กรมวิชาการ ให้คำจำกัดความว่า หมายถึง เครื่องมือตลอดจนเทคนิคต่างๆที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้อย่างดีและรวดเร็วยิ่งขึ้น<sup>40</sup>

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้ความหมายว่า สื่อการสอนเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผู้เรียนดำเนินการสอนไปด้วยความราบรื่น เพราะสื่อการเรียนการสอนช่วยให้ครูประหยัดเวลา และแรงงานในการสอนนักเรียน ช่วยให้ผู้ครูได้สรุปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น<sup>41</sup>

กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ให้ความหมายว่า สื่อการสอน คือ ตัวกลางที่นำเนื้อหาจากผู้สอน ไปสู่ผู้เรียน สื่อเป็นพาหะและสื่อในบางโอกาสเป็นแหล่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์<sup>42</sup>

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ให้ความหมายว่า สื่อการสอนหมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถสื่อหรือถ่ายทอดความรู้เจตคติ และค่านิยม ทักษะไปยังผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ<sup>43</sup>

<sup>39</sup> กระทรวงศึกษาธิการ, เส้นทางสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาไทย แนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542), 20-23

<sup>40</sup> กรมวิชาการ, คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (กรุงเทพฯ ฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2522), 240.

<sup>41</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง, เล่มที่ 19, คู่มือที่สามของครู (กรุงเทพฯ ฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2528), 7.

<sup>42</sup> กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานเพื่อการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม, เล่มที่ 4, การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน (กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทดิเอ็มเพอเรียลพีกรู๊ป จำกัด, 2544), 19.

<sup>43</sup> ชัยยงค์ พรหมวงศ์, ระบบการสื่อสาร (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), 90.

จากแนวคิดดังกล่าว พอสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เทคนิควิธีการต่าง ๆ รวมทั้งสถานที่ แหล่งเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

### ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

สมเดช สีแสง ได้แบ่งสื่อออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. วัสดุ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่มีการผูกพัน สัมผัสได้ เช่น ซอส์คัลด์ ฟิล์ม ภาพถ่าย ภาพยนตร์ สไลด์
2. อุปกรณ์ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่เป็นเครื่องมือ เช่น กระดานดำ กล้องถ่ายภาพ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องรับโทรทัศน์
3. กระบวนการและวิธีการ ได้แก่ การจัดอบรม การสาธิต การทดลอง และกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ครูจัดทำขึ้นและมุ่งให้ผู้เรียนปฏิบัติ<sup>44</sup>

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แบ่งประเภทสื่อเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทวัสดุ ได้แก่ วัสดุที่เสนอความรู้ โดยตัวของวัสดุชนิดนั้น และวัสดุที่ต้องอาศัยอุปกรณ์ ประเภทเครื่องกลไก การใช้งาน เช่น หนังสือเรียนแบบฝึกหัด ของจริง หุ่นจำลอง แถบบันทึกเสียง ป้ายนิเทศ ฟิล์มภาพยนตร์ ภาพเคลื่อนไหว แผ่นซีดีรอม
2. ประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ อุปกรณ์ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางนำความรู้และข้อมูลจากสื่อประเภทวัสดุ ถ่ายทอดไปยังครู และนักเรียน เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ โทรทัศน์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ แถบวีดิทัศน์ วิทยุ เครื่องคอมพิวเตอร์
3. ประเภทกระบวนการและวิธีการ ได้แก่ การจัดระบบ การสาธิต การทดลอง และกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ครูจัดทำขึ้นและมุ่งให้ผู้เรียนปฏิบัติ<sup>45</sup>

---

<sup>44</sup>สมเดช สีแสง, โครงการพัฒนาความรู้ด้านกฎหมายใหม่ ๆ และแผนพัฒนาประเทศระยะที่ 8 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา, เล่มที่ 9, การวิจัยและนวัตกรรม (อุทัยธานี : ม.ป.ท., 2538), 24

<sup>45</sup>สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศสื่อการเรียนการสอนในศูนย์วิชาการ (กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์, 2534), 59-60

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แบ่งประเภทของสื่อการเรียนการสอน 5 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทสิ่งตีพิมพ์ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ทั้งหลาย เช่น คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด บัตรงาน เป็นต้น
2. ประเภทวัสดุ ได้แก่ อุปกรณ์สิ้นเปลือง และอุปกรณ์ที่ช่วยในการจัดการเรียนรู้ สะดวกและรวดเร็ว เช่น สี กระดาษ รูปภาพ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ของจริง ของจำลอง เป็นต้น
3. ประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ ครุภัณฑ์ที่นำมาใช้เป็นตัวกลางในการนำเสนอข้อมูลความรู้ เช่น เครื่องบันทึกเสียง โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ เครื่องฉายแผ่นใส วิทยุ เป็นต้น
4. ประเภทวิธีการ เช่น กระบวนการกลุ่ม วิธีเขียนรายงาน การทดลอง การแสดง บทบาทสมมุติ การจัดนิทรรศการ เป็นต้น
5. ประเภทแหล่งเรียนรู้ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ห้องสมุด สถานประกอบการต่าง ๆ สถานที่สำคัญ สถานที่ราชการ เป็นต้น<sup>46</sup>

### แหล่งเรียนรู้

ความหมาย  
กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง ตัวบุคคลหรือ สถานที่จุดใดจุดหนึ่งหรือแหล่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสนองตอบกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น วิทยากรชาวบ้านซึ่งเป็นตัวแทนของภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านกลุ่มวัฒนธรรม อุทยานธรรมชาติวัยเรียน องค์กรชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สถานประกอบการ รวมทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติ ป่าเขา ทุ่งนา ซึ่งอาจจะมีอยู่ทั้งในโรงเรียนและชุมชนแหล่งเรียนรู้เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการทำให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในด้านความคิดและการปฏิบัติจริงโดยกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ ควรสอดคล้องกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของมนุษย์<sup>47</sup>

<sup>46</sup>สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, หน่วยศึกษานิเทศก์, “เอกสารชุดพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารหลักสูตร,” (ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2542), 5-6 (อัดสำเนา)

<sup>47</sup>กระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติงานเพื่อการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม, เล่มที่ 6 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (กรุงเทพฯ : บริษัท ดีเอ็มเพอเรียร์ พี กรุ๊ป จำกัด, 2544), 230-231.

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้เสนอแนะเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ หรือแหล่งความรู้ได้ว่า แหล่งเรียนรู้สามารถจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ

**1. แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา สามารถแบ่งแยกเป็น 3 กลุ่ม คือ**

**1.1** แหล่งความรู้ที่เป็นบุคคล ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้านที่อยู่ใน โรงเรียน เช่น ครู อาจารย์ นักการภารโรง เพื่อนนักเรียน พ่อค้า แม่ค้าที่จำหน่ายไปยังโรงเรียน เป็นต้น

**1.2** แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน อาคารต่าง ๆ ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ เป็นต้น

**1.3** แหล่งความรู้ที่เป็นวัตถุ ได้แก่ หนังสือ ภาพของจริง ของจำลอง ตัวอย่างพืช ตัวอย่างสัตว์ เป็นต้น

**2. แหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา สามารถแบ่งย่อยเป็น 3 กลุ่ม คือ**

**2.1** แหล่งความรู้ที่เป็นบุคคล ได้แก่ บุคคลผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น พ่อแม่ ผู้นำชุมชน เป็นต้น

**2.2** แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ย่านการค้า โบราณสถาน วัด สวนพักผ่อน พิพิธภัณฑ์ สถานประกอบการ เป็นต้น

**2.3** แหล่งความรู้ที่เป็นวัตถุ ได้แก่ ป้ายโฆษณาต่างๆ หิน ดิน ต้นไม้โบราณวัตถุ<sup>48</sup> กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้เสนอลักษณะของแหล่งเรียนรู้ไว้ ดังนี้

**1.** แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ได้แก่ ครู เพื่อน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบุคคลต่างๆ ใน โรงเรียน สังคม ชุมชนและประชาชาติ

**2.** แหล่งเรียนรู้ทางกายภาพ ได้แก่ สถานที่ต่างๆ ในชุมชน ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ วัด ศาสนสถาน อุทยาน ประวัติศาสตร์ สวนสัตว์ ฯลฯ

**3.** แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้

**4.** แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ วัสดุทัศน ภาพยนตร์ ของจริง สิ่งพิมพ์ และเอกสารต่างๆ<sup>49</sup>

<sup>48</sup>สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, หน่วยศึกษานิเทศก์, “เอกสารชุดพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารหลักสูตร,” 24-25

<sup>49</sup>กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานเพื่อการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม, เล่มที่ 6, การจัดการเรียนการสอน, 235-236

## ขั้นตอนการสำรวจและใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยได้เสนอขั้นตอน ดังนี้

### 1. ขั้นรวบรวม

- 1.1 ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดกรอบเนื้อหาประเด็นที่ต้องการศึกษา
- 1.2 สำรวจแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ โดยวิธีการเก็บข้อมูล สัมภาษณ์

แบบทดสอบ แบบสำรวจ

- 1.3 นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำทะเบียนหมวดหมู่ รายชื่อ รายละเอียดของแหล่งเรียนรู้

### 2. ขั้นวางแผน

- 2.1 ครูเลือกแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหา จุดประสงค์ที่ต้องการเรียนรู้
- 2.2 ประสานขอความร่วมมือในการใช้แหล่งเรียนรู้
- 2.3 ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดกรอบเนื้อหาและกิจกรรมที่จะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ สร้างข้อตกลงกับผู้เรียน จัดเตรียมเครื่องมือหรือแบบฟอร์มต่าง ๆ

- 2.4 ครูจัดทำแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน

### 3. ขั้นดำเนินการ

- 3.1 นำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้
- 3.2 สรุปผลและนำเสนอผลการเรียนรู้
- 3.3 ประเมินผลการเรียนรู้

### 4. จัดทำรายงานสรุปผลการเรียนรู้ และรวบรวมข้อมูลเก็บเข้าแฟ้มสารสนเทศของแหล่งเรียนรู้<sup>50</sup>

สื่อการเรียนการสอนแหล่งเรียนรู้ นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูผู้สอนและผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพราะเป็นสื่อตัวกลางระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับแหล่งเรียนรู้ที่ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นตัวเสริมที่สำคัญ จึงเป็นบทบาทที่สำคัญที่จะต้อง ส่งเสริม สนับสนุน จัดหา เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

<sup>50</sup> เรื่องเดียวกัน, 237-238



### การประเมินผลการเรียนรู้

ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินผลการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมากที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนการประเมินผลการเรียนมีแนวความคิดใหม่ ที่แตกต่างไปจากเดิมค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะเดิมวงการศึกษไทยเน้นการใช้แบบทดสอบ แบบปรนัยมากจนเกินไปและเน้นข้อสอบที่วัดแต่ความจำตามเนื้อหาเป็นสำคัญทำให้มีผลย้อนกลับไปสู่การเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหา โดยเฉพาะเนื้อหาตามหนังสือเรียน ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนไม่ส่งเสริมพัฒนาเด็กรอบด้าน นอกจากนี้การประเมินผลที่ผ่านมาไม่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่มุ่งเน้นความสามารถระดับสูงหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์<sup>51</sup> ในการประเมินผลการเรียนในยุคการปฏิรูปการเรียนรู้จึงต้องเปลี่ยนแปลงไปตามแนวคิดและกฎหมาย ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้สถานศึกษาจัดประเมินผลผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และตรวจสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลตามสภาพจริง (authentic assesment) ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในอดีตที่ผ่านมา การประเมินผลส่วนใหญ่มักใช้ข้อสอบโดยเฉพาะแบบทดสอบ แบบตัวเลือกเป็นเครื่องมือในการวัดทำให้ผลการประเมินที่ได้มักเป็นพฤติกรรมในระดับต้น ๆ คือ ความรู้ ความเข้าใจ ส่วนความคิดในระดับสูงที่สลับซับซ้อน ทักษะปฏิบัติ คุณลักษณะ และกระบวนการในการปฏิบัติงานไม่สามารถใช้แบบทดสอบดังกล่าววัดได้ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดแนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินผลตามสภาพจริงขึ้นมา เพื่อให้การวัดผลได้ความรู้ ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน<sup>52</sup>

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับการประเมินผลว่า การประเมินผลการเรียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ในการจัดการเรียนรู้และเป็นส่วนเดียวกับการจัดการเรียนรู้ นั่นคือ ต้องดำเนินการร่วมกันอย่างต่อเนื่องทั้งการจัดการเรียนรู้การประเมินผลการเรียนที่เหมาะสมต้องประเมินอย่างรอบด้านในสภาพที่เกิดขึ้น ดังนั้นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม

<sup>51</sup> กมล ภูประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา, 51.

<sup>52</sup> เพิ่มวุธ บุปผามาตะนัง, “แนวทางการประเมินตามสภาพจริง,” วารสารข้าราชการครู 2, 6 (กันยายน 2543) : 31.

นั้นต้องประเมินทั้งด้านความรู้ ความรู้สึกและทักษะการแสดงรอบด้านนั้น คือต้องประเมินตามสภาพจริง<sup>53</sup> เพราะการวัดผลและประเมินผลที่ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการทำงานและผลผลิตที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงรวมทั้งการพัฒนาบุคลากร และผลสัมฤทธิ์ต่างๆ จึงต้องมีลักษณะที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลตามสภาพจริงเป็นหลัก การประเมินผลตามสภาพจริงจึงเป็นวิธีการที่ใช้สำหรับการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ฝึกผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างเหมาะสม<sup>54</sup>

อุษณีย์ โพธิ์สุข กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลในระบบการศึกษาที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การสะท้อนศักยภาพและตัวตนที่แท้จริงของเด็กทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์

สังคมและสติปัญญา ตลอดจนจุดเด่น จุดด้อยของเด็ก

2. พัฒนาที่ต่อเนื่องของผู้เรียน

3. มีขั้นตอนและเป็นระบบ

4. การมีส่วนร่วมของผู้เรียน

5. ใช้วิธีการที่หลากหลาย

6. ข้อมูลที่ได้เกิดจากผลงาน ผลการเรียนรู้ พัฒนาการของการเรียนรู้ พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน<sup>55</sup>

จากแนวคิดและความจำเป็นดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การประเมินการเรียนรู้เป็นบทบาท

หน้าที่ของสถานศึกษาซึ่งจะต้องปฏิบัติตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยใช้แนวทางการประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง ดังนั้น การประเมินผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ต้องวัดและประเมินให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในส่วนของกระบวนการ และผลงานทั้งด้านความรู้ ความรู้สึก และทักษะการแสดงออกทุกด้าน และประเมินตามสภาพจริงด้วยความเชื่อว่าการใช้เรื่องราวเหตุการณ์และสภาพจริงที่นักเรียนประสบอยู่ในชีวิตประจำวัน เน้นสิ่งเร้าที่จะเกิดการตอบสนองโดยแสดงความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่แท้จริงออกมาให้เห็น

<sup>53</sup>สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, จุดประกายการปฏิรูปการเรียนรู้ (กรุงเทพฯ ๑ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542), 35.

<sup>54</sup>อรทัย มูลคำ และคณะ, การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, 155.

<sup>55</sup>อุษณีย์ โพธิ์สุข, “กลยุทธ์ทางการศึกษาสำคัญที่สุด,” ใน ร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (กรุงเทพฯ ๑ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2543), 41.

## การประเมินผลตามสภาพจริง

### ความหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้ความหมายว่า การประเมินผลตามสภาพจริงเป็นกระบวนการในการสรุปว่านักเรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด น่าพอใจหรือไม่ โดยใช้เหตุการณ์สภาพชีวิตจริงที่นักเรียนประสบอยู่ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งเร้าให้นักเรียนได้ตอบสนองโดยการแสดงออก การกระทำ ปฏิบัติหรือผลิตผลมากกว่าการจำลองสถานการณ์<sup>56</sup>

อรรถัย คำมูล และคณะให้ความหมายว่า การประเมินผลตามสภาพจริง หมายถึง การประเมินผลกระบวนการทำงานในด้านสมอง หรือ การคิด และจิตใจของผู้เรียนโดยตรงไปตรงมาตามสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ โดยพยายามตอบคำถามว่า ผู้เรียนทำอะไร ทำไมถึงทำอย่างนั้น เมื่อได้ข้อมูลจะช่วยให้ผู้สอนสามารถพัฒนาการสอนครูและช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนได้ ทำให้การเรียนการสอนมีความหมายและทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากที่จะเรียนรู้ต่อไป<sup>57</sup>

ฮาร์ท (Hart) กล่าวว่า การประเมินผลจะเป็นการประเมินตามสภาพจริง เมื่อการประเมินผลนั้นทำให้นักเรียนได้ทำงานอย่างมีคุณค่า มีการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และมีความหมาย การประเมินผลดังกล่าว จะให้ความรู้ดีกว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้มากกว่าจะเป็นการทดสอบปกติธรรมดาทั้งนี้โดยครอบคลุมทักษะการคิดขั้นสูง การประสานเชื่อมโยงความรู้ในสาขาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง<sup>58</sup>

วินเนอร์ และโคเฮน (Winner and Cohen) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการใช้เทคนิคการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายในการชี้คุณภาพของงานนักเรียนคนหนึ่ง ๆ อย่างเต็มระยะเวลา<sup>59</sup>

<sup>56</sup>สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การประเมินผลตามสภาพจริง (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542), 2

<sup>57</sup>อรรถัย มูลคำ และคณะ, การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, 156

<sup>58</sup>Diane Hart, Authentic Assessment: A Handbook For Educations (California: Addison Westly Publishing Company, 1995), 78

<sup>59</sup>Roberta B. Wiener and Judith H. Cohen, Literacy Portfollios (New Jersey: Prentice Hall Inc, 1997), 35.

การประเมินผลตามสภาพจริง ตามความหมายที่มีผู้ให้มานั้นพอสรุปได้ว่าเป็นการประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายได้ให้ข้อมูลที่เป็นจริงครบถ้วน นอกจากนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกส่วนต้องมีส่วนร่วมในการประเมินทั้งการวางแผนวิธีการและสิ่งที่จะประเมินผล การร่วมประเมินผล และนำผลการประเมินไปใช้ ด้วยมุ่งเพื่อพัฒนาเป็นสำคัญ เป็นการพัฒนาโดยทุกฝ่าย เป้าหมาย คือผู้เรียนเป็นสำคัญ และนำผลการประเมินมาใช้อย่างคุ้มค่า

### ลักษณะการประเมินผลตามสภาพจริง

กมล ภูประเสริฐ เสนอไว้ว่า การประเมินผลตามสภาพจริงมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. เป็นการประเมินสิ่งที่เป็นจริงอยู่ คือ เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียน โดยไม่ต้องมีการสร้างเงื่อนไขหรือสร้างสถานการณ์ใหม่ การสอบวัดภาคปฏิบัติที่ครูกำหนดให้ปฏิบัติเพื่อการประเมินเน้นการสร้างเงื่อนไข คือสถานการณ์ใหม่ จึงไม่ใช่การประเมินตามสภาพจริง

2. เป็นการประเมินควบคู่ไปกับการเรียนการสอน ทั้งในโรงเรียนและสถานการณ์อื่น ที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงเพื่อการเรียนรู้ไม่ได้แยกการประเมินออกจากการเรียนการสอนเป็นการเฉพาะ ฉะนั้นด้านความรู้จึงประเมินได้จากผลงานที่เป็นรายงานผลการทดลอง การค้นคว้า การนำเสนอ ปากเปล่า การอภิปราย ความคิดที่อิงหลักการของความรู้ความสามารถประเมินได้จากผลงาน จากพฤติกรรมขณะทำงานจากการนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ความคิด การประเมินได้จากผลงาน การจำแนกแยกแยะ การจัดหมวดหมู่ การพูด การเขียน การทำโครงการ

3. ต้องใช้วิธีการที่หลากหลายทั้งการสังเกตและพฤติกรรม การพิจารณาผลงานที่สะสมไว้ การฟัง การนำเสนอของผู้เรียน ฯลฯ ไม่อาจใช้วิธีการเดียวในการประเมินความรู้ ความสามารถ ความคิด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้เรียนมีอยู่อย่างหลากหลายได้

4. เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ไปเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ อย่างแท้จริง

5. การประเมินตามสภาพจริง อาศัยความร่วมมือระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และหรือผู้สอนกับบุคคลอื่น ๆ เพราะการประเมินตามสภาพจริงไม่มีสิ่งใดเป็นความลับ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน ผู้เรียนมีแรงจูงใจที่จะไปถึงเป้าหมาย ไม่มีการเปรียบเทียบกัน ผู้เรียนสามารถประเมินตนเองเพื่อพัฒนาตนเองได้<sup>60</sup>

<sup>60</sup> กมล ภูประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน, 51-52

อรรถัย มูลคำ และคณะเสนอไว้ว่า การประเมินตามสภาพจริงมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งสามารถกระทำได้ตลอดเวลาทุกสถานการณ์ทั้งที่โรงเรียนและชุมชน
2. เป็นการประเมินที่พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริง
3. เป็นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัดและให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
4. เป็นการประเมินตนเองของผู้เรียน
5. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นชีวิตจริงรวมทั้งการเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริง
6. ใช้ข้อมูลที่หลากหลายมีการเก็บข้อมูลระหว่างการปฏิบัติทุกด้านอย่างต่อเนื่อง
7. เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ความสามารถหลายด้านของผู้เรียน
8. เน้นความสามารถในการคิดระดับสูง เช่น การวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง
9. ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน และเรียนอย่างมีความสุข
10. เน้นการมีส่วนร่วม ระหว่างผู้เรียน ผู้สอนและผู้ปกครอง<sup>61</sup>

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปเสนอว่า ลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริง ไว้ดังนี้

1. ต้องส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้
2. เน้นให้เห็นพัฒนาการของเด็ก
3. ให้ความสำคัญกับจุดเด่นของนักเรียน
4. ต้องตอบสนองกับหลักสูตรที่มุ่งเน้นผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง
5. มีพื้นฐานของสถานการณ์ที่แสดงออกและเน้นชีวิตจริง
6. สอดคล้องกับการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ที่แท้จริง
7. เน้นการเรียนอย่างมีจุดหมาย
8. มีการจัดการเรียนการสอน โดยมีการวิจัยและพัฒนาที่สอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก
9. ตอบสนองการเรียนรู้และความสามารถของนักเรียนอย่างกว้างขวาง

<sup>61</sup>อรรถัย มูลคำ และคณะ, การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, 157.

## 10. เกิดความร่วมมือกับผู้ปกครอง ครู นักเรียน รวมทั้งบุคคลอื่นด้วย<sup>๖๒</sup>

ลักษณะการประเมินผลตามสภาพจริงที่นักวิชาการ หรือหน่วยงานทางการศึกษาเสนอมา นั้น พอสรุปได้ ดังนี้

1. งานที่ให้นักเรียนปฏิบัติเป็นงานที่มีความหมายสอดคล้อง กับสภาพที่เป็นจริงในชีวิตประจำวัน
2. เป็นการประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งด้านความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะด้านต่าง ๆ โดยเน้นการลงมือปฏิบัติมากกว่า การประเมินความรู้
3. ผลผลิตมีคุณภาพโดยนักเรียนมีการปรับปรุงแก้ไขผลงานตลอดเวลาเพื่อพัฒนาตนเองให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
4. การใช้ความคิดระดับสูงในการแสดงออก หรือการผลิตผลงานของนักเรียน จะเป็นการแสดงออกหรือผลงานที่เกิดจากการวิเคราะห์สังเคราะห์แล้วประเมิน แล้วเป็นอย่างดี
5. มีปฏิสัมพันธ์ทางบวกนักเรียนจะไม่ค่อยรู้สึกเครียด หรือเบื่อหน่ายต่อกิจกรรมและการประเมินครู
6. งานมีมาตรฐานชัดเจนสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย
7. มีการสะท้อนตนเองโดยให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความรู้สึกรู้สึก ความคิดเห็น หรือเหตุผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกหรือผลงานของตนเองว่า ทำไม่ถึงปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติ ทำไมชอบหรือไม่ชอบ
8. สอดคล้องกับสภาพจริงในชีวิตประจำวัน สิ่งเร้าที่จะให้นักเรียนตอบสนอง ต้องสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทั้งที่บ้านและโรงเรียน
9. เป็นการประเมินต่อเนื่อง ประเมินตลอดเวลาในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ ทั้งเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ อันจะทำให้เห็นพัฒนาการและพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้เรียน
10. เป็นการบูรณาการความรู้ในลักษณะที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ในสหสาขาวิชามาช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาอันสอดคล้องกับสภาพเป็นจริงของชีวิตมากที่สุด
11. เน้นการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง

---

<sup>๖๒</sup>สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, การประกันคุณภาพการศึกษาเทคนิคการพัฒนางานเพื่อสู่มาตรฐาน, 97.

### ขั้นตอนในการประเมินผลตามสภาพจริง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดขั้นตอนไว้ ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการประเมิน
2. พิจารณาขอบเขต เกณฑ์ วิธีการที่จะประเมิน
3. พิจารณากำหนดองค์ประกอบและผู้ประเมินว่ามีใครบ้างที่จะเป็นผู้ประเมิน เช่น นักเรียน เพื่อนนักเรียน ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้เกี่ยวข้อง
4. เลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมินหลากหลาย เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และเทคนิคในการประเมิน เช่น การทดสอบ การสัมภาษณ์ การบันทึก พฤติกรรม แบบสำรวจ ความคิดเห็น บันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง แฟ้มสะสมงาน
5. กำหนดเวลา และสถานที่ที่จะประเมิน
6. วิเคราะห์ผล และจัดการข้อมูลการประเมิน
7. สรุปผลการประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนในกรณีที่เป็นการประเมินสรุปรวม เพื่อพิจารณาตัดสินใจเลื่อนชั้น โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดให้นำผลการประเมินระหว่างเรียนประกอบการพิจารณาด้วย<sup>63</sup>

### วิธีการประเมินหรือเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตามสภาพจริง

เฉลิมพล พิณฑทอง ได้รวบรวมวิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้ประเมินตามสภาพจริงไว้ ดังนี้

1. การสังเกต ประกอบด้วย แบบสำรวจรายการ ระเบียบพฤติกรรม แบบมาตราส่วนประมาณค่า ใช้วัดพฤติกรรมที่ลงมือปฏิบัติแล้วสังเกตความสามารถและร่องรอยการปฏิบัติ เช่น การปฏิบัติตามคำสั่ง การทำงานร่วมกันอย่างมีขั้นตอน การเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนมาตราส่วนประมาณค่าใช้วัดความเข้าใจ กิจกรรมที่เน้นลักษณะนิสัยและความรู้สึก
2. การสัมภาษณ์ ใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์ โดยการสอบถามเพื่อทราบความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ และการกระทำด้านต่าง ๆ เช่น กล่าวแสดงความคิดเห็น บอกข้อเท็จจริง บอกความคิด อธิบายสิ่งที่เหลือเชื่อที่นิยมชมชอบ
3. การสอบถาม ใช้สอบถามเพื่อวัดความต้องการ ความสนใจ และความรู้สึกที่อิสระเสรี

<sup>63</sup>สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ปฏิบัติการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, 47.

4. การทดสอบ ใช้ทดสอบทักษะ รวมทั้งความเข้าใจในการอ่านและการเขียน กิจกรรมที่วัดความรู้ ความสามารถที่มีอยู่จริงในตัวนักเรียนเกี่ยวกับ ทักษะ การฟัง การพูด และการเขียน กิจกรรมที่ไม่อาจสังเกตได้ตลอดเวลาและทั่วถึง

5. เพิ่มสะสมงาน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนทำเป็นชิ้นงานออกมาอาจเป็นรายงานแบบ บันทึกรวบรวม เทปบันทึกเสียง ฯลฯ ประเมินโดยครู นักเรียนเอง เพื่อนร่วมชั้น ผู้ปกครอง โดยมีลักษณะ สำคัญที่เน้นนักเรียนติดตามทบทวนและประเมินผล<sup>64</sup>

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดวิธีการประเมินตามสภาพจริงไว้ ดังนี้

1. การสังเกต
2. การสัมภาษณ์
3. การตรวจงาน
4. การเขียนรายงานตนเองของผู้เรียน
5. การใช้ทดสอบแบบเน้นการปฏิบัติ
6. การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง
7. การใช้เพิ่มสะสมงาน<sup>65</sup>

การประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่จำเป็นและสำคัญ ที่ต้องดำเนินการควบคู่กับ กระบวนการเรียนรู้ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งก่อน ระหว่างเรียน หลังเรียน และการประเมินผลรวม ต้องประเมินให้ครอบคลุมทุกด้าน ใช้วิธีการที่หลากหลาย อย่างมีระบบและมีขั้นตอน เหมาะสมกับ สภาพจริงที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับจุดหมายและเป้าหมายของการเรียนรู้ นำผลที่ได้ไป ใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ จึงเป็นบทบาทหนึ่งของผู้บริหารต้องร่วม ดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

<sup>64</sup>เฉลิมพล พินทอง, “การศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), 54-55.

<sup>65</sup>สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, 98



### การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักสูตรไว้ คือ มาตรา 27 ว่าให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาไทย

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรสถานศึกษาต้องมีลักษณะที่หลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นหลักการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม

หลักสูตรการศึกษาตามที่กำหนดในมาตรา 27 และ 28 นั้นจะเห็นว่ามี 2 ระดับ คือหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะเป็นผู้จัดทำและหลักสูตรระดับท้องถิ่น สถานศึกษาต้องเป็นผู้จัดทำเอง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น จึงเป็นที่แน่ชัดว่าโรงเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องจัดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรขึ้นในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

#### ความหมาย

เฉลิมพล พินทอง ได้รวบรวมแนวคิดของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศที่ได้จำกัดความหมายของหลักสูตรไว้ลักษณะ ดังนี้

แทนเนอร์ (Tanner) ได้รวบรวมไว้ ดังนี้ 1) วิธีแห่งการสั่งสมของความรู้ที่เป็นระบบ 2) ตัวแบบของระบบความคิด 3) มวลประสบการณ์แห่งฝ่าฟัน 4) ประสบการณ์ที่ได้ผ่านการชี้แนะ 5) สภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ได้วางแผนเตรียมการไว้ล่วงหน้า 6) เนื้อหาสาระของการเรียนรู้ด้านพุทธิสัย จิตพิสัยและกระบวนการ 7) แผนการฝึกอบรมชนิดหนึ่ง 8) ผลที่สุดการฝึกอบรมหรือผลที่เกิดขึ้น และ 9) ระบบทางเทคนิคของการผลิต

โซเวลล์ (Sowell) ให้ความหมายว่า หลักสูตรคือ สิ่งที่ใช้สอนให้กับนักเรียน

อุทัย บุญประเสริฐ กล่าวว่าหลักสูตรคือ สิ่ง que ผู้เรียนพึงได้รับและได้เรียนรู้จากการจัดมวลประสบการณ์ และแผนการจัดการเรียนการสอน ที่จัดให้ผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุ

ผลก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิตเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณภาพในอนาคต

สุมิตร คุณานุกร กล่าวสรุปว่า หลักสูตรมีความหมายกว้างขวาง ทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันได้แม้แต่ในหมู่นักวิชาการอย่างไรก็ตามหลักสูตรควรมี 3 ประการ คือ 1) เป็นเอกสารที่กำหนดโครงสร้างการศึกษาของผู้เรียนประกอบด้วยความมุ่งหมายเนื้อหาสาระของความรู้และประสบการณ์ 2) โครงการที่ประมวลความรู้ ประสบการณ์ที่ให้ผู้เรียน เพื่อความรู้ความสามารถของผู้เรียนแต่ละระดับ และ 3) วิชาความรู้สาขาหนึ่งที่ว่าด้วยหลักการ แนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ กล่าวว่า หลักสูตรมีความหมายตั้งแต่ที่เป็นรูปธรรมจนถึงนามธรรม กล่าวคือ ส่วนที่เป็นนามธรรม หลักสูตรคือรายวิชา แผนกิจกรรมและส่วนที่เป็นนามธรรมคือจุดหมายและประสบการณ์<sup>66</sup>

จากความหมายที่ได้นำเสนอมา พอสรุปได้ว่า หลักสูตรคือสาระความรู้ มวลประสบการณ์ที่ได้จัดไว้ให้ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรคาดหวัง คือ เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

### หลักสูตรประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

**หลักการ** มีดังนี้

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกันแต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้

---

<sup>66</sup>เฉลิมพล พินทอง, “การศึกษาความร่วมมือในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542”, 27-28

### จุดหมาย

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออก เขียนได้ และคิดคำนวณได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุ และเสนอแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวได้อย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัวไม่เอาเปรียบผู้อื่น
6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและความเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชนสามารถปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชนตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

### โครงสร้าง

มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มี 5 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหาของชีวิตและสังคม
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างนิสัย ค่านิยม และพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี
4. กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพว่าด้วยประสบการณ์ในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน

### แนวดำเนินการ

1. จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม

2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้สอดคล้องกับความสนใจ และสภาพชีวิตจริงของผู้เรียนและให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงบูรณาการ ทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด
4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม
5. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงมากที่สุดและเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ
6. จัดให้การศึกษาติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้สอดคล้องการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน นิสัรับผิดชอบควบคู่ไปด้วย
9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน<sup>67</sup>

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

#### หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดนั้น การจัดทำหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องจัดทำหลักสูตรโดยคำนึงถึงหลักการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อที่จะประกาศใช้ในปีการศึกษา 2545 โดยมีรายละเอียดของหลักสูตรที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ดังนี้

1. ลักษณะหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีลักษณะที่สำคัญ คือ จัดอย่างต่อเนื่อง 12 ปี มีความเป็นเอกภาพ มีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพผู้เรียน มีความเป็นสากล มีความยืดหยุ่นและกระจายอำนาจให้มีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพที่เป็นจริงและหลากหลายโดยในส่วน

<sup>67</sup>กรมวิชาการ, หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2534), 1-4

ของการมีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผู้เรียนนั้นจะมีการกำหนดมาตรฐานไว้ 3 ระดับ คือ

**1.1** มาตรฐานหลักสูตรเป็นมาตรฐานของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาเป็นแนวทางสำหรับการส่งเสริม กำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล รวมทั้งประกันคุณภาพการศึกษา

**1.2** มาตรฐานกลุ่มวิชาเป็นมาตรฐานเพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมทั้งเป็นแนวทางในการกำกับ ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และเป็นหลักในการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย

**1.3** มาตรฐานการเรียนรู้เป็นมาตรฐานเพื่อเป็นหลักในการตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน ความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น รวมทั้งเป็นหลักในการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย

**2** แนวคิดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสำคัญโดยถือว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

**3** หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและการใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์มีความเหมาะสมในการจัดการระ การเรียนรู้ เวลา และเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน มีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์จากการศึกษาทุกรูปแบบ ส่งเสริมความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางการศึกษา มีความสอดคล้อง กับความเปลี่ยนแปลง ทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและ สิ่งแวดล้อม เสริมสร้างเอกภาพของชาติ มีความพอดีระหว่างความเป็นไทยและความสากล

**4** จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นคนดีมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ต่อไปนี้

**4.1** เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามในการดำรงชีวิต มุ่งมั่นพัฒนาตนเองและสังคม

**42** มีความสามารถในการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การจัดการ การคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ มีเหตุผลรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ และพึ่งตนเองได้

**43** มีทักษะจำเป็นในการดำรงชีวิต มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีสุนทรียภาพ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อม

**44** มีความภูมิใจในความเป็นไทยและประวัติความเป็นมาของชาติไทย ยึดมั่นในการปกครองตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

**5.** มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีคุณภาพและมาตรฐาน ดังนี้

**5.1** ขยัน ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน สามัคคี มีวินัย มีความรับผิดชอบ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

**5.2** ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ

**5.3** เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น

**5.4** ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รู้วิธีการเรียนรู้ รักการอ่าน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

**5.5** มีทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาสากล

**5.6** มีทักษะในการทำงาน การจัดการ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่องานและอาชีพสุจริต

**5.7** มีความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ด้านอื่น ๆ

**5.8** มีความคิดเชิงระบบ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างสร้างสรรค์

**5.9** รักการออกกำลังกาย ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและมีสมรรถภาพ

**5.10** ดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง ครอบครัวและชุมชน ป้องกันตนเองจากสารเสพติด และอบายมุข

**5.11** มีลักษณะนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกตัดสินใจบริโภคได้อย่างถูกต้อง

**5.12** เห็นคุณค่าในความงามของศิลปะ และธรรมชาติ

**5.13** มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อม

**5.14** รักท้องถิ่น ประเทศชาติ และความเป็นไทย สืบสานมรดก ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

5.15 มีจิตสำนึกและปฏิบัติตนตาม วิถีทางประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รักษาสิทธิเสรีภาพของตนเองและเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

6. โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น แต่ละช่วงชั้นประกอบด้วย สาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยจัดสัดส่วนโดยประมาณ ดังนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ช่วงชั้น	สาระการเรียนรู้			กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	รวม %	เวลาเรียน ชม./ปี
	แกนรวม %	แกนเลือก %	เลือกเสรี %			
ป.1-ป.3	80	-	-	20	100	800
ป.4-ป.6	75	-	5	20	100	1,000
ม.1-ม.3	50	30	5	15	100	1,200
ม.4ม.6	30	55	5	10	100	1,400

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, หลักสูตรและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 23

สาระการเรียนรู้แบ่งเป็นสาระการเรียนรู้แกนร่วม แกนเลือก และเลือกเสรี โดยแต่ละช่วงชั้น ประกอบด้วย 8 กลุ่มวิชา คือ

1. สุขศึกษา และพลศึกษา
2. ทักษะศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์
3. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
4. ภาษาไทย
5. คณิตศาสตร์
6. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
7. การงานและอาชีพ
8. ภาษาต่างประเทศ

7. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ ทั้งสาระการเรียนรู้แกนร่วม แกนเลือก และเลือกเสรีเป็นรายปี รายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละปี แต่ละภาค และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาโดยให้มีการดำเนินการแต่ละเรื่อง ดังนี้

**7.1** การจัดสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร สถานศึกษาต้องนำเอามาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น สาระการเรียนรู้กลุ่มวิชาและสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นมาจัดทำให้สอดคล้องกับสภาพ ความจำเป็น และความต้องการของสถานศึกษาและท้องถิ่น

**7.2** การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติทุกภาคเรียน หรือปีการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานช่วงชั้นที่กำหนดและนำผลการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนเป็นเกณฑ์การผ่านช่วงชั้นของผู้เรียนด้วย นอกจากนี้สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมแนะแนวแก่ผู้เรียนโดยครอบคลุมทั้งการแนะแนวและการให้คำปรึกษา

**7.3** การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและส่งเสริม รวมทั้งการผ่านช่วงชั้นซึ่งมีคณะกรรมการร่วมกันประเมิน

**8.** การจัดการเรียนรู้ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีธรรมชาติที่แตกต่างกันทั้งในด้านวัย วุฒิภาวะ ความถนัด ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ การดำเนินชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ เต็มศักยภาพ และเรียนรู้ด้วยความสุข ในการจัดการเรียนรู้จึงเน้นการปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เน้นการเรียนรู้ที่เป็นบูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกกลุ่มวิชาโดยการจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้และให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงโดยผ่านการปฏิบัติโครงการอันจะทำให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม ทำให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้หลาย ๆ มาตรฐานในเวลาเดียวกัน และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนแต่ละคน รวมทั้งจัดให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ตามแนวทางต่อไปนี้

**81** ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีประสบการณ์ตรง สัมผัสและเชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

**82** ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ค้นคว้า แสวงหาความรู้อย่างอิสระ

**83** ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัด ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน

**84** ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น มีทักษะกระบวนการคิดการจัดการ และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข



**85** เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกใช้วิธีการเรียนรู้หลากหลายและเหมาะสมกับตนเอง

**86** ใช้สื่อที่หลากหลาย รวมทั้งนำภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้

**87** จัดกิจกรรมและเนื้อหาสาระที่ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุลย์ ในลักษณะบูรณาการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้ผู้สอนควรพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอโดยใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แสวงหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อร่วมมือ ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ความถนัด และความสนใจ มีนิสัยรักการอ่าน มีโอกาสแสวงหาความรู้อย่างอิสระตลอดเวลา ทุกสถานที่ ใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตซึ่งจะนำไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

**9** สื่อการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่ายขึ้นและรวดเร็ว รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และต่อเนื่องตลอดเวลา<sup>68</sup>

### หลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาต้องจัดทำขึ้นตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติให้เป็นหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการ ดังนั้น สถานศึกษาจะต้องมีความรู้ มีความเข้าใจ มีทักษะในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร เป็นการตอบสนองต่อความต้องการและวิถีชีวิตของครอบครัว ชุมชน และสังคม ซึ่ง กัลยาณี ปฎิมาพรหม กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นควรเป็นหลักสูตรที่มีความหลากหลายของเนื้อหา เป็นหลักสูตรที่ไร้พรหมแดน เพื่อรองรับความหลากหลายของสังคมและวัฒนธรรม โดยตอบสนองต่อความต้องการและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น ให้บุคลากรในท้องถิ่น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำ

<sup>68</sup>สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, หลักสูตรและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 21-27.

ชาวบ้าน ผู้รู้ ครูผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรท้องถิ่น<sup>69</sup> ส่วน สิปปนนท์ เกตุทัต กล่าวไว้ เพื่อให้การตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นที่หลักสูตรแกนกลางไม่สามารถทำได้ เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัย สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ เพื่อปลูกฝังให้รู้จักตนเอง มีก่านิยม และความผูกพันกับท้องถิ่น โดยการเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวก่อน และเพื่อให้สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี สิ่งแวดล้อมและวิชาชีพมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน<sup>70</sup> และสมัยพร แห่หลัง้ำ กล่าวไว้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษา หรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ<sup>71</sup>

จากแนวความคิดของนักวิชาการและหน่วยราชการข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปถึงความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น ว่าเป็นการนำหลักสูตรแกนกลางมาปรับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมท้องถิ่น โดยมีการเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวก่อน และเพื่อให้สามารถนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและความรู้ด้านวิชาชีพมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 และมาตรา 27 รวมทั้งให้มีความสอดคล้องกับหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างหลักสูตร กรมวิชาการได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น
2. การพัฒนาหลักสูตรตามความสนใจ และความสามารถ และความถนัดของผู้เรียน

<sup>69</sup> กัลยาณี ปฎิมาพรหม, “หลักสูตรท้องถิ่น เครื่องมือจัดการศึกษาของชุมชน,” วารสารวิชาการ 1, 10 (ตุลาคม 2541) : 32

<sup>70</sup> สิปปนนท์ เกตุทัต, “หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโลกทัศน์ใหม่,” วารสารวิชาการ 21 (มกราคม 2542) : 12-13

<sup>71</sup> สมัยพร แห่หลัง้ำ, “การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ศึกษาและพัฒนาหลักสูตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), 11.

## การพัฒนาหลักสูตรตามความสนใจของท้องถิ่น

ในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

### ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจำเป็น

ในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการกำหนดเป้าหมาย หรือจุดประสงค์ของการพัฒนาว่า จะมุ่งพัฒนาไปในอนาคตอย่างไร จะทำอะไร มีความจำเป็นอย่างไรที่จะต้องพัฒนา ดังนั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องมี การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น ซึ่งเป็นการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น ประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

1. การศึกษาแนวโน้มของการพัฒนา เป็นการศึกษาสภาพสังคมที่สถานศึกษาท้องถิ่นนั้นตั้งอยู่ว่ามีแนวโน้มของการพัฒนาไปในทิศทางใด มีข้อจำกัดต่าง ๆ ในชุมชนและสังคมอย่างไรบ้าง

2. การศึกษาความต้องการของท้องถิ่น เป็นการศึกษาหรือสำรวจความต้องการของท้องถิ่น ได้แก่ ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง พ่อค้า ข้าราชการ ประชาชน รวมทั้งบุคลากรในสถานศึกษา ว่ามีความต้องการจะให้ท้องถิ่นของตนเป็นอย่างไร ในอนาคตทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประชากร สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3. การศึกษาสิ่งที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา เป็นการศึกษาสิ่งที่มีบทบาทหรือมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามที่ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ปรัชญาการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล หลักสูตร นโยบายระดับกระทรวง กรมต้นสังกัด ปรัชญา โรงเรียน เป็นต้น

4. การศึกษาศักยภาพของสถานศึกษา ในการวางแผนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นจำเป็นต้องศึกษาถึงความต้องการของสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะว่าความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่จะเป็นปัจจัยสำคัญส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ เป็นการศึกษาถึงจุดเด่นจุดด้อย ความพร้อมหรือความไม่พร้อมของสถานศึกษา ทำให้ทราบถึงสิ่งที่เรียกว่า “ ศักยภาพ ” ของสถานศึกษา

5. สร้างภาพของงานตลอดแนว เป็นขั้นของการนำเอาข้อมูลที่ได้มาทั้ง 4 ขั้นตอน มาวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุด อันได้แก่ระดับคุณภาพชีวิตที่พึงประสงค์ซึ่งต้องการจะให้เป็นหรือให้เกิดขึ้นกับประชาชน

ส่วนใหญ่ในชุมชนนั้นในอนาคต ในการพิจารณาการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาควรใช้วิธีการ  
ระดมสมอง



แผนภูมิที่ 6 การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาของสถานศึกษา

ที่มา : กรมวิชาการ, แนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา  
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 17.

## มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรสุพรรณบุรี สงวนลิขสิทธิ์

### ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์หลักสูตร

ในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เพื่อ  
วิเคราะห์เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์แล้ว สถานศึกษา  
จำเป็นต้องศึกษาภาระงานสอนโดยการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับคำอธิบายหรือ  
คำอธิบายรายวิชา เพื่อจะทำให้ทราบว่าในแต่ละเนื้อหาหรือรายวิชาควรมีการพัฒนาให้สอดคล้อง  
กับท้องถิ่นอย่างไรบ้าง

### ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตร

ในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น  
สถานศึกษา สามารถดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

#### 1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ สถานศึกษาสามารถปรับกิจกรรมการเรียนการสอน  
หรือกิจกรรมเสริม เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการท้องถิ่น โดยไม่ทำให้จุดประสงค์  
การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท

#### 2. ปรับรายละเอียดของเนื้อหา

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการลดหรือเพิ่มเติม รายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อ หรือขยายที่ระบุไว้ในหลักสูตรแม่บท ทั้งนี้ต้องไม่ทำให้ จุดประสงค์การเรียนรู้ และหัวข้อ หรือขยาย เนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บทเปลี่ยนแปลง

### 3. ปรับปรุงและหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนได้เหมาะสม

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นลักษณะนี้ เป็นการปรับปรุงเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ต่าง ๆ ที่มีอยู่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด

### 4. จัดทำสื่อการเรียนการสอนใหม่

เป็นการพัฒนาหลักสูตร โดยการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ เช่น คู่มือครู หนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัด เอกสารประกอบการเรียนการสอน เป็นต้น เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจุดประสงค์เนื้อหาและสภาพท้องถิ่น

### 5. จัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม

เป็นการพัฒนาหลักสูตร โดยการจัดทำคำอธิบายหรือทำรายวิชาเพิ่มเติมจากที่มี ปรากฏในหลักสูตรแม่บท ซึ่งต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา และสภาพของท้องถิ่น

ในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น ทั้ง 5 ลักษณะ ดังกล่าวนี้นักศึกษาสามารถดำเนินการได้โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรในขั้นตอนที่ 2 จากนั้นสถานศึกษาจึงพิจารณากำหนดแนวทางการ พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาว่าจะดำเนินการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะใด

### การพัฒนาหลักสูตรตามความสนใจ ความสามารถและความถนัดของผู้เรียน

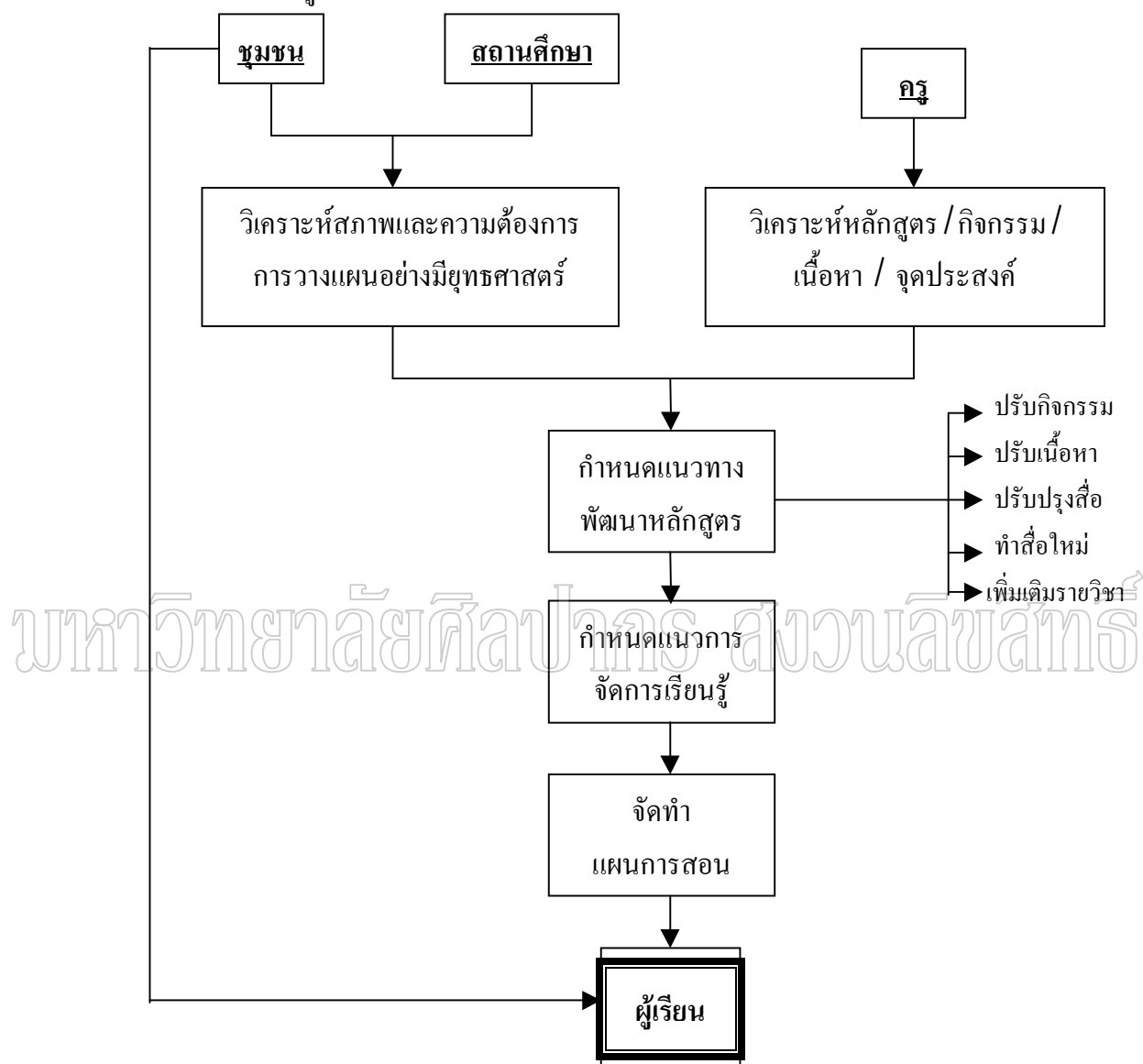
สถานศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้มีความสอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัดของผู้เรียน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ประชากร ศักยภาพของสถานศึกษา เป็นต้น

2. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับจุดประสงค์ คำอธิบาย คำอธิบายรายวิชา เพื่อจะทำให้ทราบว่าในแต่ละเนื้อหารายวิชาควรมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัดของผู้เรียน

3. ศึกษาสำรวจความสนใจ ความสามารถและความถนัดของผู้เรียน โดยอาจจะใช้ แบบสำรวจต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากหลักฐานแสดงผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อนำมา ใช้วางแผนในการจัดทำแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและ ความถนัดของผู้เรียน

4 การจัดทำแผนการเรียนตามความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของผู้เรียนโดยกำหนดกิจกรรมหรือรายวิชาที่สถานศึกษาสามารถเปิดสอนได้ในแต่ละภาคเรียนหรือแต่ละปีการศึกษา<sup>72</sup> ตามแผนภูมิที่ 7



แผนภูมิที่ 7 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา  
ที่มา : กรมวิชาการ, แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา  
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 44

<sup>72</sup>กรมวิชาการ, แนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ  
พ.ศ. 2542 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 43

### กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ศุมิตร คุณากร ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ไว้ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการ โดยยึดหลักการว่า ควรเลือกบุคคลที่มีความรู้  
ประสบการณ์หลาย ๆ ด้านเป็นกรรมการ และควรให้ครูร่วมเป็นกรรมการด้วย

2. การจัดตั้งอนุกรรมการประมวลการสอน

3. การศึกษาการวิจัยข้อมูลในด้านต่าง ๆ ได้แก่

31 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรระดับชาติ

32 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของชุมชนในแต่ละพื้นที่

32 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อบกพร่องต่าง ๆ ของประมวลการสอนที่ได้จัดทำขึ้นมาแล้วใน

อดีต

34 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อจำกัดในการเรียนการสอนของแต่ละเขตการศึกษา

4. กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับรายละเอียดในเรื่องแบบของประมวลการสอนและ  
การดำเนินงาน

5. ประชุมเพื่อดำเนินการ<sup>73</sup>

บุญมี เณรยอ ได้เสนอกระบวนการและวิธีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินการ

2. การจัดตั้งอนุกรรมการในแต่ละกลุ่มวิชา

3. ศึกษาและวิจัยข้อมูล ได้แก่

31 ลักษณะหลักสูตรระดับชาติ

32 สภาพปัจจุบันและปัญหาของชุมชนเขต

33 ข้อบกพร่องของแผนการสอน

34 ปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนการสอนแต่ละเขตการศึกษา

4. การกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นในการปฏิบัติงานร่วมกัน

---

<sup>73</sup> ศุมิตร คุณากร, อ้างถึงใน สมัยพร แหล่งหล้า, “การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), 12

## 5. การดำเนินการกระบวนการกลุ่ม

5.1 การสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่มก่อนลงมือปฏิบัติ

5.2 การเตรียมวาระการประชุม

5.3 การส่งเสริมความคิดและการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน

5.4 การจัดหาอุปกรณ์<sup>74</sup>

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีดังนี้

1. ตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

3. กำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร

4. กำหนดเนื้อหา

5. กำหนดกิจกรรม

6. กำหนดคาบเวลาเรียน

7. กำหนดเกณฑ์วัดและประเมินผล

8. จัดทำเอกสารหลักสูตร

9. ตรวจสอบคุณภาพและทดลองการใช้หลักสูตร

10. ขออนุมัติใช้หลักสูตร

11. การนำหลักสูตรไปใช้

12. ประเมินผลหลักสูตร<sup>75</sup>

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามที่ยุ่เสนอใจนำเสนอไว้ดังตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. จัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่น

2. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

3. ศึกษาหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา คำอธิบายรายวิชาต่าง ๆ

<sup>74</sup>บุญมี ยอดเนร, อ้างถึงใน สมัยพร แผล่งหล้า, “การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและพัฒนหลักสูตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), 13

<sup>75</sup>ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, อ้างถึงใน เฉลิมพล พินทอง, “การศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542”, 32-33



- 4 กำหนดเนื้อหา จุดประสงค์ ความต้องการของท้องถิ่นหรือผู้เรียน
- 5 กำหนดความเหมาะสมของหลักสูตรกลางกับสภาพท้องถิ่นคัดเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลางและหรือจัดสร้างกระบวนการวิชาขึ้นมาใหม่
- 6 ตรวจสอบคุณภาพ ทดลองใช้ และขออนุมัติใช้
- 7 นำหลักสูตรไปใช้
- 8 ประเมินผลหลักสูตร
- 9 ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง หรือพัฒนาใหม่

### การบริหารหลักสูตร

ในการบริหารหลักสูตรเป็นการนำหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและคณะครู-อาจารย์ จะต้องดำเนินการไปตามขั้นตอน ซึ่ง กมล ภู่งประเสริฐ ได้เสนอแนวทางในการบริหารหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. การรวบรวมเอกสาร และวัสดุต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรให้สมบูรณ์และเพียงพอต่อการดำเนินงานหลักสูตร เอกสารดังกล่าว เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจให้แก่คณะบุคคลในสถานศึกษา เช่น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เอกสารประกอบหลักสูตร เอกสารเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรสถานศึกษา ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับชุมชน เป็นต้น
2. การทำความเข้าใจหลักสูตรและภาระกิจที่จะต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับหลักสูตร การทำความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน
3. การจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหา และความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น ในการจัดทำสถานศึกษาควรร่วมมือกับชุมชน โดยเชิญบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
4. การจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา
5. การชี้แจงและประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง
6. การเตรียมการใช้หลักสูตร เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีการเตรียมบุคลากร เตรียมอาคารสถานที่ วัสดุ-อุปกรณ์
7. การวางแผนในการติดตาม กำกับ การใช้หลักสูตร เพื่อกระตุ้น เร่งเร้า สนับสนุนช่วยเหลือให้กำลังใจและคอยแก้ปัญหาให้แก่ผู้ปฏิบัติ<sup>76</sup>

<sup>76</sup> กมล ภู่งประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา, 32-37.

8. การหาแนวทางการประเมินการใช้หลักสูตรทั้งตัวหลักสูตรและประเมินแผนประเมินการดำเนินการตามหลักสูตรและผลการใช้ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน

การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร การสร้างและการพัฒนาหลักสูตรเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่ต้องดำเนินการ ต้องสามารถนำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย รวมทั้งต้องมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ความสนใจ ความสามารถ ความถนัดของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญบรรลุตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา

#### การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติในมาตรา 8(2) ว่า ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในมาตรา 9(6) ได้เน้นย้ำให้การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันสถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น และในมาตรา 29 กำหนดว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการฝึกอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิทยากรต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดภารกิจของโรงเรียนในสังกัดไว้ 6 งาน ซึ่งงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานหนึ่งที่โรงเรียนทุกโรงจะต้องดำเนินการในด้านกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน และแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนในกิจกรรมของโรงเรียนตลอดจนโรงเรียนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเพื่อช่วยเหลือต่อกัน<sup>77</sup>

<sup>77</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, อ้างถึงใน สิงห์ชัย ทองอุไร, “ศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2534, 19

### ความสำคัญของชุมชนต่อการปฏิรูปการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญที่เกี่ยวกับชุมชนว่า ผู้ปกครองเอาใจใส่ดูแลให้ความช่วยเหลือผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและศักยภาพ โดยการชี้แนะ อบรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนร่วมมือกับผู้จัดการเรียนรู้ในการช่วยเหลือผู้เรียน และในการบริหารจัดการ ผู้บริหารต้องเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในที่นี้หมายถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียน ในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา ของโรงเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้<sup>78</sup>

ในด้านการกำหนดมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในด้านมาตรฐาน ด้านกระบวนการ ด้านการบริหารโรงเรียนในมาตรฐานที่ 4 ว่าโรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน โดยกำหนดตัวบ่งชี้ว่าดำเนินการเพื่อประสานความร่วมมือกับกรรมการโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานอื่น ในการพัฒนาโรงเรียน และจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียนได้รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และต่อเนื่อง<sup>79</sup>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำมาตรฐานในด้านมาตรฐาน ด้านกระบวนการ ในมาตรฐานที่ 14 ว่า ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนาการศึกษาและมาตรฐานด้านปัจจัย ในมาตรฐานที่ 27 ให้ชุมชน ผู้ปกครองมีศักยภาพในการสนับสนุนการศึกษา และ “ การพัฒนาการศึกษา ”<sup>80</sup>

รุ่งเรือง สุขภักดิ์ ได้นำเสนอผลงานวิจัยของต่างประเทศเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความสำคัญของผู้ปกครอง ชุมชน ที่มีต่อการจัดการศึกษาว่า ผลการวิจัยด้านครอบครัวในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา พบว่า ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างบ้านกับโรงเรียนมีผลอย่างสูงกับการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งนอกจากจะมีผลทำให้เด็กประสบความสำเร็จด้านการเรียนแล้ว ยังช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม ซึ่งส่งผลต่อความก้าวหน้าของชีวิตในอนาคตด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

<sup>78</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, 8-12

<sup>79</sup> สำนักคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, การประกันคุณภาพการศึกษาเทคนิคการพัฒนางานเพื่อเข้าสู่มาตรฐาน, 55.

<sup>80</sup> สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, อ้างถึงใน สุวิทย์ มูลคำ และคณะ, เด็กเรียนรู้ด้วยคู่มืออาชีพ (กรุงเทพฯ ๑ : บริษัท ที พี พรินท์ จำกัด, 2543), 19-20

1. นิวซีแลนด์ พบว่าภูมิหลังของครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนจึงได้เสริมสร้างบทบาทของครอบครัวที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็กด้วยการให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุข การศึกษา สวัสดิการสังคม รัฐบาลของท้องถิ่น ชุมชน ร่วมกันพัฒนาเชื่อมโยงในนโยบายและโครงการต่าง ๆ ทั้งในด้านเงินทุน การจัดซื้อ และการบริหารเพื่อบรรเทาปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของเด็ก

2. อังกฤษและเวลส์ ได้ใช้วิธีการอันหลากหลาย เพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมถึงกับมีกฎหมายบังคับให้ทางโรงเรียนจัดทำเป็นข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยมีการปรึกษาหารือกับผู้ปกครองก่อนข้อตกลงนี้จะระบุความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายด้วย ส่วนไอร์แลนด์เหนือ ก็มีมาตรการการดำเนินงานคล้ายคลึงกัน โดยอาศัยกลุ่มช่วยสนับสนุนด้านความประพฤติและบทบาทผู้ปกครองในอีกรูปแบบหนึ่งคือทำให้ผู้ปกครองและเด็กเรียนรู้ด้วยกัน เพื่อพัฒนาความรู้ของผู้ปกครองพร้อมๆ กับให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงวิธีการเรียนของลูก โครงการนี้มีการแพร่หลายไปทั่ว

3. ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทของครอบครัวที่มีต่อคุณภาพการเรียนของเด็ก หนึ่งในเป้าหมาย 9 ประการ คือ การสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยเน้นความร่วมมือนั้นจะต้องถึงระดับความรับผิดชอบร่วมกัน และมีกิจกรรมโครงการมากมายที่ได้รับการสนับสนุนให้มีการดำเนินการเพื่อเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว และ โรงเรียนและให้ความสัมพันธ์เป็นพิเศษ

4. ในประเทศเกาหลี กฎหมายการศึกษาประกันถึงสิทธิของผู้ปกครองและส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมในสภาโรงเรียนเพื่อจัดตั้งประชาคมโรงเรียน และเสนอความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรและผู้อยู่ในความดูแล<sup>๘</sup>

จะเห็นว่าการดำเนินการจัดการศึกษา ให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพนั้น ปัจจัยของผู้ปกครอง หรือชุมชนนับว่ามีความสำคัญมาก ผู้บริหารจะต้องดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือในการปฏิรูปการศึกษาร่วมกัน อันจะทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญสำเร็จผลอย่างมั่นคงและยั่งยืน

---

<sup>๘</sup> รุ่งเรือง สุขาภิรมณ์, “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติในระดับสถานศึกษาประสบการณ์จากนานาชาติ,” วารสารวิชาการ 4 2 (กุมภาพันธ์ 2544) : 11-12

### แนวทางในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน

รุ่ง แก้วแดง ได้เสนอแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้

1. มีการพิมพ์เอกสารนโยบายการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนให้พ่อแม่ผู้ปกครองทราบโดยทั่วกัน
2. โรงเรียนจัดให้มีครูรับผิดชอบดูแลเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อจะได้รู้จักเด็กดี
3. ทำโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่เปิดกว้างและเป็นมิตร
4. โรงเรียนให้การสนับสนุนการสื่อสารระหว่างบรรดาพ่อแม่ของนักเรียน
5. จัดให้มีผู้รับผิดชอบในการติดต่อกับผู้ปกครอง โดยทำงานปกติเต็มเวลา เพื่อทำหน้าที่สื่อสารเชื่อมโยงระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน
6. มีห้องสำหรับผู้ปกครองโดยเฉพาะในโรงเรียน
7. ผู้ปกครองและครูทำงานร่วมกันเพื่อจะได้รู้ความต้องการของพ่อแม่และสามารถให้บริการที่จำเป็น<sup>๘</sup>

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงแนวทางการให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปการศึกษา

- ดังนี้
1. ครอบครัว ต้องสนับสนุนให้ครอบครัวเป็นฐานการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม
  2. ชุมชน ทั้งในชนบทและในเมืองเป็นการศึกษาที่สำคัญที่สุด เพื่อการทำมาหากินและการดำรงชีวิตร่วมกัน ต้องสนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งและมีการเรียนรู้ที่ดี
  3. วัด วัดเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อสังคม ควรเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ<sup>๘</sup>

ณรงค์ ตามรักษา ได้เสนอแนวทางในการสร้างความร่วมมือจากชุมชนจนโรงเรียนประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. โรงเรียนมีคณะกรรมการผู้ปกครองนักเรียน ระดับห้องเรียน ระดับชั้นเรียน และคณะกรรมการที่ปรึกษาโรงเรียนเพื่อช่วยพิจารณาการดำเนินงานของโรงเรียน การส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน กำกับดูแล ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และการบริหารงานของโรงเรียน

<sup>๘</sup>รุ่ง แก้วแดง, ปฏิวัติการศึกษา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2541), 182-183

<sup>๘</sup>ประเวศ วะสี, การปฏิรูปการศึกษาจังหวัดเพื่อมวลชน แนวคิดและนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ พื้นฐานการปฏิรูปการศึกษาเพื่อประชาชน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541), 25

2. โรงเรียนมีการเชิญผู้ปกครองที่เป็นคณะกรรมการในระดับต่าง ๆ มาพบปะ สนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทุกสัปดาห์ ๆ ละ 1 ครั้ง รวมทั้งเชิญมาเป็นวิทยากรในกิจกรรม **home room** หรือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

3. โรงเรียนมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ปกครอง และชุมชนทราบอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง<sup>84</sup>

ระติรัตน์ นิมิตรบรรสาร กล่าวว่า นับว่าเป็นความโชคดีที่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้ให้ความสำคัญกับครอบครัวโดยกล่าวถึงสังคมไทยที่พึงประสงค์ว่า “คนมีความสุข ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง” มีการระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคมเพื่อการศึกษา เรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว เน้นนโยบายที่สำคัญ คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียนซึ่งจะทำทั้งสองเรื่อง คือ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ปรับเรื่องการศึกษาให้สอดคล้องกับชุมชนและสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ทั้งครอบครัว และชุมชน ส่งเสริมการใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของครอบครัวและชุมชน<sup>85</sup>

ชัยพนธ์ รังงาม กล่าวว่า การบริหารและการจัดการเรียนการสอนคงต้องร่วมด้วยช่วยกัน ตั้งแต่ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะได้มาร่วมคิดวางแผนร่วมกันโดยกำหนดนโยบายบริหารจัดการเองเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการของโรงเรียนในรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

1. ผู้แทนครู
2. ผู้แทนผู้ปกครอง
3. ผู้แทนองค์กรชุมชน
4. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. ผู้แทนศิษย์เก่า
6. ผู้ทรงคุณวุฒิ
7. ผู้บริหารสถานศึกษา

<sup>84</sup>ณรงค์ ตามรักษา, “ผู้ปกครองกับบทบาทการพัฒนาการศึกษาโรงเรียน,” วารสารวิชาการ 1, 10 (ตุลาคม 2541): 3-7.

<sup>85</sup>ระติรัตน์ นิมิตรบรรสาร, “คืนโรงเรียนให้ชุมชนด้วยธรรมนูญโรงเรียน,” สานปฏิรูป 2, 16 (กรกฎาคม 2542): 18-19.

ดังนั้น โรงเรียนจะมีประสิทธิภาพ หรือไม่อยู่ที่ตัวแปรภายในโรงเรียนไม่ได้อยู่ที่ความแตกต่างระหว่างโรงเรียนต่อโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีกลยุทธ์ในการดำเนินการ ดังนี้

1. การมีและใช้ข้อมูลข่าวสารสนเทศ มีการเผยแพร่ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนไปให้ชุมชนหรือคนในองค์กรได้รับรู้ จะโดยวิธีประชุมหรือมีการส่งแผ่นปลิวไปยังผู้ปกครอง และคอยฟังข้อมูลย้อนกลับด้วยไม่ว่าจะเป็นทางบวก หรือทางลบ หรือข้อเสนอแนะเพื่อให้มีการปรับปรุง การมีข้อมูลสารสนเทศที่เกิดจากการร่วมคิดคำนึงถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนา คิดถึงข้อจำกัดก่อนการวางแผนจะทำให้มีข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพเป็นจริง ตรวจสอบไปจะส่งเสริมการบริหารจัดการที่โปร่งใส

2. เลือกคณะกรรมการบริหารการศึกษาที่เหมาะสมเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์มีความรู้ ประสบการณ์ที่สามารถให้ข้อเสนอแนะ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามนโยบายเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และชุมชน ต่อไป<sup>86</sup>

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การสร้างความร่วมมือกับชุมชนเพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญประสบผลสำเร็จ จากแนวคิดหรือประสบการณ์ของนักวิชาการ และนักบริหารที่นำเสนอมา นั้นผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำไปประยุกต์ และปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมกับโรงเรียนชุมชน และสถานการณ์ที่จำเป็นได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เสนอแนวทางที่ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเรียนรู้ ดังนี้

1. การเข้ามามีส่วนช่วยเหลือครูในการดูแลผู้เรียนทั้งบุตรหลานของตนเอง และเด็กคนอื่น

2. การเข้ามาให้ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ที่เชี่ยวชาญลึกซึ้งแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะการทำสิ่งต่าง ๆ ที่จะสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของสังคมชุมชน

3. การร่วมเรียนรู้กับครูที่เกี่ยวกับพฤติกรรมแนวทางการเรียนรู้ให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มที่ในแต่ละวัยแต่ละเรื่องที่ต้องการ

4. การเป็นผู้ให้และผู้รับข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ตลอดจนการนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนพัฒนาผู้เรียนที่เป็นลูกหลาน ร่วมกับคณะครูและการวางแผนพัฒนาผู้เรียนทั่วไป ให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

<sup>86</sup>ชัยพจน์ รักราม, “การบริหารแบบชี้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง,” วารสารวิชาการ 4 3 (มีนาคม 2544): 13-16

5. การจัดการเรียนรู้เพิ่มเติม ผู้ปกครองจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมที่นอกเหนือจากการเรียนรู้ที่โรงเรียนปกติ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความหมายและช่วยพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพมากขึ้น<sup>87</sup>

กัมภณฑ์ จุณโท เสนอแนวทางในการสร้างความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่มีประสิทธิภาพนั้นควรดำเนินการ ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วม ร่วมรับผิดชอบและร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามนโยบายการกระจายอำนาจ

2. ผู้ปกครองได้รับข่าวสารเกี่ยวกับแผนการเรียน ปรัชญาการปฏิบัติ และกรอบประกันคุณภาพการศึกษา

3. คณะครูและผู้ปกครองแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก

4. มีการสื่อสารทางจดหมายและวิธีอื่น ๆ

5. การประชุมอภิปราย ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนการพัฒนาและความก้าวหน้าในการเรียนรู้

6. ผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมประเมินหลักสูตรและ โอกาสต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโรงเรียน

7. ผู้ปกครองต้องได้รับการต้อนรับตลอดเวลา<sup>88</sup>

การสร้างความร่วมมือกับชุมชน เป็นบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องมีการประสานสร้างความเข้าใจ สร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชนในอันที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ทุกเวลา ทุกสถานที่ทำให้เกิดผลอย่างยั่งยืน ซึ่งบทบาทของผู้ปกครองต้องเพิ่มขึ้นจากเดิม ทั้งในลักษณะการให้ความช่วยเหลือ การให้ความร่วมมือ สนับสนุนโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ และเป็นผู้ร่วมจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมให้กับผู้เรียน ผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด และการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในหลายลักษณะเพื่อขอการสนับสนุน การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม และร่วมวางแผนพัฒนาผู้เรียน การจัดสถานการณ์ ให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความสามารถเพื่อร่วมการจัดการเรียนรู้ให้แก่เด็กให้เกิดการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ ความสามารถ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสภาพการณ์

<sup>87</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, 66

<sup>88</sup> กัมภณฑ์ จุณโท, “ปฏิรูปการศึกษาให้ได้ผลจุดเริ่มต้นที่ผู้ปกครอง,” วารสารวิชาการ 3,10



### การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ในการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประเด็นสำคัญผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะการวิจัยได้บัญญัติว่าให้สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้สอนใช้การวิจัยเป็นกระบวนการหลักในการพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ในแต่ละระดับการศึกษา ซึ่ง ชูศรี วงศ์รัตน์ และคณะ กล่าวไว้ว่า สารสำคัญในมาตรา 30 ดังกล่าว ซึ่งถึงเจตนารมณ์ในการพัฒนาผู้เรียน และครูให้เป็นบุคลากรแห่งการเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ เพราะกระบวนการวิจัยเป็นการฝึกให้มีการคิดอย่างเป็นระบบและทำงานอย่างเป็นระบบ ข้อสำคัญ การก้าวไปสู่การเป็น “ครูมืออาชีพ” นั้น ครูต้องเป็นผู้นำทางวิชาการที่สามารถวางแผนและตัดสินใจดำเนินการได้เอง ประเมินตนเองได้ วิเคราะห์วิจารณ์ผลงาน หาจุดเด่นและจุดด้อยในงานของตนเองได้ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เป็นจุดหมายของการจัดการศึกษาที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ<sup>89</sup> กมล ภูประเสริฐ กล่าวไว้ว่า การวิจัยและพัฒนาในระดับสถานศึกษาจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการแสวงหาวิธีการจัดการเรียนการสอน และการแสวงหาสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ กระบวนการวิจัยในสถานศึกษาอาจไม่สมบูรณ์เท่ากับการวิจัยทั่วไปเพราะบุคลากรทางการศึกษามีงานในหน้าที่มากอยู่แล้วอาจหย่อนยานเรื่องคุณภาพของการวิจัยอยู่บ้างแต่ก็มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างดี<sup>90</sup> ส่วนในระดับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ ในด้านกระบวนการเรียนการสอน ข้อ 1 ว่า ส่งเสริม สนับสนุน วิจัย และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และด้านวิชาชีพครูและบุคคล ข้อ 2 ว่า ส่งเสริม พัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความตระหนัก มีจิตวิญญาณ มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้มีการวิจัยในชั้นเรียนและอื่นๆ ตามความจำเป็นและด้านการบริหารจัดการ ข้อ 6 ว่า ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวิจัยในชั้นเรียนโดยจัดระบบข้อมูล จัดกิจกรรม เผยแพร่ แลกเปลี่ยนผลงานการวิจัยในชั้นเรียน สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนและพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียน<sup>91</sup>

<sup>89</sup> ชูศรี วงศ์รัตน์ และคณะ, การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (กรุงเทพฯ ฯ : บริษัททปส์พับลิเคชั่น จำกัด, 2544), 10

<sup>90</sup> กมล ภูประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา, 82

<sup>91</sup> กระทรวงศึกษาธิการ, เส้นทางสู่ความสำเร็จแนวทางการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 31-55.

ดังนั้นในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพสถานศึกษาจะต้องทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนมาใช้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษา โดยเน้นการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่ดำเนินการตามที่กฎหมายและนโยบายกำหนดอย่างจริงจัง ต่อเนื่องเป็นระบบ

### การวิจัยทั่วไป

#### ความหมาย

อุทุมพร จามรมาน ให้ความหมายว่า การเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ วิธีแก้ปัญหาแบบใหม่ คำตอบใหม่ โดยใช้กระบวนการที่เชื่อถือได้หรือกระบวนการที่ยอมรับในศาสตร์นั้น<sup>92</sup>

ประเวศ วะสี ให้ความหมายว่า เป็นการแสวงหาคำตอบถ้ามีคำถามการวิจัยด้านการวิจัย การวิจัยจะช่วยให้เกิดความรู้ใหม่ขึ้นมา การวิจัยเป็นกระบวนการเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้<sup>93</sup>

สุภาพ วาดเขียน ให้ความหมายว่า การวิจัยเป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงอย่างมีแบบแผน เป็นระบบและตามระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่น่าเชื่อถือจริงรวมทั้งหลักวิชาการอันแน่นอน ถ้ามีเหตุการณ์อย่างนี้เกิดขึ้นแล้วจะมีผลตามมาอย่างไร หรือเท่าที่ปรากฏผล อย่างนี้มีสาเหตุมาจากอะไร อันเป็นแนวทางช่วยให้ได้ความรู้ใหม่ ๆ พบความจริงอย่างถูกต้อง เทียงตรง เชื่อถือได้ และเป็นการค้นคว้าหาทางปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ หรือสิ่งที่ค้นพบใหม่ ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเท่าที่กระทำได้<sup>94</sup>

ชัยพร วิชชวุธ ให้ความหมายว่า การวิจัยคือ การแสวงหาความจริงโดยใช้กระบวนการที่เป็นระบบ<sup>95</sup>

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมายว่า คือ กระบวนการแสวงหาความจริง หรือการค้นหาคำตอบอย่างมีระเบียบแบบแผนและมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน สิ่งที่กำลังถึง คือ

<sup>92</sup>อุทุมพร จามรมาน, การวิจัยการบริหารการศึกษา (นนทบุรี : สาขาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2536), 5-55.

<sup>93</sup>ประเวศ วะสี, สาระความรู้ที่ได้จากการสัมมนาทางวิชาการเพื่อนำเสนอผลการวิจัยผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับเรื่องกระบวนการเรียนรู้ (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541), 55.

<sup>94</sup>สุภาพ วาดเขียน, วิธีวิจัยและสถิติทางการวิจัยในศึกษาศาสตร์ (กรุงเทพฯ ฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2523), 3

<sup>95</sup>ชัยพร วิชชวุธ, การวิจัยทางการศึกษาและวิธีการสำรวจงานวิจัย (กรุงเทพฯ ฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), 1.

1. มีปัญหาหรือคำถามซึ่งนำไปสู่การศึกษา ค้นคว้า แะนำเสนอหาความจริง
2. มีการวางแผนการศึกษาค้นคว้าหาความจริง
3. มีจุดมุ่งหมายแน่นอนในการทำและการนำผลการค้นคว้าไปใช้<sup>96</sup>

จากแนวความคิดของนักวิชาการพอสรุปได้ว่า การวิจัยเป็นกระบวนการเพื่อแก้ปัญหา เพื่อแสวงหาความรู้ใหม่หรือความจริงอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้คำตอบหรือวิธีการในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้นำผลที่ได้มาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาและด้านอื่นอย่างมีคุณค่า

### การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research)

กรมวิชาการได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการวิจัยจะเน้นไปที่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนรู้ในทางปฏิบัติ การวิจัย การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่ การปรับปรุงแก้ไขให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรในที่สุด<sup>97</sup>

อรัญญา สุชาลีโนบล ได้รวบรวมความหมายของนักวิชาการหลายท่าน ดังนี้

ทวีป ศิริรัศมี ให้ความหมายว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การวิจัยที่มุ่งจะนำ หลักการของวิธีการ ทางวิทยาศาสตร์มาใช้แก้ปัญหา ในสถานการณ์เฉพาะ ไม่ได้มุ่งนำผลไปใช้กับ สถานการณ์อื่น ๆ เป็นการวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาในการทำงาน ส่วนคงศักดิ์ ชาติทอง ให้ความหมายว่า เป็นการวิจัยอย่างมีระบบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความร่วมมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูล และสะท้อนข้อมูลที่ได้อย่างพินิจพิเคราะห์ เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงการ ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และชูศรี วงศ์รัตนะ ให้ความหมายว่า เป็นการวิจัยที่นำวิธีการทาง วิทยาศาสตร์มาใช้โดยมุ่งจะแก้ไขปัญหเฉพาะเรื่อง เฉพาะที่ หรือปรับปรุงการปฏิบัติงานของ หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง<sup>98</sup>

จากความหมายที่นักวิชาการได้เสนอมานั้น พอสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การวิจัยอย่างมีระบบ โดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง เฉพาะที่ซึ่งจะทำให้การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที่อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานนั้นมี ประสิทธิภาพ

<sup>96</sup> กรมวิชาการ, การวิจัยในชั้นเรียน (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 4

<sup>97</sup> เรื่องเดียวกัน, 5

<sup>98</sup> อรัญญา สุชาลีโนบล, การวิจัยในชั้นเรียน (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 68-69

### การวิจัยเชิงปฏิบัติการสู่การวิจัยในชั้นเรียน

ในปัจจุบันการศึกษาได้นำหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งเรียกว่าการวิจัยในชั้นเรียน (**classroom research**) ซึ่งนับว่ามีบทบาทและสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการแก้ไขอย่างได้ตรงจุดเฉพาะเรื่องของปัญหานั้น ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนทุกคนควรมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่ง อรรถญา สุชาติโนบล กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูต้องหมั่นตรวจสอบอยู่เสมอว่า นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง เมื่อประสบกับปัญหาก็ลองคิดหาวิธีการหรือแนวทางในการแก้ปัญหานั้นเพื่อให้การเรียนการสอน มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นั่นคือเป็นการวิจัยในชั้นเรียนนั่นเอง

ชูศรี วงศ์รัตนะ และคณะ<sup>99</sup> ได้เปรียบเทียบการวิจัยเชิงวิชาการกับการวิจัยในชั้นเรียนตามตาราง ต่อไปนี้

การวิจัยเชิงวิชาการ	การวิจัยในชั้นเรียน
1. ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาเฉพาะเรื่องและให้ข้อเสนอแนะประเด็นที่ควรทำวิจัยต่อไปให้แก่ผู้สนใจ	1. ใช้แนวคิดทางสังคมศาสตร์เพราะถือเป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลในองค์กรรวมทั้งวงจรการทำงานอย่างต่อเนื่องและนำเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน
2. วงจรของการวิจัยมีกิจกรรมสำคัญ ดังนี้ 1) กำหนดปัญหา 2) ตั้งสมมติฐาน 3) เตรียมการทดลอง(ออกแบบการวิจัย เตรียมมน วัสดุกรรมและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล) 4) ทดลองตามรูปแบบการวิจัยที่กำหนดไว้ 5) เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์	2. วงจรการวิจัยมีกิจกรรมสำคัญ คือ <b>PAOR</b> <b>P (Plan)</b> : กำหนดปัญหาและวางแผนแก้ปัญหา <b>A (Act)</b> : ปฏิบัติตามแผน <b>O (Observe)</b> : สังเกตผลที่เกิดขึ้น <b>R (Reflect &amp; : สะท้อนหรือวิเคราะห์ Revises)</b> วิจารณ์การปฏิบัติงานและผลที่เกิดขึ้นโดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมวิเคราะห์ วิจารณ์ด้วย ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานต่อไป โดยไม่เป็นการตีพิมพ์เผยแพร่

<sup>99</sup> ชูศรี วงศ์รัตนะ และคณะ, การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้, 7-8

การวิจัยเชิงวิชาการ	การวิจัยในชั้นเรียน
<p><b>6</b> เขียนรายงานเพื่อเผยแพร่ผลการทดลองและเสนอประเด็นที่ควรทำวิจัยต่อไปให้แก่ผู้สนใจ</p>	
<p><b>3.</b>เป้าหมายการวิจัย:มุ่งสร้างความรู้ทั่วไปที่สามารถสรุปอ้างอิงได้</p>	<p><b>3.</b>มุ่งสร้างความรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการปฏิบัติงานและพัฒนานักเรียนในชั้นเรียนของตนเท่านั้น</p>
<p><b>4.</b>ผู้วิจัยเป็นนักวิจัยภายนอกที่ผ่านการฝึกฝนเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะลักษณะการทำงานเป็นแบบ <b>Co-optoin</b> คือครูเป็นเพียงกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้มีส่วนร่วมวิจัย</p>	<p><b>4.</b>ครูเป็นผู้วิจัยและทำงานร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง (เพื่อน ครู ผู้ปกครอง ฯลฯ) หากจะมีนักวิจัยภายนอกร่วมด้วยก็อยู่ในฐานะเสมอกันในลักษณะของ <b>collaborative</b></p>
<p><b>5.</b>วิธีการวิจัย : สร้างกรอบความคิดที่สนับสนุนด้วยทฤษฎีอย่างหนาแน่นมีแบบแผนการวิจัยที่ควบคุมตัวแปรอย่างเคร่งครัด และเน้นการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้สถิติข้อมูลในการวิเคราะห์ข้อมูล</p>	<p><b>5.</b>ไม่เน้นการสร้างกรอบความคิดตามโครงสร้างทฤษฎี ไม่เคร่งครัดกับการควบคุมตัวแปร ทำเป็นธรรมชาติโดยให้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพและใช้การวิเคราะห์เนื้อหามากกว่าสถิติวิเคราะห์ข้อมูล</p>
<p><b>6.</b>กลุ่มเป้าหมาย เป็นกลุ่มนักเรียนที่เป็นตัวแทนประชากร</p>	<p><b>6.</b>เป็นนักเรียนในห้องเรียน อาจเป็นรายคนหรือทั้งห้อง</p>
<p><b>7.</b>อิงกรอบทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยผนวกกับความคิดเห็นของนักวิจัย</p>	<p><b>7.</b>การอภิปรายผล / แปลความหมายข้อค้นพบแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเพื่อนครูวิเคราะห์ วิจัย วิจารณ์ กระบวนการปฏิบัติงานและผลที่เกิดขึ้น</p>
<p><b>8.</b>การเขียนรายงานและการนำผลการวิจัยไปใช้ : มีรูปแบบการเขียนผลการวิจัยอาจไม่ได้นำไปใช้ในการปฏิบัติจริง แต่มีการพิมพ์เผยแพร่</p>	<p><b>8.</b>เพื่อมุ่งตอบคำถามวิจัยโดยไม่เน้นรูปแบบรายงาน (อาจรายงานเพียง 1-2 หน้า) ผลการวิจัยนำไปปรับปรุง / พัฒนาตนโดยไม่สนใจการตีพิมพ์เผยแพร่</p>

### การวิจัยในชั้นเรียน (classroom research)

การวิจัยในชั้นเรียนอาจมีความแตกต่างกับการวิจัยทางวิชาการทั่วไป โดยมีผู้ให้ความหมาย ดังนี้

ลำออง สีหาพงษ์ ได้ให้ความหมายว่า การวิจัยในชั้นเรียนนั้นมีความหมายเดียวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (**classroom action research**) ซึ่งเป็นการวิจัยในระดับชั้นเรียน หรือในระดับโรงเรียน (สถานศึกษาที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา) มีเป้าหมายเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้การวิจัยในชั้นเรียนมีขอบเขตอยู่ที่การแก้ปัญหา และหรือพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียน โรงเรียนหรือสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ห้องเรียนและโรงเรียน<sup>100</sup>

ยุทธนา ปฐมวรชาติ ให้ความหมายว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือร่องรอยของการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีระบบ หรือเป็นกระบวนการแก้ปัญหา หรือแสวงหาคำตอบจากข้อสงสัยที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียน อาจเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม หรือทั้งชั้นเรียนอย่างมีขั้นตอน ประกอบด้วยการวางแผน การพัฒนาสื่อ หรือวิธีการที่นำมาใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาและข้อค้นพบที่ได้ในรูปเอกสาร การวิจัย หรือรายงานการพัฒนาผู้เรียน<sup>101</sup>

กรมวิชาการ ให้ความหมายว่า การวิจัยในชั้นเรียน หรือการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เป็นการวิจัยที่ต้องการนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากที่สุดและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร<sup>102</sup>

#### ขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียน

วัลลภ กันทรัพย์ ได้เสนอขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา หรือกำหนดความต้องการ คือ ต้องสำรวจก่อนว่างานที่เราจะทำนั้นมีปัญหาอะไร หรือต้องการอะไร ถ้าไม่มีปัญหา หรือไม่มีความต้องการที่จะทำให้อดีขึ้น หรือหากโรงเรียนคืออยู่แล้วก็ไม่ควรทำอะไรเพราะเสียเวลาเปล่า หากพบว่าต้องปรับปรุงการเรียนการสอนให้อดีขึ้นเพื่อให้ชุมชนเกิดความพอใจมากขึ้นก็ควรทำต่อไป

<sup>100</sup>ลำออง สีหาพงษ์, “การวิจัยในชั้นเรียน,” วารสารวิชาการ 4,9(กันยายน 2544) : 62-63.

<sup>101</sup>ยุทธนา ปฐมวรชาติ, “การวิจัยในชั้นเรียนแนวคิดการปฏิบัติสู่การพัฒนาที่ผู้เรียนที่แท้จริง,” วารสารวิชาการ 4, 10 (ตุลาคม 2544) : 60

<sup>102</sup>กรมวิชาการ, การวิจัยในชั้นเรียน, 3

2 การเตรียมงานการวางแผน จะเตรียมอะไรก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของงานที่ต้องปรับปรุงจะเตรียมโดยใช้กรอบความคิดที่มี หรือใช้การประชุมปรึกษาหารือ เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ในลักษณะการเขียนโครงการวิจัย โครงการ โครงการหรือแนวทางที่นำไปปฏิบัติได้แล้วแต่กรณี

3 การลงมือทำ หรือ การปฏิบัติตามแนวทางหรือแผนที่กำหนด หรือตามเค้าโครงการวิจัยหรือโครงการที่ปฏิบัติที่เตรียมไว้

4 การติดตาม กำกับ ปรับปรุง สรุปผล โดยต้องดูว่าที่ทำแต่ละขั้นนั้นได้อะไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร จะปรับปรุงเมื่อใด เมื่อดำเนินการแล้วจะสรุปผลอย่างไร แก้ปัญหาหรือสนองความต้องการหรือไม่<sup>103</sup>

วิจัย วงศ์ใหญ่ ได้เสนอว่าขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ ดังนี้

1. การวางแผน
  2. การกำหนดปัญหา
  3. การดำเนินการตามแผน
  4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
  5. การนำข้อมูลที่ได้รับมาปรับปรุงต่อไป<sup>104</sup>
- กรมวิชาการ ได้เสนอขั้นตอนในการวิจัยในชั้นเรียน ไว้ดังนี้
1. การวิเคราะห์และกำหนดปัญหาการวิจัย
  2. กำหนดวิธีแก้ปัญหา
  3. การกำหนดและแหล่งข้อมูล
  4. การสร้างเครื่องมือ
  5. การเก็บข้อมูล
  6. การวิเคราะห์ข้อมูล
  7. การแปลความหมาย
  8. การเขียนรายงาน<sup>105</sup>

<sup>103</sup>วัลลภ กันทรัพย์, ครูกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ คุรุสภา, 2539), 12

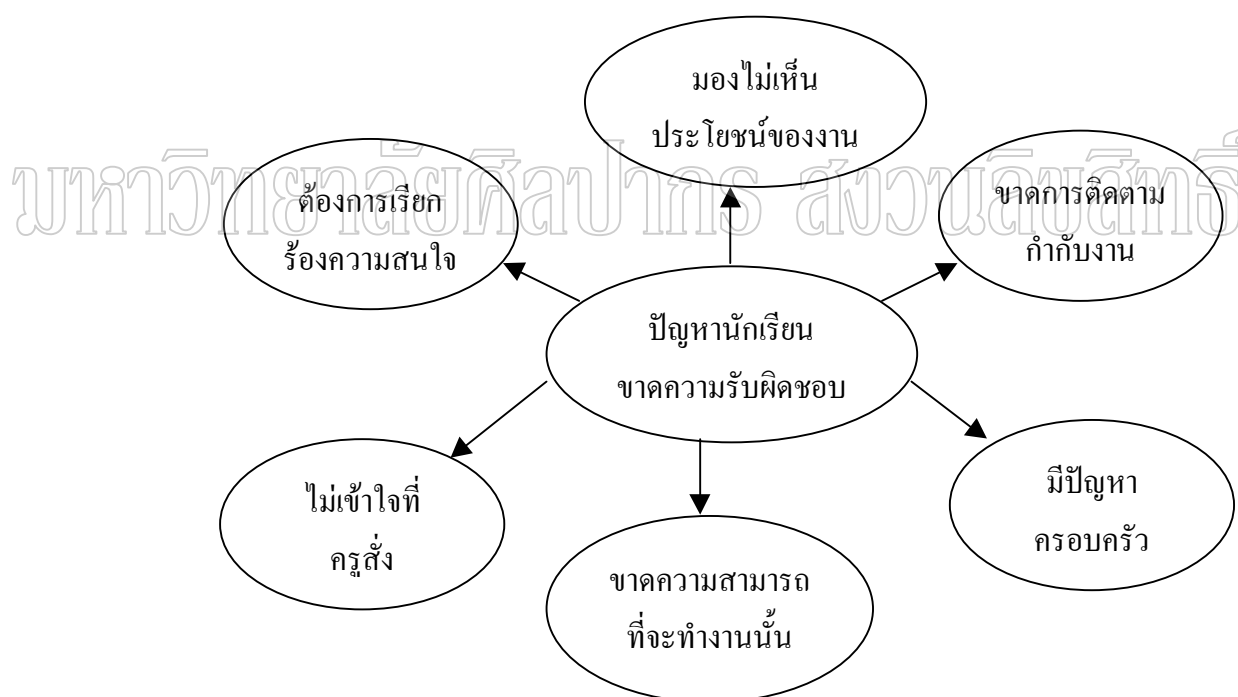
<sup>104</sup>วิจัย วงศ์ใหญ่ “ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ, ” วารสารการวิจัยทางการศึกษา 24, 4(2537) : 10-15.

<sup>105</sup>กรมวิชาการ, การวิจัยในชั้นเรียน, 7.

กมล ภูประเสริฐ ได้เสนอกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหา (ในกรณีต้องการแก้ปัญหา) หรือวิเคราะห์จุดที่พัฒนา (ในกรณีที่ จะยกระดับการทำงานให้มีมาตรฐานสูงขึ้นกว่าเดิม) ในการวิเคราะห์ปัญหาควรมีข้อมูลสนับสนุน องค์ประกอบแต่ละตัว จะช่วยยืนยันว่าการวิเคราะห์ถูกต้อง เช่น ปัญหานักเรียนขาดความรับผิดชอบ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ดังนี้

- 1.1 ปัญหาครอบครัว
- 1.2 ขาดความสามารถที่จะทำงาน
- 1.3 ไม่เข้าใจงานที่สั่ง
- 1.4 ต้องการเรียกร้องความสนใจ
- 1.5 มองไม่เห็นประโยชน์ของงาน
- 1.6 ขาดการติดตามงาน



แผนภูมิที่ 8 ปัญหาด้านการเรียนการสอน

ที่มา: กมล ภูประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา (กรุงเทพฯ: บริษัท ทิพย์ พับบลิคชั่น จำกัด, 2544), 7.



2 การแสวงหานวัตกรรมมาแก้ปัญหาและพัฒนา เพื่อวิเคราะห์ปัญหาจุดที่จะพัฒนา แล้วผู้บริหาร ผู้สอน จะต้องคิดวิธีการที่จะมาแก้ปัญหาและพัฒนาที่ใช้คำว่า นวัตกรรมนั้น หมายถึง การที่ผู้บริหารและผู้สอนจะทำแบบเดิมต่อไปไม่ได้ต้องใช้วิธีการใหม่ สื่อใหม่ รูปแบบใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม การแสวงหาวัตกรรมทำได้โดย

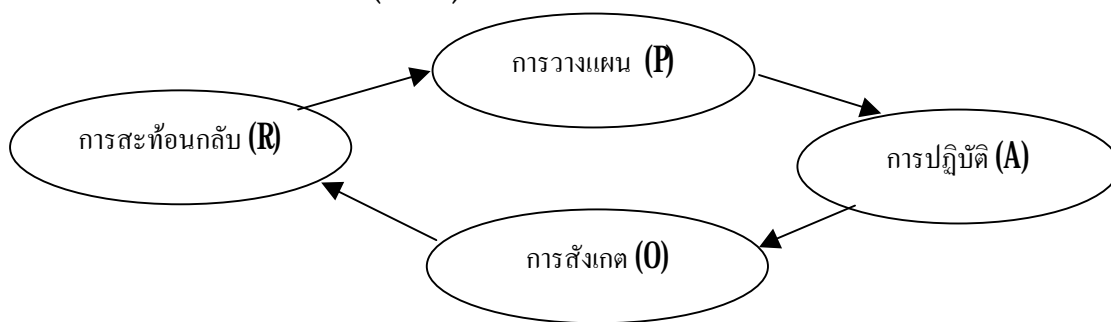
21 การค้นคว้าจากเอกสารเพื่อคู่มือเสนอในเรื่องหลักการ วิธีการ เทคนิค สื่อที่ควรจะต้องมาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาได้

22 การปรึกษาหารือกับผู้รู้ ผู้ที่จะทำงานประสบผลสำเร็จเพื่อขอคำแนะนำที่จะมาปรับกระบวนการเดิมของตน

23 ดำเนินการแก้ปัญหาและพัฒนา และรายงานผลที่เกิดขึ้น กระบวนการดังกล่าวใช้ได้กับการวิจัยในชั้นเรียนหรือของสถานศึกษา<sup>106</sup>

ชูศรี วงศ์รัตนะ และคณะ ได้เสนอแนวคิดและขั้นตอนของการวิจัยในชั้นเรียนไว้ว่า การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยประเภทหนึ่งของการวิจัยทางการศึกษา การวิจัยในชั้นเรียนจะเน้นผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนอันเนื่องมาจากการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและใช้ในการประเมินผลลัพธ์ของยุทธวิธีที่ผู้วิจัยใช้ในการปฏิบัติโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (plan) - P
2. การปฏิบัติ (action) - A
3. การสังเกต (observe) - O
4. การสะท้อนกลับ (reflect) - R<sup>107</sup>



แผนภูมิที่ 9 ขั้นตอนในการวิจัยในชั้นเรียน

ที่มา : ชูศรี วงศ์รัตนะ และคณะ, การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (กรุงเทพฯ : บริษัท ทิพย์พับบลิเคชัน จำกัด, 2544), 79

<sup>106</sup> กมล ภูประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา, 84-85.

<sup>107</sup> ชูศรี วงศ์รัตนะ และคณะ, การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้, 79.

จากขั้นตอนดังกล่าว การดำเนินการทดลองตามขั้นตอนการวิจัยสามารถดำเนินการได้  
ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหาและค้นหาปัญหา

ขั้นที่ 2 การเตรียมการและการวางแผน ขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการเตรียมการ และ  
การวางแผนการปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหา หรือปรับปรุงงาน

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติตามแผน ขั้นนี้เป็นหัวใจของการวิจัย โดยครูเป็นผู้ปฏิบัติอย่าง  
ต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์ปกติ ต้องเก็บข้อมูลเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอในระหว่างที่ใช้เทคนิค  
ใหม่ๆ เนื่องจากการจัดแต่ละกิจกรรมและนำมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมต่อไป ซึ่งวิธีการเก็บข้อมูลที่  
สำคัญ คือ การสังเกต นอกจากนี้การดำเนินการสอนยังสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

ขั้นที่ 4 การสังเกต เป็นวิธีการที่สำคัญที่สุด ครูต้องทำการสังเกตอย่างละเอียดรอบ  
คอบโดยสังเกตอย่างมีระบบต้องมีความไวต่อการสังเกต โดยสังเกตทั้งกระบวนการและผลการ  
ปฏิบัติ

ขั้นที่ 5 การสะท้อนกลับ ครูจะต้องพิจารณาผลการปฏิบัติจากข้อมูลที่ได้ในขั้นที่ 4  
เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานในขั้นที่ 3 โดยการวิเคราะห์ วิจารณ์ การปฏิบัติงานและผลที่เกิดขึ้น  
ด้วยตนเองและร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทั้งนี้เพื่อสะท้อนไปสู่การปรับปรุงใหม่ กระทำซ้ำเพื่อยืนยันผล

ขั้นที่ 6 วิเคราะห์และสรุปผล

ขั้นที่ 7 เขียนรายงานการวิจัย หลังจากดำเนินการสอนตามขั้นตอนหลักแล้ว (PAOR)  
ครูสามารถนำผลที่ได้จากนักเรียนมาทำการวิเคราะห์และสรุปผลการใช้นวัตกรรมและเขียนเป็น  
รายงานการวิจัยอย่างง่าย โดยประกอบด้วยหัวข้อหลัก ๆ ดังนี้

1. ชื่อเรื่องวิจัย (ปัญหาวิจัย)
2. ความเป็นมาของปัญหาวิจัย
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล
5. สรุปผลการวิจัยและเสนอข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย<sup>108</sup>

ยุทธนา ปฐมวรชาติ ได้เสนอขั้นตอนการวิจัยในชั้นเรียนไว้ ดังนี้

1. การวางแผนการวิจัย
2. การพัฒนาเครื่องมือการวิจัย
3. การดำเนินการวิจัย

<sup>108</sup>ชูศรี วงศ์รัตนะ และคณะ, การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้, 80-81.

#### 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผลการวิจัย<sup>109</sup>

สรุปว่าขั้นตอนในการวิจัยโดยทั่วไป มีดังนี้

1. การกำหนดปัญหาหรือค้นหาปัญหา
2. การวางแผน
3. ดำเนินการวิจัยตามแผน
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล
5. การสรุปผล และเขียนรายงานการวิจัย

#### แนวปฏิบัติในการทำวิจัยในชั้นเรียนให้สำเร็จ

กรมวิชาการ ได้เสนอแนวปฏิบัติในการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

**1. ขั้นริเริ่ม** เป็นขั้นตอนการปฏิบัติของการวิจัยที่ต้องประมวลความรู้ ความเข้าใจ โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ให้ได้วัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งในการทำวิจัยในชั้นเรียนมีแนว ดังนี้

**1.1** สำรวจปัญหาที่เกิดขึ้น จะเป็นปัญหาที่ริเริ่ม หรือปัญหาทั่วไปหรือปัญหาต่าง ๆ รอบตัว โดยทั่วไปมีลักษณะของประโยค เป็นไปในทางลบที่อาจเป็นประโยคปฏิเสธ ประโยคธรรมดา เป็นปัญหาที่ผู้สอนประสบปัญหา และต้องการได้แนวทาง ของวิธีการแก้ไขปัญหา อย่างไรก็ตามปัญหาที่ริเริ่มอาจเป็นปัญหาในเชิงบวกที่ต้องการรู้คำตอบเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาได้ เช่น วิธีเรียนของนักเรียนที่เรียนดี เพื่อให้ได้แนวทางที่ผู้เรียนอื่น ๆ พัฒนาตนเองให้ดีขึ้น และผู้สอนพัฒนาวิชาชีพของตนเองด้วย ดังนั้นให้ผู้สอนสำรวจว่ามีปัญหาที่ริเริ่มหรือปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในฐานะผู้สมัครที่กำลังมีปัญหาอะไรบ้างที่ต้องการแนวทางแก้ไขพัฒนาที่ถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งปัญหาเหล่านี้จะนำไปสู่การวิจัย

**1.2** กำหนดปัญหาการวิจัย จากตัวอย่างของปัญหาที่รอบ ๆ ตัวข้างต้น ให้ผู้สอนคิดวิเคราะห์ว่าต้องการแนวทางแก้ไขปัญหาใดมากที่สุดโดยคำนึงถึงประโยชน์ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดด้วยการวิเคราะห์แล้วจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ริเริ่ม ด้วยการนำปัญหาต่างๆ รอบตัวหรือปัญหาที่ริเริ่มมาตั้งเป็นคำถาม ตามทิศทางที่ผู้สอนต้องการคำตอบ

**1.3** กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นการกำหนดแนวทางของคำตอบว่าผู้สอนต้องการคำตอบในลักษณะใด ซึ่งต้องสอดคล้องกับปัญหาของการวิจัย หรือคิดก่อนได้ การกำหนดปัญหาของการวิจัยและวัตถุประสงค์ต้องสอดคล้องกัน

<sup>109</sup> ยุทธนา ปฐมวรชาติ, การวิจัยในชั้นเรียน แนวคิดสู่การพัฒนาผู้เรียนที่แท้จริง, 60

**1.4** การตั้งหรือกำหนดชื่อเรื่อง ในทางปฏิบัติชื่อเรื่องที่กำหนดอาจตั้งก่อนหรือหลังการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยปกติแล้วชื่อเรื่องจะไม่มีคำว่า “ เพื่อ ” แต่ใช้ “ การ ” แทน และอาจมีชื่อโรงเรียน.....ปรากฏที่ชื่อเรื่อง ถ้าไม่มีในชื่อเรื่องจะไปปรากฏในขอบเขตการวิจัยหรือนิยามศัพท์ก็ได้

**2** ขั้นตอนการปฏิบัติ เป็นขั้นตอนการปฏิบัติที่ได้วิธีวิจัย ได้แก่ ตัวแปร และขอบเขตของการวิจัย (เครื่องมือวิจัยหรือ นวัตกรรมการเรียนการสอนและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล) การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมาย ซึ่งแนวปฏิบัติของขั้นการดำเนินการ มีดังนี้

### **2.1** ตัวแปรและขอบเขตของการวิจัย

**2.1.1** การได้ตัวแปร ให้วิเคราะห์จากปัญหาของการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยตัวแปรหลักที่ต้องวิเคราะห์ให้ได้ คือตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามโดยตัวแปรต้นจะนำไปสู่แหล่งข้อมูลและตัวแปรตามจะนำไปสู่การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลได้

**2.1.2** การได้ขอบเขตของการวิจัย ให้วิเคราะห์จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วนำมาคิดพิจารณาว่า ในภาพรวมของการวิจัย ต้องทำการวิจัยในขอบเขตของแหล่งข้อมูลเวลาที่ดำเนินการเนื้อหาของการศึกษาอย่างไรบ้าง

**2.2** ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยในชั้นเรียนโดยทั่วไปได้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือผู้เรียนจากในห้องเรียนที่ผู้วิจัยทำหน้าที่สอน การพิจารณาว่าผู้เรียนทุกคนในห้องเรียนจะเป็นประชากร หรือเพียงส่วนหนึ่งเป็นประชากรให้วิเคราะห์ ว่ามีคุณสมบัติที่จะให้ข้อมูลได้ หรือสอดคล้องกับปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ส่วนการจะใช้ประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างพิจารณาจากความเป็นไปได้ที่จะทำวิจัยให้สำเร็จ และถูกต้องตามวิธีการเลือกหรือสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

**2.3** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำแนกได้เป็นเครื่องมือวิจัยและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

**2.3.1** เครื่องมือวิจัย เป็นอุปกรณ์หรือสิ่งทีนำไปใช้ในการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียน คือ นวัตกรรมการเรียนการสอน ซึ่งต้องมีวิธีสร้าง หรือจัดทำอย่างถูกต้องและหาประสิทธิภาพด้วย การนำเครื่องมือวิจัยไปใช้ต้องมีวิธีการและกระบวนการที่ชัดเจน ถูกต้อง ซึ่ง คือ **treatment** ที่จะให้แก่ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง แล้วจึงวัดหรือประเมินผลการใช้ **treatment** นั้น ๆ ทั้งนี้งานวิจัยทุกเรื่องไม่จำเป็นต้องมี **treatment** ถ้าไม่มีการกำหนดวิธีแก้ปัญหา

**2.3.2** เครื่องมือเก็บข้อมูล เป็นเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นผลจากการใช้เครื่องมือ (**treatment**) หรือการได้ข้อมูลจากตัวแปรต้น

**2.4** การวิเคราะห์ข้อมูล วิธีที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยในชั้นเรียนที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ส่วนมากเป็นการคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าสัดส่วน หากต้องการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยใช้

ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย (t-test) สำหรับข้อมูลเชิงคุณลักษณะใช้วิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งจะหาค่าสัดส่วนหรือร้อยละได้ ถ้าเป็นเหตุการณ์หรือความคิดเห็นที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งอย่างชัดเจน

**2.5 การแปลความหมายและผลการวิเคราะห์ข้อมูล** ให้แปลผลตามวิธีที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล และควรกำหนดเกณฑ์ เช่น

- ถ้าค่าร้อยละ 80 ขึ้นไป ถือว่า ได้ผลดีหรือผ่านเกณฑ์
- ถ้าค่าร้อยละ 60- 80 ถือว่า ใช้ได้หรือผ่านเกณฑ์
- ถ้าค่าร้อยละน้อยกว่าร้อยละ 60 ถือว่า ควรพิจารณาปรับปรุงหรือไม่ผ่านเกณฑ์

### **3. การเขียนเค้าโครงการวิจัย**

จากการปฏิบัติในขั้นเริ่มและขั้นดำเนินการที่ผู้สอน ซึ่งจะทำวิจัยวิเคราะห์ วางแผน กำหนดและจัดบันทึกไว้ในทุกขั้นตอนของการวิจัย จะนำไปสู่เนื้อหาของเค้าโครงการวิจัยที่ผู้วิจัยต้องเขียนเพื่อให้ได้พิมพ์เขียวของการวิจัย ที่สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ

การเขียนเค้าโครงการวิจัย ควรมีหัวข้อต่อไปนี้

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
2. ปัญหาของการวิจัยและตัวแปรในการวิจัย
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. สมมติฐาน (ถ้าเป็นการวิจัยเชิงทดลองต้องมีหัวข้อนี้)
5. นิยามศัพท์
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
7. วิธีดำเนินการวิจัย
  - 7.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 7.2 เครื่องมือและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 7.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

**4. ชิ้นรายงานผล** ขั้นนี้ คือการเขียนรายงานผลอย่างมีแบบแผนที่ชัดเจน ประกอบด้วยเนื้อหาในบทต่าง ๆ โดยทั่วไปมี 5 บท อาจมี 4 บทได้ ถ้าเนื้อหาของบทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ไม่มากให้นำไปรวมไว้กับบทที่ 1 หรือบทนำ ทั้งนี้อาจเขียนในรูปแบบที่ไม่เป็นบทแต่เขียนรายงานบรรยายความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ระเบียบวิธีวิจัยเฉพาะสาระสำคัญแล้วนำเสนอผลที่ใช้ภาษาให้ง่ายเหมาะกับกลุ่มเป้าหมายจะใช้ผลงานวิจัย<sup>110</sup>

<sup>110</sup> กรมวิชาการ, การวิจัยในชั้นเรียน, 1834

สรุปว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ผู้เรียน เป็นบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ต้องส่งเสริม สนับสนุนให้ครูสามารถวิจัยการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ แนวปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จนั้น ผู้สอนต้องวิเคราะห์ ระบุปัญหาและความต้องการ สามารถดำเนินการวิจัย นำผลการวิจัย ข้อค้นพบไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

### การพัฒนาบุคลากร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญต่อครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งมาตรา 9(4) บัญญัติว่าให้มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มาตรา 52 บัญญัติว่า ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมีมาตรฐาน และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญและจำเป็นในเรื่องบุคลากรว่า การปฏิรูปการเรียนรู้จะสำเร็จได้ยั่งยืนถ้าหากบุคลากรทุกฝ่ายได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบโดยเฉพาะการสร้างความรู้ความตระหนักให้มีความสำคัญของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ<sup>111</sup> วิทยากร เชียงกูล กล่าวว่า การปฏิรูปหรือพัฒนาครู เป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดในการปฏิรูปการศึกษา ต้องมีการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิด ความเชื่อ บุคลิก ค่านิยม พฤติกรรมของครูและผู้บริหารการศึกษาให้มีลักษณะเป็นนักปฏิรูปที่มีแนวคิดใหม่ มีพฤติกรรมใหม่ วิธีการจัดการเรียนใหม่ควบคู่กันไปด้วย<sup>112</sup> รุ่ง แก้วแดง กล่าวว่า ครูมีบทบาทและมีความสำคัญยิ่งในฐานะผู้ให้การศึกษาของชาติ ครูคือผู้ที่กำหนดอนาคตของชาติ ชาติใดที่มีครูที่มีความรู้เป็นคนเก่ง เป็นคนเสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของนักเรียน ชาตินั้นจะได้พลเมืองที่เก่งและฉลาด มีศักยภาพ และมีความสามารถที่จะแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ เราจำเป็นต้องมีการพัฒนาการศึกษาจะขาดครูเสียมิได้ แม้แต่แนวคิดในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ก็ใช่ว่าไม่จำเป็นต้องมีครูอีกต่อไป แต่กลับตรงกันข้าม ครูยังจะต้องมีบทบาทที่สำคัญมากขึ้น เพียงแต่รูปแบบการทำงานของครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไป การศึกษาในอนาคตยังต้องการครูที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชา มีความสามารถในการสอนและมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหา และเป็นผู้นำในการพัฒนาการศึกษามากขึ้น<sup>113</sup>

<sup>111</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, 47.

<sup>112</sup> วิทยากร เชียงกูล, วิกฤตและโอกาสในการปฏิรูปการศึกษาและสังคมไทย (กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2542), 117.

<sup>113</sup> รุ่ง แก้วแดง, การปฏิวัติการศึกษาไทย (กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทพิมเมศพริ้นติ้ง เซนเตอร์ จำกัด, 2541), 134-136

ดังนั้นในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญให้ประสบผลสำเร็จนั้น ครู-อาจารย์ คือ ปัจจัยแรกที่จะต้องมีการพัฒนา เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิด สร้างความตระหนัก พัฒนาให้มีความรู้ ให้ทันต่อการปฏิรูป เสริมสร้างทักษะวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง การใช้สื่อการเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

### ความหมาย

ฮาร์บิสสัน และ ไมเยอร์ (Harbison and Myers) ให้ความหมายว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญและความสามารถของบุคคล<sup>114</sup>

คาสเต็ทเตอร์ (W.B. Castetter) ให้ความหมายว่า การพัฒนาบุคลากรในวงการศึกษาคือ หมายถึง การจัดการต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนตั้งแต่เริ่มทำงานจนกว่าจะครบเกษียณ<sup>115</sup>

กิติมา ปรีดีดิลก กล่าวว่าการพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการเพื่อกรรมวิธีการต่าง ๆ ที่มุ่งมั่นจะเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ประสิทธิภาพให้กับบุคลากรในองค์กร ตลอดจนพัฒนาเจตคติของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นที่พอใจในทางที่ดี มีความรับผิดชอบต่องาน อันจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น<sup>116</sup>

เฉลิมพล พินทอง ให้ความหมายว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการที่จัดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งก่อนและระหว่างการทำงาน ในการปรับเปลี่ยน หรือส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการทำงาน รวมทั้งการให้มีเจตคติที่ดีต่องานเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น<sup>117</sup>

---

<sup>114</sup>F.A. Harbison and C.A. Myers, Education Manpower of Human Resource (New York: McGraw Hill Book Company, 1964), 2

<sup>115</sup>W.B. Castetter, The Personal Educational in Education Administration (New York : Macmillan Publishing Co.Inc, 1976), 171.

<sup>116</sup>กิติมา ปรีดีดิลก, การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น (กรุงเทพฯ ฯ : อักษรการพิมพ์, 2532), 118

<sup>117</sup>เฉลิมพล พินทอง, “การศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542”, 37.

### ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร

โรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษาจะปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้น จำเป็นต้องมีครู และบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ มีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบ และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานได้ แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา เทคโนโลยีต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนหรือหน่วยงานอยู่เสมอ เพื่อจะทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรได้มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวไว้ ดังนี้

ยนต์ ชุ่มจิต กล่าวถึง ความสำคัญของบุคลากรว่า เนื่องจากครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคม และพัฒนาชาติบ้านเมือง เพราะครูต้องมีหน้าที่พัฒนาบุคคลให้มีความเจริญงอกงามอย่างเต็มที่ จนกระทั่งสามารถใช้ความรู้ ความสามารถไปพัฒนาบ้านเมืองต่อไป ดังนั้นการพัฒนาครูจึงเป็นงานที่ต้องทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง<sup>118</sup>

สุวัชชัย สมไพบูลย์ กล่าวว่า ไม่มีแบบแผนใดที่ประสบความสำเร็จได้โดยปราศจากกำลังคน ดังนั้น การลงทุนในการใช้ทรัพยากรบุคคลนั้น เป็นสิ่งจำเป็นเสมือนหนึ่ง เป็นการสร้างสาธารณูปโภค ดังนั้นรัฐบาลควรจัดให้ได้รับการศึกษาพร้อมกับการพัฒนาทักษะในการทำงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้แก่แรงงานเพื่อให้เกิดความชำนาญสามารถเป็นแรงงานที่มีประสิทธิภาพได้<sup>119</sup>

วิลาศ สิงหวิสัย ให้ความหมายว่า คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของทุกหน่วยงานนับตั้งแต่หน่วยงานที่เล็กที่สุด จนถึงหน่วยงานที่ใหญ่ที่สุด ทั้งนี้คนเป็นตัวจักรสำคัญในการผลิตออกมา ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดควรนำมาประกอบการพิจารณาในการปฏิบัติงาน คือ ทุกหน่วยงานจะต้องพัฒนาผู้ปฏิบัติงานให้มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ<sup>120</sup>

<sup>118</sup> ยนต์ ชุ่มจิต, การพัฒนาครู (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2533), 2

<sup>119</sup> สุวัชชัย สมไพบูลย์, แนวโน้มการจัดการทรัพยากรบุคคล (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แมนแมนเนจ, 2539), 81-88

<sup>120</sup> วิลาศ สิงหวิสัย, นโยบายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2539), 280



รุ่ง แก้วแดง กล่าวว่า ถ้าต้องการได้ครูพันธุ์ใหม่ก็จำเป็นต้องพัฒนาครูเสียก่อน มิฉะนั้น ก็จะเป็นอย่างนิทานเรื่อง แม่ปูกับลูกปู ฉะนั้นการพัฒนาครูหรือบุคคลจึงจำเป็น ยิ่งครูประจำการ ส่วนใหญ่ยังขาดการอบรมให้มีความรู้ที่ทันสมัย และการศึกษาหรือฝึกอบรมที่ทำกันอยู่ก็ไม่ได้สอดคล้องกับงานที่ทำ จึงต้องออกแบบการฝึกอบรมใหม่ต้องจัดให้มีขึ้นเป็นระบบในลักษณะที่สัมพันธ์กับงานที่ทำให้เชื่อมโยงกับผลสัมฤทธิ์ของเด็ก ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญ<sup>121</sup>

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เป็นกิจกรรมสำคัญในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนแนวคิดวิธีการปฏิบัติของบุคลากรที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้และคุณภาพนักเรียน<sup>122</sup>

สรุปว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นกิจกรรมที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียน หรือองค์กรให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งในการปฏิรูปการศึกษาด้วยแล้ว การปฏิรูปครู หรือบุคลากรทางการศึกษา เป็นภาระกิจหนึ่งที่โรงเรียนต้องดำเนินการ เพื่อพัฒนาบุคลากรอื่น ได้แก่ ครู - อาจารย์ และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพรวมทั้งปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับวิชาชีพ

## บทบาทของคณาจารย์ศิลปากร สวงวนลิขสิทธิ์

### กระบวนการในการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ต้องดำเนินการอย่างมีขั้นตอน ซึ่งนักวิชาการ นักการศึกษา ได้เสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

บิชอป (Bishop) กล่าวถึง กระบวนการในการพัฒนาบุคลากร ไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาความต้องการ ว่าบุคลากรมีความต้องการอะไร
2. วิเคราะห์ความต้องการโดยรวมว่าสนใจอะไรเพื่อจะได้ดำเนินการอย่างถูกต้อง

เหมาะสม

3. การพัฒนาโดยวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพจริง

4. ความเป็นไปได้ของโครงการ ศึกษาโครงการทำวิจัยทดลอง ปรับปรุง แก้ไข เพื่อให้โครงการดำเนินไปด้วยดี

5. การปฏิบัติตามโครงการ จำเป็นต้องหาวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์เพื่อชี้แนะและให้การฝึกอบรม

<sup>121</sup> รุ่ง แก้วแดง, ปฏิวัติการศึกษาไทย, 156-157.

<sup>122</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด, 11.

6 การประเมินผล ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยดำเนินการเป็นระยะ และพิจารณาอย่างมีหลักเกณฑ์<sup>123</sup>

สมเดช สีแสง ได้เสนอกระบวนการในการพัฒนาบุคลากร ไว้ดังนี้

1. การหาความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรหรือปัญหาที่ต้องการพัฒนาบุคลากร หมายถึง การพิจารณาว่ามีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหรือไม่ โดยศึกษาความต้องการขององค์กร ผลผลิตจากองค์กรหรือนโยบายขององค์กร

2. การวางแผนในการพัฒนา หมายถึง การกำหนดความต้องการจำเป็น หรือปัญหาที่จะต้องพัฒนาบุคคลที่พบนั้น จะพัฒนาอย่างไร เมื่อไร หรือโดยวิธีใด

3. การดำเนินการพัฒนา หมายถึง การดำเนินการพัฒนาบุคคลตามที่ได้วางแผนได้ ระยะเวลา หรือปฏิทิน

4. การติดตามผลและประเมินผล หมายถึงการติดตามและประเมินผล ผลการพัฒนา กำลังคนว่าเป็นไปตามแผน วัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่<sup>124</sup>

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอ กระบวนการพัฒนาบุคลากรในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ว่ามีขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างความตระหนัก ปลุกจิตสำนึกในการพัฒนาร่วมกัน
2. เสริมสร้างให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ จากการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างจริงจัง
3. สร้างพันธมิตร โดยการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และมาตรการร่วมกัน
4. ดำเนินการอย่างจริงจัง มีการติดตามผลให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับเปลี่ยนการทำงาน
5. เสริมความรู้ พัฒนาต่อเนื่อง จนบรรลุตามเป้าหมาย
6. ประเมินผล เสริมแรง เผยกแพร่ ผลสำเร็จ<sup>125</sup>

<sup>123</sup>L.J. Bishop, *Staff Development and Instruction Improvement: Plan and Procedure* (Boston: Allyn and Bacon, 1976), 72

<sup>124</sup>สมเดช สีแสง, คู่มือปฏิบัติราชการและเตรียมสอบผู้บริหารการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (อุทัยธานี: ม.ป.ท., 2538), 460-461.

<sup>125</sup>สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, *ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*, 49

สรุปได้ว่าการพัฒนาบุคลากร หรือ การพัฒนาครู-อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษานั้นเป็นหน้าที่ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งพอสรุปได้ว่า มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนา สำรวจปัญหา รวบรวมข้อมูล สภาพปัญหาที่ ต้องการ ปรับปรุงแก้ไขและต้องการพัฒนาให้ดีขึ้น
2. ตรวจสอบความต้องการและลักษณะงาน โดยเลือกจากปัญหาที่สำคัญและจำเป็น ก่อน
3. เตรียมโครงการในการพัฒนาบุคลากร โดยการวางแผนพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับ จำนวนคน วิทยากร สถานที่ ผู้บรรยาย วิทยากร เนื้อหาหัวข้ออภิปราย
4. เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ
5. ดำเนินการตามแผนอย่างจริงจัง
6. ประเมินผล เสริมแรง เผยแพร่
7. ติดตามผล และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

#### แนวทางในการพัฒนาบุคลากร

ในการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการปฏิรูป การเรียนรู้นั้นมีแนวทางหรือประเด็นที่ต้องพัฒนา ซึ่งหน่วยงาน หรือองค์กร หรือนักการศึกษาได้ ให้ทรรศนะไว้ดังนี้

สำนักงานคุรุสภา ได้กำหนดไว้ว่า การพัฒนาครูในยุคการปฏิรูปการเรียนรู้ต้องได้รับการพัฒนา 5 ทักษะ ดังนี้

ทักษะการพัฒนาหลักสูตร

1. ทักษะในการปรับวิธีสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ทักษะในการวิจัยและวิเคราะห์เพื่อหาวิธีการสอนให้ดีกว่าเดิม
3. ทักษะในการประเมินผลที่หลากหลาย
4. ทักษะในการผลิตสื่อและใช้สื่อประกอบการสอน<sup>126</sup>

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปครูและบุคลากร ไว้ดังนี้

1. สร้างความตระหนัก จิตวิญญาณและจรรยาบรรณของครูและบุคลากรทางการศึกษา

<sup>126</sup> สำนักข่าวคุรุสภา, ข่าวคุรุสภา (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543), 5

2. ส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ความสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การวิจัยในชั้นเรียนและอื่นตามความต้องการ จำเป็น

3. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมวิชาชีพและเครือข่ายทางวิชาการระดับ จังหวัดเขตพื้นที่

4. จัดระบบสร้างขวัญ กำลังใจและสวัสดิการ<sup>127</sup>

ไพบุลย์ แจ่มพงษ์ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาครูว่า การพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ นอกจากพัฒนากระบวนการผลิตครู เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพแล้ว การพัฒนาครูประจำการมีความ สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ โดยมีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

1. จัดให้มีระบบและองค์กรพัฒนาครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษาที่สามารถ พัฒนาครูได้ทั่วประเทศ

2. จัดให้แผนพัฒนาครูประจำการทั้งระยะสั้น ระยะยาว และแผนประจำปี

3. กำหนดเป้าหมายและมาตรการในการพัฒนาครูให้ครอบคลุมทุกตำแหน่ง

4. จัดให้มีศูนย์พัฒนาครู ให้เป็นระบบตั้งแต่ระบบการผลิต การพัฒนาอย่างทั่วถึง

5. ให้มีศูนย์พัฒนาครู ทำหน้าที่หลักในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาและทำ การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า ช่วยเหลือครู ในการพัฒนาการเรียน การสอน

6. จัดให้มีการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การส่งเสริมให้ครูเรียนรู้ด้วยตนเอง การศึกษาต่อ การจัดกิจกรรมทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนครู - อาจารย์ ระหว่างโรงเรียน

7. จัดสรรการพัฒนาครูที่เหมาะสมกับภารกิจและความเปลี่ยนแปลง

8. จัดให้มีกองทุน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาครูประจำการ

9. จัดสรรงบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู ควรมีการจัดสวัสดิการให้ กับครูอย่างเพียงพอเหมาะสม

<sup>127</sup> กระทรวงศึกษาธิการ, เส้นทางสู่ความสำเร็จแนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา กระทรวง ศึกษาธิการ, 33-36

10. ลดขั้นตอนในการบริหารบุคลากรให้กระชับ เพื่อความคล่องตัวในการบริหารงานบุคคล<sup>128</sup>

สรุปว่า แนวทางในการพัฒนาบุคลากรตามที่มีผู้ให้ทรรศนะไว้ พอสรุปได้ ดังนี้

1. สร้างความตระหนัก ปลุกจิตสำนึก จิตวิญญาณและจรรยาบรรณของความเป็นครู
2. เสริมสร้างให้มีความรู้ มีความสามารถ มีประสบการณ์ มีทักษะในการปฏิบัติการสอนและปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. พัฒนาในด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
4. เน้นการมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และมาตรการร่วมกันมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
5. การพัฒนาครูควรดำเนินการในด้านหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวิจัย การประเมินผลการเรียน การใช้สื่อ การผลิตสื่อการสอน
6. ให้มีหน่วยงาน หรือองค์กรที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูให้กระจายไปทั่วภูมิภาค
7. สร้างเครือข่ายในการพัฒนา
8. เสริมสร้างขวัญ กำลังใจ ยกย่อง เชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการให้เหมาะสม

## วิธีการพัฒนาบุคลากร

ในการพัฒนาบุคลากรนั้นมีวิธีการ หรือเทคนิค ที่นักวิชาการได้คิดค้นแล้วนำไปปฏิบัติไว้หลายลักษณะทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข เป้าหมายของความต้องการในการพัฒนา ซึ่งขอเสนอ ดังนี้

โสภณา ตาแก้ว กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรนั้น สามารถทำได้หลายวิธีตามสภาพเงื่อนไขของแต่ละแห่งจากข้อเท็จจริง การพัฒนาบุคลากรจึงต้องพัฒนาครูในทุก ๆ ด้าน โดยทั่วไปสามารถพัฒนาได้โดยจากการเรียนรู้จากผู้อื่น หรือการเข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรจึงแยกเป็น 2 ส่วน คือ พัฒนาความรู้และพัฒนาความคิด<sup>129</sup>

<sup>128</sup>ไพบุลย์ แจ่มพงษ์, “ การพัฒนาครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา, ” วารสารวิชาการ 3 3 (มีนาคม 2543) : 29-30

<sup>129</sup>โสภณา ตาแก้ว, “ การบริหารจัดการพัฒนาบุคลากรเพื่อการเรียนการสอน, ” วารสารวิชาการ 2 10 (มกราคม 2536) : 36-40

วิจิตร อาวะกุล กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรในองค์กร หรือหน่วยงานให้เกิดความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงานนั้น ส่วนมากนิยมใช้วิธีการ ดังนี้ การปฐมนิเทศ การบรรยาย การนำอภิปรายโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การประชุมครู การสัมมนา การมอบงาน การแสดงบทบาทสมมติ การศึกษาจากกรณี การอภิปรายกลุ่มย่อย การระดมความคิด การทัศนศึกษา การฝึกงาน เป็นต้น<sup>130</sup>

สมเดช สีแสง ได้เสนอวิธีการพัฒนาบุคลากรไว้ ดังนี้

1. การฝึกอบรม ได้แก่ หน่วยงานจัดฝึกอบรมบุคลากร ตามหลักสูตรต่าง ๆ ที่กำหนด เป็นวิธีที่นิยม สามารถพัฒนาคนได้เป็นจำนวนมาก
2. การส่งบุคลากรไปศึกษาดูงาน ศึกษาต่อ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์
3. การพัฒนาบุคลากร โดยกระบวนการปฏิบัติงาน เช่น การประชุม การให้คำแนะนำ การศึกษาจากคู่มือ การมอบหมายให้เข้าร่วมประชุม หรือสัมมนา การมอบหมายให้เป็นวิทยากร หรือเขียนบทความหรือเอกสาร การหมุนเวียนงาน หรือโยกย้ายสับเปลี่ยนงาน
4. การพัฒนาด้วยตนเอง ได้แก่ การศึกษาจากคู่มือการปฏิบัติงาน การค้นคว้า ประกอบการปฏิบัติงาน การศึกษาจากสื่อต่างๆ
5. การพัฒนาทีมงาน หรือพัฒนาองค์กร เป็นการพัฒนาบุคลากรให้ทำงานร่วมกัน เป็นการทำงานเป็นทีม<sup>131</sup>

สำนักงานโครงการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เสนอแนะเทคนิคการพัฒนาครู เพื่อสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการพัฒนาครูในสภาวะปกติ เชื่อว่าครูทุกคนทำงานตามแนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ มีความพอใจและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นการพัฒนาเป็นรายบุคคล

<sup>130</sup>วิจิตร อาวะกุล, การฝึกอบรม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), 137-

<sup>131</sup>สมเดช สีแสง, คู่มือปฏิบัติราชการและเตรียมสอบผู้บริหารการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา, 459.

2. ต้นไม้ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เป็นการพัฒนาที่ผู้บริหารพยายามที่จะ พัฒนาโดยเฉพาะเรื่องปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ จะเห็นได้จากการส่งครูเข้าประชุมอบรมสัมมนา อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการแต่ก็มีปัญหา คือ ผู้ที่เข้าอบรมจะรับรู้แต่เพียงอย่างเดียวไม่มีการเผยแพร่หรืออยากเผยแพร่ก็คิดเงื่อนไขในเรื่องเวลา หรือวิธีการ อีกทั้งขาดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ขาดการเติมเต็มซึ่งกันและกัน จึงทำให้ผู้บริหารเกิดแนวคิดที่จะพัฒนาครูโดยผสมผสาน 3 เรื่อง คือ การพัฒนาครูการเติมเต็ม การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการจัดทำแผนที่ความคิด จึงเรียกว่าต้นไม้ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีหลักการ คือ

21 เชื่อว่าทุกคนมีความต้องการในการพัฒนา

22 เชื่อว่าแนวทางที่จะพัฒนาหรือเปลี่ยนความคิด ความเชื่อและแนวทางทำงาน คือ การแสวงหาความรู้และสรุปเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเอง

23 การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นเรื่องหนึ่งที่เป็นจุดเน้นการปฏิรูปการเรียนรู้

3. เทคนิคกลุ่มปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เป็นวิธีการพัฒนาครูเป็นรายบุคคลตามความต้องการของผู้รับการนิเทศ โดยวิธีการจับคู่พัฒนา โดยมีแนวดำเนินการ ดังนี้

31 กำหนดข้อตกลงร่วมกันว่า ผู้ที่เข้าอบรมหรือพัฒนา ต้องเผยแพร่ความรู้ความสามารถ โดยการลงมือปฏิบัติจริงกับคู่หูอย่างน้อย 1 คน

32 คณะครูใน โรงเรียนเลือกครูกลุ่มหนึ่ง เข้าอบรม หรือพัฒนาความรู้ความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

33 ผู้ได้รับการพัฒนาความรู้ ความสารถ เลือกคู่หูด้วยความพึงพอใจของทั้ง 2 ฝ่าย

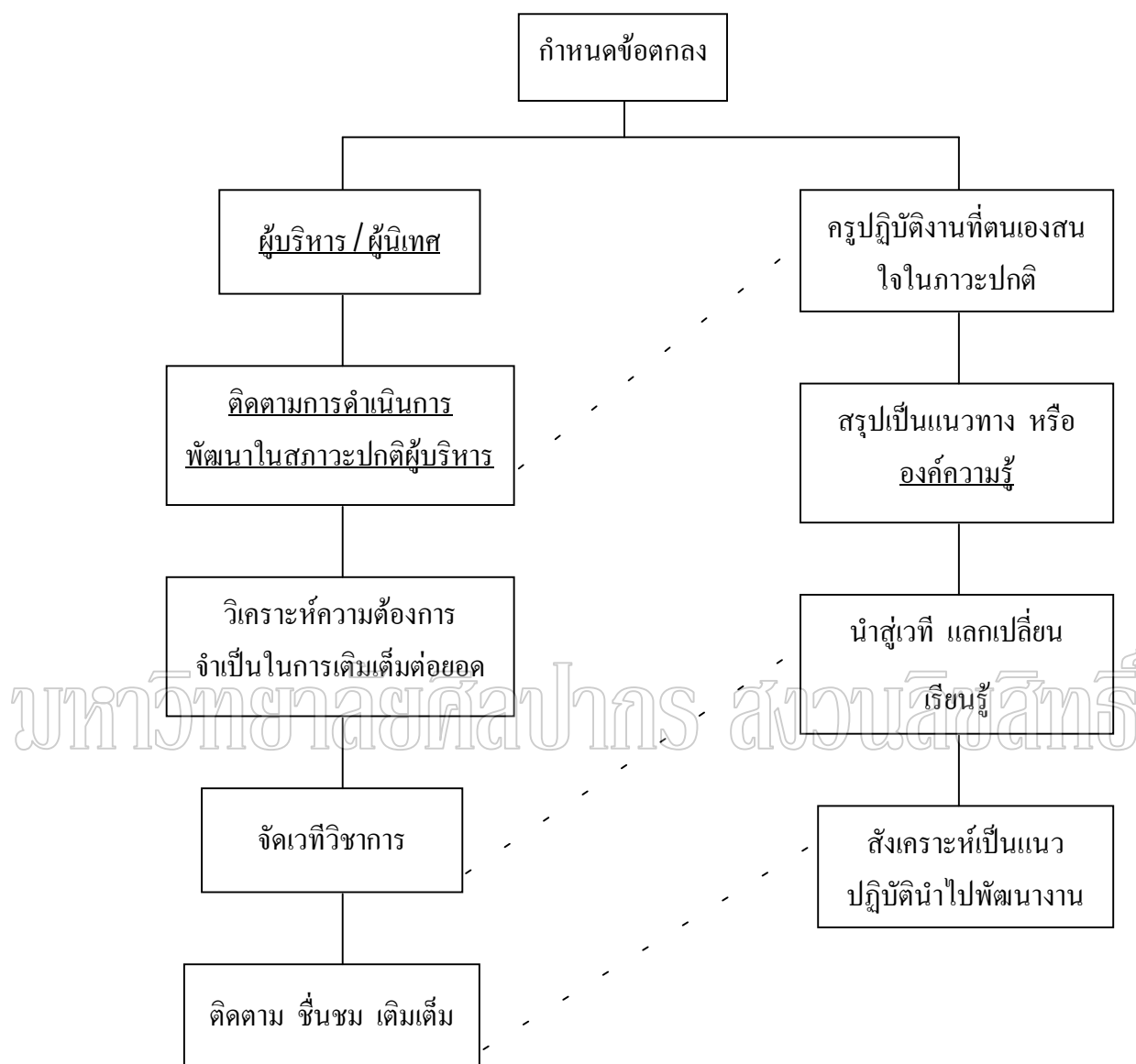
34 ลงมือพัฒนางาน (การจัดการเรียนรู้) ในสภาวะการทำงานปกติ

35 “คู่หู” แต่ละคู่นำผลงานหรือขบวนการทำงานมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

36 ปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

37 ผู้บริหารสนับสนุนให้กำลังใจ<sup>132</sup>

<sup>132</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานโครงการพิเศษ, เทคนิคการนิเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ (กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 19-21.

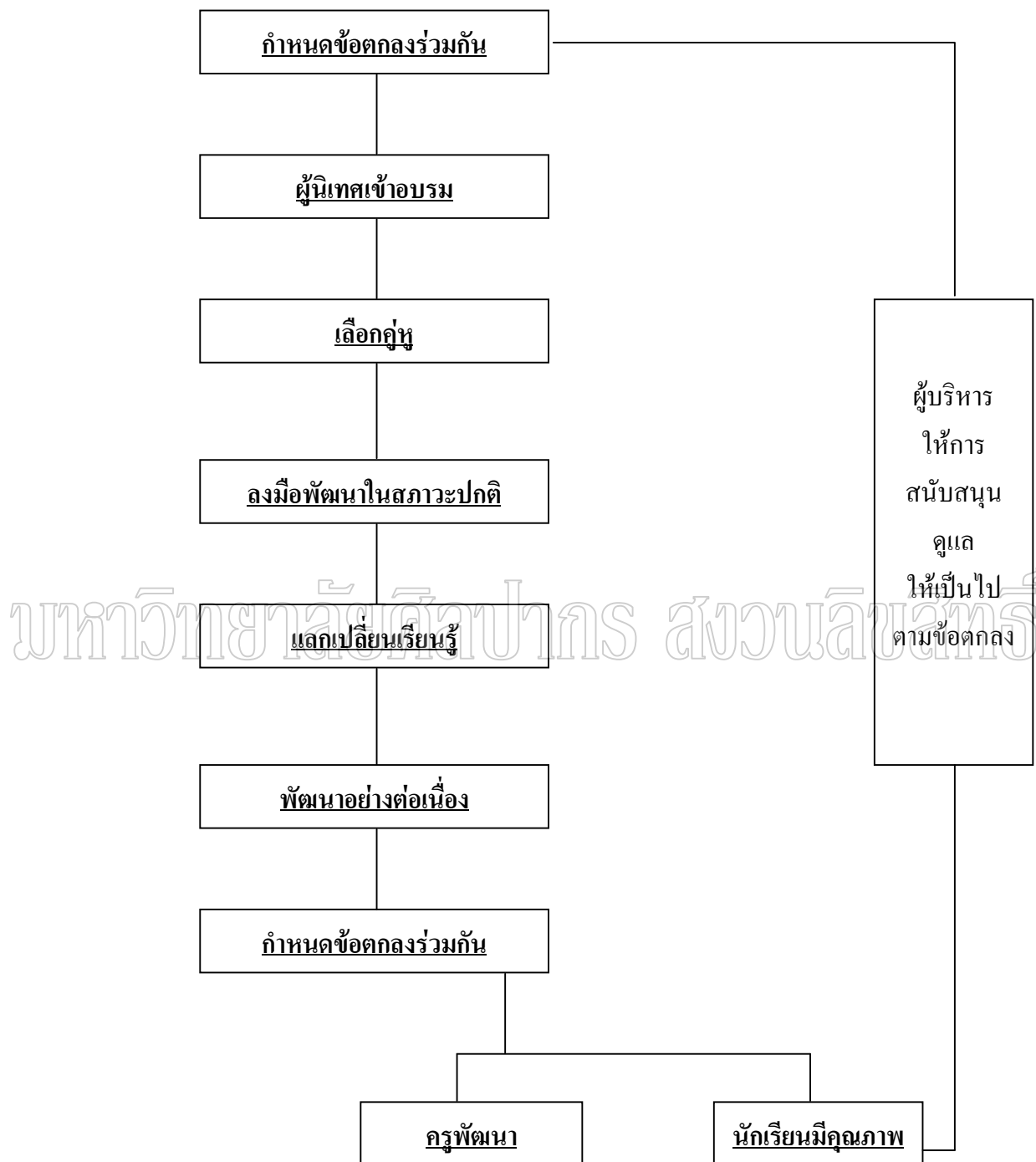


แผนภูมิที่ 10 เทคนิคการแลกเปลี่ยนความรู้

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานโครงการพิเศษ, เทคนิคการนิเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 9

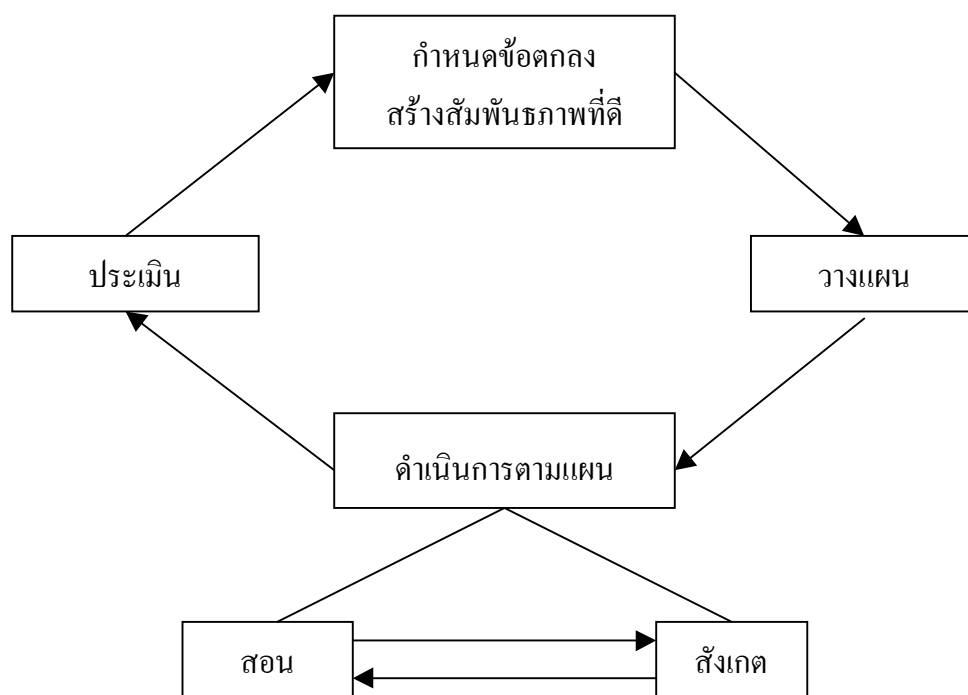






แผนภูมิที่ 12 การดำเนินงานตามเทคนิคกลุ่มปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานโครงการพิเศษ, เทคนิคการนิเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 22



### แผนภูมิที่ 13 การพัฒนางานร่วมกันของกลุ่ม

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานโครงการพิเศษ, เทคนิคการนิเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 24

4 การพัฒนาครูผ่านแหล่งเรียนรู้งาน เป็นเทคนิคการนิเทศผ่านแหล่งเรียนรู้งานมีความเหมาะสมสำหรับผู้บริหารหรือศึกษานิเทศก์ที่จะใช้เทคนิคในการพัฒนาความรู้ความสามารถครูในการจัดการเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้งาน หมายถึง โรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งที่สามารถจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถให้ผู้อื่นมาเรียนรู้งานได้ ซึ่งแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว อาจพัฒนาสู่แนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในทุกเรื่อง (พัฒนาทั้งระบบ) หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

การเรียนรู้งาน หมายถึง การศึกษาและเรียนงานของผู้สนใจในแหล่งเรียนรู้งานตามหลักสูตรที่กำหนด

ในหลักการสำคัญ คือ โรงเรียนจัดให้มีแหล่งเรียนรู้และพัฒนาให้มีความเข้มแข็งจนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้ ซึ่งแหล่งเรียนรู้การปฏิรูปการเรียนรู้มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

41 พัฒนาตนเองในสภาวะปกติการทำงาน

42 เลือกรงานที่เดิน สามารถศึกษาดูงาน หรือเป็นแหล่งเรียนรู้งานได้ เช่น การจัด การเรียนรู้โดยโครงการ การบูรณาการ หรือ การพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบ เป็นต้น

43 ร่วมกับศึกษานิเทศก์ จัดทำหลักสูตรเรียนรู้งาน

44 สอนงาน โดยลงมือปฏิบัติจริง

45 ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่มาเรียนรู้งาน

46 ประเมินผล<sup>133</sup>

5. เทคนิคการสอนแนะ (coaching techniques) เป็นเทคนิคการพัฒนาครูโดยการสอนแนะเป็นรายบุคคล โดยมีพี่เลี้ยง หรือ **coach** ช่วยชี้แนะ ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับการนิเทศภายใน ซึ่งมีหลักสำคัญ ดังนี้

5.1 มีผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้สามารถเป็น **coach** ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

5.2 วิธีการนิเทศเน้นการลงมือปฏิบัติร่วมกับ **coach**

5.3 เน้นการนิเทศที่ผู้รับการนิเทศเป็นศูนย์กลาง โดยคำนึงถึงความต้องการในการพัฒนาของผู้รับการนิเทศ และบรรยากาศเป็นกัลยาณมิตร มีแนวดำเนินการ ดังนี้

5.3.1 **C-complement** เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ผู้นิเทศควรแสดงความจริงใจ ปราศจากอคติกับผู้รับนิเทศ ใช้ศิลป์ในการทักทาย เช่น ผม (ดิฉัน) ช่วยอะไรได้บ้าง แทนการถามปัญหาตลอดจนให้ความช่วยเหลือเรื่องส่วนตัว ซึ่งจะเป็นระยะเวลาในการสร้างสัมพันธภาพ

5.3.2 **Q-question** เป็นการใช้คำถาม ในที่นี้แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือลักษณะที่ 1 การถามจุดที่ต้องการพัฒนา ลักษณะที่ 2 ถามหาเหตุผลแต่ไม่ใช่เป็นการถามให้จุ่มม เช่น “ไม่ต้องกังวล วิธีการที่ทำอยู่ก็เหมาะสมในระยะเวลาหนึ่ง ลองคิดดูว่างานที่ทำไปแล้วหรือทำอยู่มีส่วนใดที่ดีและมีส่วนใดที่ต้องการปรับปรุง” หรือ ถ้าต้องการให้นักเรียนเป็นอย่างนั้น ลองคิดดูว่าเราจะใช้วิธีใดจึงเหมาะสม

5.3.3 **C-correct** เป็นการแนะนำ แก้ไข เพื่อปรับปรุง นับว่าเป็นส่วนสำคัญของเทคนิค ความสามารถของผู้นิเทศ จึงเป็นเรื่องสำคัญ เช่น มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ความสามารถในการใช้คำถามเพื่อให้เกิดประกายโครงการ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิชาใดวิชาหนึ่ง ความสามารถในการประเมินผลตามสภาพจริง เป็นต้น

<sup>133</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานโครงการพิเศษ, เทคนิคการนิเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้, 36-38

**5.34 D-demonstrate** การนำสื่อ วิธีการ นวัตกรรมที่เลือกแล้วลงมือปฏิบัติ อาจเป็นการสาธิต หรือ “พาทำ”

สำหรับเทคนิคการพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นเรื่องที่ทุกคนพยายามที่จะปรับเปลี่ยนการทำงานของตน ให้สอดคล้องกับ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องดำเนินการเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย<sup>134</sup>

การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาบุคลากรนับว่าเป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ เพราะบุคลากรในโรงเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญ ต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา ดังนั้นจะต้องมีการพัฒนาครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้ปรับเปลี่ยนแนวคิดสร้าง ความตระหนักสามารถจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมั่นใจ เต็มใจ ซึ่งต้องมีการพัฒนาให้บุคลากรมีทั้งความรู้ มีความสามารถ มีทักษะ ประสบการณ์หลายด้าน อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมเหมาะสมกับมาตรฐานวิชาชีพครูหรือเป็นครูมืออาชีพ

#### งานวิจัย แนวคิดและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นเนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ เพราะกรอบแนวคิดได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดซึ่งประกาศใช้บังคับได้ประมาณ 2 ปีกว่า จึงรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง ทุกด้านได้ค่อนข้างมาก แต่ผู้วิจัยก็ได้พยายามศึกษา ค้นคว้าจากเอกสารตำราที่เป็นผลจากการวิจัยที่ใกล้เคียงแนวคิดของบุคคลที่เป็นนักวิชาการ นักการศึกษา และผลจากการปฏิบัติในการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียน ครู - อาจารย์ โรงเรียน หน่วยงานทางการศึกษาที่สามารถเทียบเคียงได้มาประกอบในการศึกษา ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการวิจัยเพื่อเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่

1. พหุปัญญา ได้วิจัยเพื่อหาแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาพหุปัญญา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ โดยได้วางแผนการเรียนรู้ 4 ลักษณะ คือ แผนการเรียนรู้เพื่อพัฒนา

<sup>134</sup> เรื่องเดียวกัน, 48-51.

ความสามารถเฉพาะด้าน แผนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถรอบด้าน แผนการเรียนรู้ตามความสนใจ และแผนการเรียนรู้เสริมของโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า นักเรียนได้พัฒนาความสามารถเดิม และพัฒนาความสามารถทุกด้าน ครูผู้ร่วมโครงการเห็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะครูที่มีความตระหนักในคำพูดที่ว่า การเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญทุกคนมีศักยภาพ และครูหลายคนไม่เชื่อว่าจะได้เห็นศักยภาพ และการแสดงออกซึ่งความสามารถรอบด้านต่างๆที่เกิดขึ้นมากมายของผู้เรียนเมื่อครูเปิดโอกาส

**2** โรงเรียนในบ้าน (Home school) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่บ้านโดยมี พ่อ แม่ เป็นครู เพื่อศึกษาแนวทาง และรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม คือมีการเรียนรู้ร่วมกันของครู พ่อ แม่ ผู้ปกครอง โดยได้ดำเนินการร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนพัฒนาขึ้นอย่างรอบด้าน มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีความรับผิดชอบสูง

**3** การใช้เทคโนโลยีสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยยึดหลักว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สร้างภาพ ให้ความหมายให้กับตนเอง โดยพยายามนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยได้ข้อค้นพบว่า นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ ในเนื้อหาสาระที่ตนเองต้องการได้ และสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ต่าง ๆ มาสู่กระบวนการเรียนรู้ อย่างมีระบบ และมีพฤติกรรมด้านต่างๆ ดีขึ้น มีความกระตือรือร้น มีความพยายามในการทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง สนุกสนานเพลิดเพลิน ได้คิด ได้ทำงานด้วยตนเอง มีความสุขในการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้วิธีแก้ปัญหา สามารถแก้ปัญหาได้ สรุปได้ว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

**4** การวิจัยการพัฒนาการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการซึ่งมีแนวการจัดคือเชื่อมโยง ประสานเนื้อหาจากหลายวิชาที่เป็นเรื่องเดียวกัน โดยวิเคราะห์ความเชื่อมโยงความสัมพันธ์สอดคล้องกันระหว่าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับสากล ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

**41** โรงเรียนนำร่องในโครงการสามารถพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และประเมินผลการเรียนรู้แบบบูรณาการระดับโรงเรียนได้

**42** ได้แนวทางการสร้างหลักสูตรบูรณาการที่มีความหลากหลาย ตามสภาพความแตกต่างของโรงเรียนและบุคลากรในแต่ละพื้นที่ โดยสรุปเป็นเอกสารเผยแพร่

**43** บุคลากรแกนนำ สามารถพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตรบูรณาการและ มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ สามารถนำเสนอผลงานในเวทีวิชาการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ<sup>135</sup>

กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ ได้วิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสรุปได้ว่า หลักสูตรประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น คือ โรงเรียนสามารถนำผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมในการจัดการเรียนการสอนเกิดจากผู้บริหารและครูผู้สอน เห็นความสำคัญขององค์กรที่มีอยู่ในท้องถิ่น และเชื่อมั่นผู้รู้ในท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีความรู้ที่มีคุณค่าในท้องถิ่น มากกว่าผู้อื่น เนื้อหาสอดคล้องกับอาชีพขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมในท้องถิ่น การที่ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วม เช่นนี้ทำให้โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น จากข้อค้นพบแสดงว่าผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญยิ่ง ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการ วิจัยของ รัตน บัวสนธ์ ที่ว่าความสัมพันธ์ที่ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนขึ้นอยู่กับบุคคลเป็นหลัก คือ ผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้น หากจะนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาผู้บริหารและครู ต้องเป็นผู้เริ่มก่อน ในส่วนของผู้เรียนสรุปว่า การให้นักเรียนเรียนรู้กับผู้รู้ในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นใน ลักษณะใดก็ตาม นักเรียนทุกระดับเห็นด้วยสอดคล้องกันอย่างมาก ว่าการเรียนในลักษณะนี้ ทำให้ ผู้เรียนเกิดความภูมิใจ สามารถนำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเป็น การจัดการเรียนการสอนตามความสนใจของผู้เรียนด้วย<sup>136</sup>

แมททอกซ์ (Mattox) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการในการปฏิบัติงานวิชาการของ ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐอิลลินอยส์ สหรัฐอเมริกา พบว่า ความต้องการที่อยู่ในระดับมาก คือ ความต้องการที่จะมีความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศและการประเมินผลและ ต้องการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร<sup>137</sup>

<sup>135</sup> สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานโครงการพิเศษ, การปฏิรูป การเรียนรู้ สปช (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), 64-70

<sup>136</sup> กรมวิชาการ, กองการวิจัยการศึกษา, รายงานการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนา หลักสูตรและการเรียนการสอน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542), 53-55.

<sup>137</sup> Donald D. Mattox, "A Study of Inservice Needs of Illinois Public School Elementary Principle," Dissertation Abstracts international 32, 2 (August 1971): 705.

แอกที (Agthe) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทและหน้าที่ของครูใหญ่และครูในงานวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูใหญ่และครู ยอมรับว่า งานปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำเป็นคณะ
2. ครูใหญ่ทำหน้าที่บริหารงานอื่น ๆ มากเกินไป ควรให้ความสำคัญในการนิเทศการศึกษาให้มากขึ้น
3. ครูใหญ่และครูมีความคิดเห็นว่าโครงการสอน ของอำเภอมีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตรของโรงเรียน
4. นวัตกรรมและเทคโนโลยี มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลง บทบาทของครูใหญ่จากผู้สั่งการมาเป็นผู้ประสานมีการทำงานเป็นคณะมากขึ้น<sup>138</sup>

มาร์ชเนอร์ (Marshner) ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาว่ามีผู้ให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ถึงแนวทางการปฏิรูปการศึกษาด้วยหนทางที่หลากหลายทางการศึกษา พร้อมกันนั้นยังรวมถึงความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และครูที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามลัทธิ และหน้าที่ของผู้ปกครองในโรงเรียน<sup>139</sup>

แช็บแมนและซีเบิร์ก (Chapman and Seeberg) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองพบว่า ในสถานศึกษาที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันการเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและการประเมินผลการปฏิรูปการมีส่วนร่วมพัฒนาความสำเร็จของนักเรียนในโรงเรียน<sup>140</sup>

เฉลิมพล พินทอง ได้ศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ

1. ด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า โรงเรียนมีความพร้อมด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ซึ่ง รวมถึงหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตร บุคลากรที่จะร่วมพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาครูให้มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การแปลงหลักสูตรสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

<sup>138</sup>Robert R. Agthe, "The Elementary Principals Perceptions of Their own and Teachers Role in Curriculum Decision Making" *Dissertation Abstracts International* 24, 3 (September 1980) : 3076-3077.

<sup>139</sup>Conraught Marshner, *A Blueprint for Education Reform* (Columbia: Free Congress Research and Education, 1984), Abstract.

<sup>140</sup>Laurel Chapman and Vilma Seeberg, "Multicultural Education Change: The Simplicity of Enaction a Vision," *Equity and Choice* 10, 3 (Spr. 1994) : 45-53.



**2** การจัดการเรียนการสอน พบว่ามีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การใช้รูปแบบกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การบูรณาการหลักสูตรเพื่อใช้จัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวดที่ 4 อย่างไรก็ตามภาพรวมของการจัดการศึกษาไทยนั้นการสอนของครูยังเน้นการสอนที่ให้ผู้เรียนลอกเลียนความรู้มากกว่าการให้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นผู้มีอำนาจควรหามาตรการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาในจุดดังกล่าวเพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

**3** ผู้บริหารโรงเรียน พบว่า มีความพร้อมในการบริหารงาน อย่างไรก็ตามจากการวิจัยพบว่า ระบบการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่าผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาในการปฏิบัติงาน จัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมมีความสามารถในการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานและมีความเป็นผู้นำทางวิชาการทุกคน

**4** ด้านการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงควรเร่งหามาตรการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง

**5** การวัดผลและการประเมินผลการเรียน พบว่า การวัดและประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง การใช้รูปแบบการวัดและประเมินผลนักเรียนตามสภาพที่แท้จริง และการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พบว่าโรงเรียนมีความพร้อม ยกเว้นการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

**6** สื่อและวัสดุประกอบการสอน พบว่า การนำสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ไปใช้ในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของโรงเรียน การวัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และสถานที่ โดยร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลทุกฝ่ายในชุมชนและห้องปฏิบัติการวิชาและห้องพิเศษที่ส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ โรงเรียนมีความพร้อม

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะผู้เกี่ยวข้องว่าสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอควรศึกษาสภาพความพร้อมของโรงเรียนในสังกัดของตนให้ชัดเจน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานระดับที่สูงกว่า และใช้ในการพัฒนาเตรียมความพร้อมให้กับโรงเรียนในท้องที่ของตนและเพื่อการติดตามผลด้วย และควรมีการวิจัยสภาพปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียน สภาพความพร้อมของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สภาพความพร้อมของโรงเรียน

ในงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้<sup>141</sup>

ประกอบ คุณารักษ์ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง สภาพความพร้อมของหน่วยงานทางการศึกษาต่อการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประเด็นของการศึกษาต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก การปฏิรูปหลักสูตร การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมพบว่าหน่วยงานมีความพร้อมค่อนข้างมากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษามีความรู้ความเข้าใจมากกว่าองค์กรชุมชนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมีความเข้าใจมากกว่าครู อาจารย์ แต่ในการปฏิบัติงานระดับสถานศึกษา ก็ยังขาดผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในการสร้างหลักสูตร ขาดบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และขาดความพร้อมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน จากความต้องการและปัญหาอุปสรรคที่พบพอจะมีทางออก เพื่อคลี่คลายสถานการณ์ได้หลายประการ เช่น เพิ่มการประชาสัมพันธ์ กำหนดรูปแบบวิธีการและขั้นตอน การดำเนินงานฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรโดยเร็ว เตรียมทรัพยากรพื้นฐานให้พร้อมและวางแผนให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น และได้เสนอแนะว่าควรมีการวิจัยในเรื่อง บทบาทและขอบเขตของอำนาจ ภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา และเรื่องขอบเขตในการปฏิบัติหน้าที่ในการกำกับและส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ของการจัดการศึกษาในประเทศไทย การนำประสบการณ์ของต่างประเทศมาใช้โดยตรงอาจไม่สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมองค์การของประเทศไทยในบางส่วนบางประเด็น<sup>142</sup>

กิตติศักดิ์ เปรมสุข ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตาก ปีการศึกษา 2524 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีปัญหาในการสนับสนุนการปรับปรุงการเรียนการสอนและการประเมินผลร่วมกัน<sup>143</sup>

<sup>141</sup>เฉลิมพล พินทอง, “การศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542”, 121-127.

<sup>142</sup>ประกอบ คุณารักษ์ และคณะ, รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์สภาพความพร้อมของหน่วยงานทางการศึกษาต่อการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543), 148-151.

<sup>143</sup>กิตติศักดิ์ เปรมสุข, “ปัญหาการบริหารงานวิชาการในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตาก ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพิชญ์โลก, 2524), 77-82.

ปราโมทย์ ศรีสมบัติ ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาในการปฏิบัติงานวิชาการจากสาเหตุสำคัญ ดังนี้ ครูไม่เข้าใจหลักสูตร ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนผู้บริหารปฏิบัติงานนิเทศน้อยไม่สามารถจัดครูเข้าสอนได้ตามความถนัดและความต้องการของครู<sup>144</sup>

โสภณ นิโลบล และคณะ ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าโครงการ การปฏิรูปการศึกษา พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ในระดับปานกลางถึงระดับมาก และโรงเรียนแต่ละขนาด มีการปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ขาดงบประมาณ ครูส่วนใหญ่ขาดความกระตือรือร้นและไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ขาดความรู้เกี่ยวกับการวัดผลตามสภาพจริง ผู้นำท้องถิ่นให้ความสนใจงานการศึกษาน้อยและไม่มีเวลาให้กับโรงเรียนจึงควรประชาสัมพันธ์งานของโรงเรียนสู่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีการระดมความร่วมมือจากองค์กรเอกชน และมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง<sup>145</sup>

ทองใบ ปัญญาภินันท์ และคณะ ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารและครูผู้สอนให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า กิจกรรมต่าง ๆ ในการปฏิรูปการศึกษาดำเนินการเสร็จแล้ว กำลังดำเนินการ และส่วนที่ยังไม่ดำเนินการ มีเพียงบางด้านและบางประเด็นเท่านั้นที่ผู้บริหารและครูผู้สอนให้ข้อมูลขัดแย้งกัน อย่างไรก็ตามวิจัยนี้ พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาโรงเรียนตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาคือปัญหาขาดงบประมาณและความล่าช้าของงบประมาณ ขาดสื่ออุปกรณ์ และครุภัณฑ์ต่าง ๆ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน

<sup>144</sup>ปราโมทย์ ศรีสมบัติ, “ การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดตรัง ตามทัศนะของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา 2530), บทคัดย่อ.

<sup>145</sup>โสภณ นิโลบล และคณะ, “ ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ” (ภาคนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2541), บทคัดย่อ.

และปัญหาผู้บริหารและครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมืออย่างแท้จริง<sup>146</sup>

ประเวศ วะสี กล่าวว่า ชุมชนท้องถิ่นคือ ฐานของประเทศ ทำอย่างไรให้ชุมชนเหล่านั้นเข้มแข็งพอเพื่อให้ประเทศไทยเข้มแข็งด้วย การปฏิรูปการศึกษาเป็นการรวบรวมจินตนาการและความใฝ่ฝันของคนไทยทั้งประเทศ ดังนั้นจึงเกี่ยวข้องกับทุกคน ทุกครอบครัว และทุกชุมชน การปฏิรูปการศึกษาต้องสามารถทำให้คนไทย คิดเป็น ทำเป็น และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และที่สำคัญการศึกษาต้องให้ผู้เรียนมีความสุขและสนุกในการเรียนรู้<sup>147</sup>

สุวรรณ เรื่องอินทร์ กล่าวว่า การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจะช่วยให้ผู้เรียนกระตือรือร้น กระหายใคร่รู้ในสิ่งที่สนใจอย่างจริงจังและต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีทักษะในการแสวงหาความรู้และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี<sup>148</sup>

สุขพงศ์ ทศนนุถุลกิจ กล่าวถึงบทบาทของคนที่เป็นครูว่า “ความสัมพันธ์และความร่วมมือ ร่วมใจระหว่างครูและผู้ปกครอง คือเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาเด็ก ครูต้องรู้จักการประยุกต์ใช้ คอยแนะนำให้กำลังใจ และเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง ครูพร้อมที่จะยอมรับและปรับบทบาทของตนเองมาเป็นผู้เรียนรู้โดยมีเด็กเป็นผู้สอน<sup>149</sup>

อุดมศิลป์ ศิริสมบุรณ์ กล่าวว่า จากผลการปฏิบัติที่โรงเรียนได้ปฏิรูปทั้งผู้เรียนและครูผู้สอนไปพร้อมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างเครือข่ายในการถ่ายทอดความรู้ให้กับครูในโรงเรียน จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ และวิเคราะห์หลักสูตร เปิดโอกาสให้ครูทำแผนการสอนด้วยตนเองตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนด นอกจากนี้โรงเรียนได้มีการดึงศักยภาพของผู้ปกครองและชุมชนให้ช่วยในการให้ความรู้กับเด็ก ๆ ในโรงเรียนพร้อมทั้งร่วมกับชุมชนในการนำเด็กไปศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ให้เด็กได้เรียนรู้ความเป็นมาของชุมชน

<sup>146</sup>ทองใบ ปัญญาภินันท์ และคณะ, “ปัญหาและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง” (ภาคนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2541), บทคัดย่อ.

<sup>147</sup>ประเวศ วะสี, “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบทบาทด้านการศึกษาที่ไม่ควรมองข้าม,” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 27 (พฤษภาคม 2543) : 8

<sup>148</sup>สุวรรณ เรื่องอินทร์, “สังคมปฏิรูปการเรียนรู้,” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 38 (กุมภาพันธ์ 2544) : 11.

<sup>149</sup>สุขพงศ์ ทศนนุถุลกิจ, “ประชาคมเครือข่ายพ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้,” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 38 (กุมภาพันธ์ 2544) : 12

และอาชีพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน<sup>150</sup>

วิภา ช้างปิ่น กล่าวว่า โรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้นำเสนอผลการดำเนินการนำโรงเรียนครูไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ โดยมีการเริ่มต้นจากการปฏิรูปครูผู้สอนก่อนให้ครูปฏิรูปการเรียนรู้ โดยให้ครูต้นแบบสาธิตการสอนให้กับครูในโรงเรียนจนเกิดเป็นเครือข่ายของครูต้นแบบขยายผลการเรียนรู้ นำความรู้เทคนิคต่างๆ ที่ครูแต่ละคนได้รับจากการเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมมาถ่ายทอดให้ครูท่านอื่นทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สำหรับการสอนเน้นการมีส่วนร่วม จัดให้มีคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้ปกครอง ชุมชน กรรมการมูลนิธิ ศิษย์เก่า ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะเป็นพลังผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษาสู่ความสำเร็จ<sup>151</sup>

มัลลิกา นิตยาพร และอรุณศรี อนันตรศิริชัย ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารและครูในการทำวิจัยในโรงเรียนว่ามีจุดเน้น 2 ประเด็น คือ การทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการทำวิจัยเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาหลักสูตรการวิจัยเป็นสื่อ ก็คือ ครูโดยมีผู้บริหารสนับสนุน<sup>152</sup>

ชุมพล ศรีทองกุล ได้เสนอแนวคิด เรื่องครูกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยสรุปว่าการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษานั้น จะต้องทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพโดยมีครูเป็นกลไกสำคัญในการจัดการเรียนรู้ดังนั้นครูจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเกี่ยวกับการเรียนรู้ใหม่ทั้งหมด ประการสำคัญ คือการเตรียมความพร้อมของสื่อการเรียนการสอน ความพร้อมของห้องสมุด และแหล่งความรู้ ทักษะในการวัดผลและประเมินผลที่สำคัญที่สุด คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อจะเอื้ออำนวยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาต่อไป<sup>153</sup>

<sup>150</sup>อุดมศิลป์ ศิริสมบุญ, “ความสำเร็จปฏิรูปการเรียนรู้ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสและจิตวิทยาการเรียนรู้,” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 40 (เมษายน 2544) : 4

<sup>151</sup>วิภา ช้างปิ่น, “ร.ร.วัดช่องลม เร่งปฏิรูปการเรียนรู้สู่การประกันคุณภาพ,” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 40 (เมษายน 2544) : 2

<sup>152</sup>มัลลิกา นิตยาพร และอรุณศรี อนันตรศิริชัย, “การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน,” วารสารการวิจัยการศึกษา 21, 2 (เมษายน-มิถุนายน 2534) : 74-75

<sup>153</sup>ชุมพล ศรีทองกุล, “ครูกับการจัดกระบวนการเรียนรู้,” วารสารข้าราชการครู 21, 4 (เมษายน 2544) : 31-34

### สรุป

จากการศึกษาวรรณกรรม งานวิจัย แนวความคิดของนักวิชาการ นักบริหาร ผลจากการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนข้างต้น งานที่ผู้บริหารต้องดำเนินการมีขอบข่ายตามภาระหน้าที่และความรับผิดชอบ ซึ่งพอสรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนนั้น มีหน้าที่ในการบริหารการศึกษาในโรงเรียนทุกงาน การบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะการปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวทางของการปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญที่ต้องดำเนินการที่สำคัญ 7 ด้าน คือ 1) การจัดกระบวนการเรียนรู้ 2) การส่งเสริมสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ 3) การประเมินผลการเรียนรู้ 4) การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร 5) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน 6) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 7) การพัฒนาบุคลากร ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการตามบทบาทอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเพื่อผลักดัน สรรค์สร้างให้เด็ก เยาวชน พลเมืองไทย เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้าน คือ เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขต่อไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

### บทที่ 3

#### วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการวิเคราะห์บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ บางสะพานน้อย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อยเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัด เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม การดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย ดังนี้

#### ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบและมีวัตถุประสงค์การวิจัย จึงกำหนดรายละเอียดและวิธีการออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

##### ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมโครงการ

เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเฉพาะพฤติกรรมการสอนของครู ซึ่งผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยศึกษาเอกสารตำรา ข้อมูล สารสนเทศ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กฎระเบียบและผลการดำเนินงานวิจัยต่างๆ และออกแบบงานวิจัยตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และขออนุมัติโครงการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยและจัดสร้างเครื่องมือสำหรับวิจัย ภายใต้การให้คำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ควบคุมสารนิพนธ์

##### ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

เป็นขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นในขั้นตอนที่หนึ่งไปตรวจสอบเก็บข้อมูลจากประชากรการวิจัย นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบวิเคราะห์และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

##### ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

เป็นขั้นตอนจัดทำร่างรายงานการวิจัยเสนอคณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์เสนอแนะ จัดพิมพ์และรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ส่งต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขอจบการศึกษา

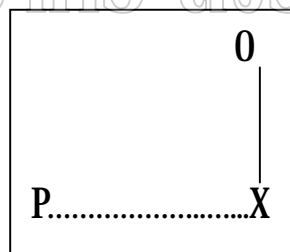
### ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยประกอบด้วย แผนแบบของการวิจัย ประชากร ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้การวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้และการวิเคราะห์ข้อมูล

### แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ( **descriptive research** ) ที่มีแผนแบบการวิจัยในลักษณะประชากรกลุ่มเดียว ตรวจสอบสภาพตามที่เป็นจริง โดยไม่มีการทดลอง ( **the one shot non experimental case study** ) ซึ่งเขียนเป็นแผนผัง ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์



- P** หมายถึง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย  
**X** หมายถึง ตัวแปรศึกษา  
**O** หมายถึง ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา

### ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย จำนวน 22 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คนและครูผู้สอน ซึ่งกำหนดจำนวนตามขนาดของโรงเรียน เล็ก : กลาง : ใหญ่ ดังนี้ 1 : 2 : 3 แล้วสุ่มครูผู้สอนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนที่กำหนด ได้ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 67 คน ตามตารางที่ 2



ตารางที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ขนาดโรงเรียน	จำนวน	ผู้ให้ข้อมูล		
		ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม
เล็ก	1	1	1	2
กลาง	19	19	38	57
ใหญ่	2	2	6	8
รวม	22	22	45	67

### ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ เป็นตัวแปรเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อย ดังนี้

**1. การจัดการกระบวนการเรียนรู้** เป็นบทบาทที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุน แนะนำ ให้ครูผู้สอน สามารถจัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่หลักสูตรต้องการ เพราะเป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนในการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย กระบวนการเรียนรู้ที่ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน มีการฝึกทักษะ การจัดการ เชนิอูสถานการณ์ และประยุกต์ไว้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ให้ผู้เรียน รู้จากประสบการณ์จริง ปฏิบัติจริง ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้ อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุลย์ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน อำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นทุกเวลาและสถานที่

**2. สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้** สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูผู้สอนและ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพราะสื่อเป็นตัวกลางระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับแหล่งเรียนรู้ที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นตัวเสริมที่สำคัญ จึงเป็นบทบาทที่สำคัญที่จะต้อง ส่งเสริม สนับสนุน จัดหา เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

**3. การประเมินผลการเรียนรู้** เป็นกิจกรรมที่จำเป็นและสำคัญ ที่ต้องดำเนินการควบคู่กับกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งก่อน ระหว่างเรียน หลังเรียน และการ

ประเมินผลรวม ต้องประเมินให้ครอบคลุมทุกด้าน ใช้วิธีการที่หลากหลาย อย่างมีระบบ และมีขั้นตอน เหมาะสมกับสภาพจริงที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับจุดหมายและเป้าหมายของการเรียนรู้ นำผลที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ จึงเป็นบทบาทหนึ่งที่ผู้บริหารต้องร่วมดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

**4. การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร** การสร้างและการพัฒนาหลักสูตรเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่ต้องดำเนินการ ต้องสามารถนำหลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรแกนกลาง ไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดหมาย รวมทั้งต้องมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หรือหลักสูตรท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ความสนใจ ความสามารถ ความถนัดของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา

**5. การสร้างความร่วมมือกับชุมชน** เป็นบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องมีการประสานสร้างความเข้าใจ สร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชนในอันที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ทำให้เกิดผลอย่างยั่งยืน ซึ่งจะต้องสร้างบทบาทของชุมชนให้เพิ่มขึ้นจากเดิม ในลักษณะการให้ความช่วยเหลือ การให้ความร่วมมือ สนับสนุน โรงเรียนในการจัดการเรียนรู้และเป็นผู้ร่วมจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมให้กับผู้เรียน ผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด และการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในหลายลักษณะ เพื่อขอรับการสนับสนุน การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม และร่วมวางแผนพัฒนาผู้เรียน การจัดสถานการณ์ ให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความสามารถ เพื่อร่วมการจัดการเรียนรู้ให้แก่เด็ก ให้เกิดการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ ความสามารถไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง และสภาพการณ์

**6. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้** เป็นบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต้องส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถวิจัยการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพแนวปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จนั้น ผู้สอนต้องวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการสามารถดำเนินการวิจัย นำผลการวิจัย ข้อค้นพบไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

**7. การพัฒนาบุคลากร** การพัฒนาบุคลากรนับว่าเป็นภารกิจที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ เพราะบุคลากรในโรงเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จ ในการปฏิรูปการศึกษา ดังนั้นจะต้องมีการพัฒนาครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้ปรับเปลี่ยนแนวคิด สร้างความตระหนัก สามารถจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมั่นใจ เต็มใจ ซึ่งต้องมีการพัฒนาให้บุคลากรมีทั้งความรู้ มีความสามารถ มีทักษะ ประสบการณ์หลายด้าน อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมเหมาะสมกับมาตรฐานวิชาชีพครูหรือเป็นครูมืออาชีพ

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

**ตอนที่ 1** สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัว ของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่อง เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่การงาน

**ตอนที่ 2** สอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากบทบาทของสถานศึกษา ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติไว้เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ รวม 7 ด้าน ดังนี้

- |                                       |             |            |
|---------------------------------------|-------------|------------|
| 1. การจัดกระบวนการเรียนรู้            | ข้อ 1 - 11  | รวม 11 ข้อ |
| 2. สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ | ข้อ 12 - 20 | รวม 9 ข้อ  |
| 3. การประเมินผลการเรียนรู้            | ข้อ 21 - 30 | รวม 10 ข้อ |
| 4. การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร        | ข้อ 31 - 40 | รวม 10 ข้อ |
| 5. การสร้างความร่วมมือกับชุมชน        | ข้อ 41 - 48 | รวม 8 ข้อ  |
| 6. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้      | ข้อ 49 - 56 | รวม 8 ข้อ  |
| 7. การพัฒนาบุคลากร                    | ข้อ 57 - 66 | รวม 10 ข้อ |

ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิด

ของ ไคเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ ซึ่งแต่ละระดับมีความหมาย ดังนี้

- |   |  |                |
|---|--|----------------|
| 1 | หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมในบทบาทนั้น | “ น้อยที่สุด ” |
| 2 | หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมในบทบาทนั้น | “ น้อย ”       |
| 3 | หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมในบทบาทนั้น | “ ปานกลาง ”    |
| 4 | หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมในบทบาทนั้น | “ มาก ”        |
| 5 | หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมในบทบาทนั้น | “ มากที่สุด ”  |

แบบสอบถามแต่ละด้านให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ให้อธิบายความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหา และ ความต้องการในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นคำถามปลายเปิดทั้ง 7 ด้าน

### การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอน ดังนี้

**ขั้นที่ 1** ศึกษาเอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการศึกษามาปรับปรุง สร้างเครื่องมือภายใต้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์

**ขั้นที่ 2** เสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้ควบคุมสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมแล้วนำมาปรับปรุง โดยใช้เทคนิค IOC<sup>1</sup> คือ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ในเรื่องบทบาทผู้บริหาร ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงในเนื้อหา (**content validity**) และภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

**ขั้นที่ 3** นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ กับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนใน โรงเรียนต่างสำนักงานที่ไม่เป็นประชากรแล้ว นำมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการของ ครอนบาค (**Cronbach**) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ( $\alpha$  - **coefficient**) ได้ค่าความเชื่อมั่น **0.9404**

#### การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนใน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย เพื่อขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียน **22**โรงเรียน และครูผู้สอนทุกโรงเรียนตอบแบบสอบถามนำส่งแบบสอบถามส่งคืนที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ตั้งแต่วันที่ **8-20** สิงหาคม **2545**

#### การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้โรงเรียนในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย **22**โรงเรียน เป็นหน่วยวิเคราะห์ โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน **22**คน ครูผู้สอนจำนวน **45**คน รวม **67**คน นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ในโปรแกรมสำเร็จรูป **SPSS/PC (Statistical Package for the Social Science / Personal Computer Plus)**

#### สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. การวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนใช้ค่าเฉลี่ย ( $\mu$ ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน( $\sigma$ ) ค่าเฉลี่ย ( $\mu$ ) ของคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์

---

<sup>1</sup> พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (กรุงเทพฯ : บริษัท ฟิงเกอร์ปรีนแอนคัมมีเดียจำกัด, 2535), 124

ในการแปลผลตามแนวคิดของเบสท์ (Best)<sup>2</sup> ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.49 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 ถึง 2.49 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 ถึง 3.49 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 ถึง 4.49 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 ถึง 5.00 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทอยู่ในระดับมากที่สุด

3 การวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการจากคำถามปลายเปิด ใช้วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

### สรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อทราบบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข การดำเนินงาน การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ประสบผลสำเร็จ อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้เป็นบทบาท หรือหน้าที่ของโรงเรียน พร้อมทั้งสามารถตอบข้อคำถามของการวิจัยได้คือ 1) ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย ได้มีบทบาทในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับใด 2) ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างไรบ้าง โดยให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในสังกัดเป็นประชากรที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 67 คน นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ โดยใช้ค่าสถิติต่อไปนี้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ( $\mu$ ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $\sigma$ ) และวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

---

<sup>2</sup>John W. Best, *Research in Education* ( Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall Inc , 1970), 240- 248

## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่อง บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย จำนวน 22 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 241 คน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหาร 22 คน ครูผู้สอน ซึ่งกำหนดให้โรงเรียนขนาดเล็กใช้ครู 1 คน ขนาดกลางใช้ครู 2 คน และขนาดใหญ่ใช้ครู 3 คน รวม 67 คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งได้รับกลับคืนมา และเป็นฉบับที่สมบูรณ์ 67 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาวิเคราะห์และเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง และการพรรณนาความโดยนำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตอนที่ 3 ปัญหาและความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

#### ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษาตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน โดยใช้สถิติค่าความถี่และค่าร้อยละ รายละเอียดตามตารางที่ 3

จากตารางที่ 3 พบว่า สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 56.72 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 50.75 ประสบการณ์ในการทำงาน 21 ปี ขึ้นไป จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 41.80 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 92.53 ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบันที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 32.83 ตำแหน่ง ครู - อาจารย์ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 61.17

ตารางที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	สถานภาพส่วนตัว	ตำแหน่ง				ภาพรวม	
		ผู้บริหาร		ครู-อาจารย์		ค่าความถี่ (f)	ค่าร้อยละ (%)
		ค่าความถี่ (f)	ค่าร้อยละ (%)	ค่าความถี่ (f)	ค่าร้อยละ (%)		
1	เพศ						
	1. ชาย	21	95.5	8	17.8	29	43.28
	2. หญิง	1	4.5	37	82.2	38	56.72
	รวม	22	100	45	100	67	100
2	อายุ						
	1. ไม่เกิน 30 ปี	-	-	6	13.34	6	8.96
	2. 31 - 40ปี	6	27.28	16	35.55	22	32.83
	3. 41 - 50ปี	11	50.00	23	51.11	34	50.75
	4. 51- 60ปี	5	22.72	-	-	5	7.46
รวม	22	100	45	100	67	100	
3	ประสบการณ์ใน การทำงาน						
	1. 6- 10ปี	1	4.54	19	42.22	20	29.85
	2. 11 - 15ปี	3	13.64	5	11.12	8	11.94
	3. 16- 20ปี	4	18.18	7	15.55	11	16.41
	4. 21 ปีขึ้นไป	14	63.64	14	31.11	28	41.80
รวม	22	100	45	100	67	100	
4	ระดับการศึกษา						
	1. ต่ำกว่าปริญญาตรี	1	4.55	3	6.67	4	5.97
	2. ปริญญาตรี	20	90.90	42	93.33	62	92.53
	3. สูงกว่าปริญญาตรี	1	4.55	-	-	1	1.50
รวม	22	100	45	100	67	100	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อที่	สถานภาพส่วนตัว	ตำแหน่ง				ภาพรวม	
		ผู้บริหาร		ครู-อาจารย์		ค่าความถี่ (f)	ค่าร้อยละ (%)
		ค่าความถี่ (f)	ค่าร้อยละ (%)	ค่าความถี่ (f)	ค่าร้อยละ (%)		
5	ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน						
	1. ผู้บริหารโรงเรียน	22	100	-	-	22	32.83
	2. ครู - อาจารย์	-	-	45	100	45	67.17
	รวม	22	100	45	100	67	100

### ตอนที่ 2 บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

เพื่อตอบคำถามของการวิจัยข้อ 1 ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย มีบทบาทในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับใด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญโดยภาพรวมและจำแนกแต่ละด้าน โดยการหาค่าเฉลี่ย ( $\mu$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $\sigma$ ) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ดังปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 4



ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ( $\mu$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $\sigma$ ) ระดับของบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการ  
ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ  
บางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บทบาทผู้บริหาร โรงเรียนในการ ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ	ตำแหน่ง				ภาพรวม		ระดับ	อัน ดัด
	ผู้บริหาร		ครู - อาจารย์		$\mu$	$\sigma$		
	$\mu$	$\sigma$	$\mu$	$\sigma$				
1. การจัดการกระบวนการเรียนรู้	3.87	.321	3.94	.455	3.92	.414	มาก	1
2. สื่อการเรียนการสอนและแหล่ง เรียนรู้	3.71	.441	3.74	.532	3.73	.501	มาก	3
3. การประเมินผลการเรียนรู้	3.61	.389	3.70	.546	3.67	.499	มาก	5
4. การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร	3.61	.411	3.66	.488	3.64	.461	มาก	6
5. การสร้างความร่วมมือกับชุมชน	3.65	.492	3.74	.615	3.71	.575	มาก	4
6. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	3.66	.427	3.62	.526	3.64	.493	มาก	7
7. การพัฒนาบุคลากร	3.86	.365	3.73	.519	3.77	.475	มาก	2
รวม	3.71	.323	3.74	.470	3.73	.424	มาก	-

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่  
ผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์  
พบว่า โดยภาพรวม ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดได้มีบทบาทในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็น  
สำคัญอยู่ในระดับมาก ( $\mu = 3.73, \sigma = .424$ ) และเมื่อพิจารณาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนเป็น  
รายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด ( $\mu = 3.92,$   
 $\sigma = .414$  ระดับมาก) รองลงมา คือการพัฒนาบุคลากร ( $\mu = 3.77, \sigma = .475$  ระดับมาก) ด้านสื่อ  
การเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ ( $\mu = 3.73, \sigma = .501$  ระดับมาก) การสร้างความร่วมมือกับ  
ชุมชน ( $\mu = 3.71, \sigma = .575$  ระดับมาก) การประเมินผลการเรียนรู้ ( $\mu = 3.67, \sigma = .499$  ระดับ  
มาก) การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร ( $\mu = 3.64, \sigma = .461$  ระดับมาก) และการวิจัยเพื่อ  
พัฒนาการเรียนรู้ ( $\mu = 3.64, \sigma = .493$  ระดับมาก) และเมื่อพิจารณา ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $\sigma$ )  
พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 7 ด้าน มีการกระจายน้อย แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมี  
ความคิดเห็นไม่แตกต่างกันมากนัก

### ตอนที่ 3 ปัญหาและความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เกี่ยวกับปัญหา และความต้องการในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีรายละเอียดดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนประมาณร้อยละ 7 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปแต่ละด้านได้ ดังนี้

#### 1. การจัดกระบวนการเรียนรู้

**ปัญหา** พบว่า โรงเรียนยังขาดแคลนครูในอัตราที่สูง มีภารกิจที่รับผิดชอบมากทั้งงานนโยบาย งานประจำและงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ครูผู้สอนต้องสอนหลายชั้น หลายวิชาและต้องปฏิบัติงานธุรการอื่นมาก ครูส่วนหนึ่งยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญและยังขาดความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน การนิเทศติดตาม ช่วยเหลือจากผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์มีน้อยไม่ต่อเนื่อง

**ความต้องการ** พบว่า โรงเรียนมีความต้องการครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาให้เหมาะสมและเพียงพอกับภารกิจทางการศึกษา และการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนควรมีการวางแผนการสอนร่วมกัน มีการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

#### 2. สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้

**ปัญหา** พบว่า โรงเรียนขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและทันสมัย ขาดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ครูผู้สอนใช้สื่อการเรียนการสอนประกอบการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย และครูมีภารกิจงานมากทำให้การผลิตสื่อใหม่ๆ มีน้อย

**ความต้องการ** พบว่า ควรมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ให้สามารถใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการนิเทศ ติดตามการใช้สื่อการเรียนการสอนหรือแหล่งเรียนรู้ที่อยู่เสมอควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้มากขึ้นจัดให้มีการอบรมครูเพื่อให้ความรู้ และทักษะในการผลิตสื่อการเรียน การสอนใหม่ ๆ

### 3. การประเมินผลการเรียน

**ปัญหา** พบว่าครูขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการประเมินผลการเรียนรู้ ตามสภาพจริง การประเมินผลการเรียนรู้อย่างทำได้ไม่ครอบคลุม ส่วนใหญ่ยังเป็นการวัดความรู้ ความจำเป็นหลัก โดยใช้เครื่องมือที่เป็นแบบทดสอบเป็นส่วนใหญ่

**ความต้องการ** พบว่า จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ โดย รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ส่งเสริมให้มีการวัด และประเมินผลให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยให้ ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้

### 4. การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร

**ปัญหา** พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนยังขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการ สร้างและการพัฒนาหลักสูตร ขาดความมั่นใจต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ชุมชนยังมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการ ของหลักสูตรและมีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรน้อย

**ความต้องการ** พบว่า ควรจัดอบรมสัมมนาเพื่อให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน ชุมชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

### 5. การสร้างความร่วมมือกับชุมชน

**ปัญหา** พบว่า ชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญน้อย การประชาสัมพันธ์และการประสานงาน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีน้อย ชุมชนบริเวณรอบ ๆ โรงเรียนยังมีแหล่งอบายมุข มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการ เรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

**ความต้องการ** พบว่า ให้ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วม ในการปฏิรูปการศึกษาให้มากขึ้น จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ ชุมชนเพื่อสร้างความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างจริงจัง

### 6. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อ

**ปัญหา** พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อน้อย การนำผลการวิจัยไปใช้น้อย การนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ โรงเรียน กระทำได้ไม่ต่อเนื่อง

**ความต้องการ** พบว่า ควรมีการพัฒนาผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน ให้มีความรู้ ความ เข้าใจ และให้สามารถดำเนินงานวิจัย นำผลการวิจัยไปใช้อย่างเกิดผลต่อการปฏิรูปการ เรียนรู้ที่ผู้ เรียนเป็นสำคัญ

## 7. การพัฒนาบุคลากร

**ปัญหา** พบว่า โรงเรียนมีภารกิจมาก ครูขาด ไม่พอเพียง ทำให้โรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรค่อนข้างน้อย ครูยังขาดความตระหนักในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนหนึ่งยังใช้วิธีการสอนแบบยึดครูเป็นศูนย์กลาง

**ความต้องการ** พบว่า ให้มีการพัฒนาครูทุกคนให้มากขึ้น ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ทักษะในการปฏิบัติงาน การปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อวิชาชีพครูควรมีการนิเทศติดตาม การปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาให้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญบรรลุเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา

### สรุป

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 22 โรงเรียน ได้ดำเนินการอยู่ในระดับใด มีปัญหาและความต้องการอย่างไร ผู้ให้ข้อมูลซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนในโรงเรียน ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี ประสบการณ์ในการทำงานส่วนมาก 21 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบันส่วนมากเป็นครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ปัญหาและความต้องการในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญทั้ง 7 ด้าน พบว่า ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนว่า ครูไม่เพียงพอ มีภารกิจมาก ครูยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการสอน ขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ควรมีการจัดครูให้เพียงพอ และเหมาะสม มีการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย ในด้านสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ พบว่า การใช้สื่อประกอบการสอนยังมีน้อย ขาดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ควรมีการส่งเสริมจัดหาการผลิตสื่อการเรียนการสอน และจัดให้มีแหล่งเรียนรู้เพียงพอ มีการนิเทศ ติดตามช่วยเหลือครูอยู่เสมอด้านการประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ครูบางส่วนขาดความรู้ ความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง การประเมินผลยังไม่ครอบคลุมทุกด้าน ควรมีการจัดอบรมพัฒนาให้ครูสามารถประเมินผลการเรียนรู้โดยรูปแบบที่หลากหลาย ครอบคลุมทุกด้าน โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมินอย่างจริงจัง ด้านการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนบางคนขาดความรู้ ความสามารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร ชุมชนยังมีส่วนร่วมน้อย ควรมีการพัฒนาผู้บริหารครูผู้สอนและชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ด้านการสร้างร่วมมือกับชุมชน พบว่า บางโรงเรียน ชุมชนยังให้ความสำคัญในการ

จัดการเรียนรู้ค่อนข้างน้อย ในชุมชนมีแหล่งอบายมุข ปัญหาครอบครัว เศรษฐกิจ ควรมีการ  
ประชาสัมพันธ์ ประสานงานกับ ชุมชนเพื่อให้ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี  
ส่วนร่วมและร่วมมือในการจัดการศึกษามากขึ้น ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ พบว่าผู้บริหาร  
และครูผู้สอน ส่วนหนึ่งยังมีความรู้ ความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ต่ำ การนำผล  
และการเผยแพร่ผลการวิจัยยังมีน้อยควรมีการพัฒนาผู้บริหาร และครูผู้สอนในด้านนี้ให้มากขึ้น  
ด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่า บางโรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรน้อย ไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพราะมี  
ครูไม่เพียงพอภารกิจมีมาก ควรมีการพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา  
ทุก ๆ ด้านให้มากขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

## บทที่ 5

### สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีจุดประสงค์เพื่อทราบระดับบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัญหาและความต้องการของ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประชากร คือ โรงเรียนในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย จำนวน 22 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 22 คน และครูผู้สอน จำนวน 45 คน รวม 67 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสอบถามความคิดเห็นถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีความเชื่อมั่น 0.9404 เก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 8 สิงหาคม 2545 ถึงวันที่ 20 สิงหาคม 2545 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ( f ) ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (  $\mu$  ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (  $\sigma$  ) และการวิเคราะห์ เนื้อหา ( content analysis )

### สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล มีข้อค้นพบที่เป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทการจัดกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาบุคลากร สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือกับชุมชน การประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามลำดับ

2. ปัญหาและความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนร้อยละ 71 ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ปัญหา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนขาดแคลนอัตราครู ครูไม่ครบชั้น ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โรงเรียนมีภารกิจมาก ครูส่วนใหญ่ยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้อย่างไม่สัมพันธ์กับการสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อในระดับสูง การนิเทศ การติดตามช่วยเหลือโรงเรียนมีน้อยไม่ต่อเนื่องครูส่วนหนึ่งขาดความตั้งใจและความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน ด้านสื่อ

การเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ พบว่าโรงเรียนยังมีปัญหาการขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและทันสมัย ครูยังใช้สื่อประกอบน้อย ขาดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ออกฤทธิ์มาก ทำให้การผลิตสื่อใหม่ ๆ มีน้อย ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ พบว่าครูขาดความรู้และทักษะในการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง การประเมินผลยังไม่ครอบคลุม ยังเน้นการใช้แบบทดสอบวัดความรู้ ความจำเป็นหลัก ด้านการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนยังขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร ขาดความมั่นใจต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ด้านการสร้างความร่วมมือกับชุมชน พบว่าชุมชนยังให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญต่ำ การประชาสัมพันธ์ การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีน้อยยังไม่ต่อเนื่อง ชุมชนรอบโรงเรียนยังมีแหล่งอบายมุขก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาการเรียนรู้อีก ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อีก พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดทักษะในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อีก การนำผลการวิจัยไปใช้มีค่อนข้างน้อย การนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือครู ยังกระทำไม่ต่อเนื่อง และด้านการพัฒนาบุคลากรพบว่า โรงเรียนมีภารกิจมาก ครูไม่พอ การพัฒนาบุคลากรยังทำได้ไม่มากนัก และขาดความตระหนักในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

**2.2 ความต้องการ** ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนได้เสนอ ความต้องการในการปฏิรูปการเรียนรู้อันเป็นสำคัญ แยกเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ว่าควรจัดครูผู้สอนให้เพียงพอต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามกรอบอัตรากำลัง มีการอบรมเพื่อพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้บริหารและครูควรมีการวางแผนร่วมกัน ควรมีการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ลดภาระงานที่ไม่จำเป็นให้น้อยลง ด้านสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ว่า ควรมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการนิเทศการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้อยู่เสมอ ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ เสนอว่า ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมินอย่างจริงจัง การสร้างและการพัฒนาหลักสูตรว่า ควรจัดอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาผู้บริหารและครูผู้สอน ชุมชน ในเรื่องการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบถึงบทบาทของชุมชนต่อการพัฒนาหลักสูตรและควรมีการบูรณาการในการจัดทำสาระการเรียนรู้ ด้านการสร้างความร่วมมือกับชุมชนว่า ให้ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจอันจะก่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิรูปการเรียนรู้อีกขึ้น ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อีก เสนอว่า ควรมีการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนให้มี

ความรู้ ความเข้าใจ และให้สามารถดำเนินการวิจัยได้ และนำผลการวิจัยไปใช้ ในการพัฒนาการเรียนรู้อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่วนด้านบุคลากรได้เสนอว่า ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อวิชาชีพครู และควรมีการนิเทศ ติดตาม การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนอยู่เสมอ เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญเกิดผล อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

### อภิปรายผล

จากข้อค้นพบของงานวิจัยที่พบว่าบทบาทผู้บริหาร โรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ประกาศใช้มาประมาณ 3 ปีแล้ว โดยมีเจตนารมณ์เพื่อปฏิรูปการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา ได้มีการดำเนินการก่อนที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะประกาศใช้จึงทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญเกิดผลอย่างต่อเนื่อง โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้มีนโยบายและแนวทางที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานและโรงเรียนในสังกัดทุกโรงเรียนในสังกัด ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะเชื่อมั่นว่า การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย ได้นำแนวทางการจัดการศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดและแนวนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญมาดำเนินการโดยมีการกำหนดจุดเน้น มาตรการ โครงการและกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผล เช่น โครงการครูดีศรีบางสะพานน้อย เป็นโครงการที่ต้องการให้ทุกโรงเรียนได้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยมีการประเมินครูผู้สอนทุกคนทุกโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดในรูปคณะกรรมการซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 จนถึงปัจจุบัน มีการประกาศผลการประเมิน มอบโล่รางวัล เกียรติบัตรให้โรงเรียนและครูผู้สอนที่ผ่านเกณฑ์อย่างสมเกียรติ ทำให้มีการตื่นตัวในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ได้จัดให้มีการพัฒนาผู้บริหาร ครูผู้สอน ชุมชน เช่น โครงการอบรมการวิจัยในชั้นเรียน โครงการสัมมนาและศึกษาดูงานการจัดการศึกษาในโรงเรียนแกนนำการปฏิรูปการเรียนรู้ต่างสังกัดให้กับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้แทนชุมชน ปีละ 1-2 ครั้ง โครงการอบรมแนวคิดและหลักสูตรสถานศึกษาให้กับผู้บริหารโรงเรียนทุกคน โครงการอบรมรูปแบบหรือวิธีการจัดการ



เรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินผลตามสภาพจริง การจัดตั้งศูนย์การปฏิรูปการเรียนรู้ทุกโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของครู นักเรียน ชุมชน โครงการจัดตั้งชมรมครูปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนในการปฏิรูปการเรียนรู้ โครงการเวทีผลงานลานการเรียนรู้ จัดขึ้นเพื่อให้โรงเรียนในสังกัดได้นำเสนอ กระบวนการ ผลงาน ผลผลิตของโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน องค์กร ชุมชน ในรูปการจัดนิทรรศการ การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ การแสดงความสามารถ ความถนัด ความสนใจโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือ การส่งเสริมสนับสนุนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญให้มากขึ้น และได้ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินการ ประเมินมาตรฐานโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง ทำให้โรงเรียนมีการปรับปรุง แก้ไขพัฒนา ทุกด้าน ทั้งในด้านกระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และคุณภาพการศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกโรงเรียนดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษามีการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานและมีการจัดทำรายงานตนเอง หรือรายงานประจำปี เพื่อเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบทั้งภายใน โรงเรียน ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานผู้มีหน้าที่ประเมิน ภายนอกต่อไป

จากผลการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อยอย่างต่อเนื่องและจริงจัง จึงทำให้ระดับบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับความเห็นของ กษมา วรวรรณ ณ อุษรยา ที่ว่า บทบาทผู้เกี่ยวข้องที่ต้องขับเคลื่อนร่วมกันทุกระดับ ทั้งเป็น ชุมทรัพย์ ของรูปแบบและวิชาการที่หลากหลาย ที่จะผลักดันให้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง อุดมศิลป์ ศิริสมบุรณ์ กล่าวว่า จากผลการปฏิบัติว่าโรงเรียนได้ ปฏิรูปทั้งผู้เรียนและครูผู้สอนไปพร้อมกัน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ สร้างเครือข่ายในการถ่ายทอด ความรู้ให้กับครูในโรงเรียนจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการและการวิเคราะห์หลักสูตรเปิดโอกาส ให้ครูทำแผนการสอนด้วยตนเองตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนด นอกจากนี้โรงเรียนยังได้มีการดึง ศักยภาพของผู้ปกครองและชุมชนให้ช่วยในการให้ความรู้แก่เด็ก ๆ ในโรงเรียน พร้อมร่วมกับ ชุมชนและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สรุปว่า ในการปฏิรูปการเรียนรู้ตาม แนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น บุคคลที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหาร โรงเรียน ซึ่งต้องมีบทบาทในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ต้องส่งเสริม สนับสนุน การปฏิรูปการสอนของครูและปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อ พิจารณาระดับบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นรายด้าน

พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 7 ด้าน ซึ่งด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้มีมากระดับสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากจากการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดของการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงกับการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงเป็นหน้าที่หลักของโรงเรียนทั้งผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องส่งเสริม สนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยวิธีการหรือรูปแบบที่หลากหลายที่มุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย ได้ส่งเสริม สนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยได้มีมาตรการ โครงการต่างๆ เช่น โครงการครูดีศรีบางสะพานน้อย เน้นการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอน การประเมินมาตรฐานโรงเรียนตามเกณฑ์ทั้งด้านกระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และด้านคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จริงจัง และทั่วถึง นอกจากนี้ยังได้มีการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายโดยการจัดอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน การ แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการนิเทศ ติดตามช่วยเหลืออยู่เสมอ ทำให้ระดับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในด้านกระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับสูงมาก สอดคล้องกับการศึกษาของประกอบ คุณารักษ์ เรื่องสภาพความพร้อมของหน่วยงานทางการศึกษาต่อการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า การปฏิรูปการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก พบว่า มีความพร้อมค่อนข้างมาก และเฉลิมพล พินทอง ได้ศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนตามทฤษฎีการใช้รูปแบบ การบูรณาการหลักสูตร มีความสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้และชุมชน ศรียทองกุล ได้เสนอแนวคิดเรื่องครูกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยสรุปว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทยตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษานั้น จะต้องให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยครูเป็นกลไกสำคัญในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ทั้งหมด ประการสำคัญต้องมีความพร้อมในปัจจัยที่เกี่ยวข้องและที่สำคัญที่สุด การทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญจะเอื้อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ ของการปฏิรูปการศึกษาของไทยต่อไป ส่วนด้านการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารมีบทบาทอยู่ในระดับสูงเป็นลำดับสองรองจากด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ อาจเนื่องจากบุคลากรหรือครูผู้สอนเป็นปัจจัยแรกที่มีความสำคัญที่ต้องมีการพัฒนาให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ประสบการณ์ มีการปรับเปลี่ยนแนวคิด มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ การผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร การสร้างความร่วมมือกับชุมชนและการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อยได้มีมาตรการหรือโครงการต่างๆ ให้ทุกโรงเรียนได้มีการพัฒนาทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน รวมทั้งชุมชน โดยการจัดการ อบรม ประชุม สัมมนา การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ การนิเทศ การติดตาม การช่วยเหลือ การประเมินผลตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการครูดีศรีบางสะพานน้อย การประเมิน คุณภาพภายในสถานศึกษา การประเมินมาตรฐานโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานทำให้อุบลนครในสังกัดได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง สอดคล้องกับความเห็นของรุ่ง แก้วแดง กล่าวไว้ว่า ถ้าต้องการครูพันธุ์ใหม่จำเป็นต้องมีการพัฒนาครูเสียก่อน จึงต้องมีการออกแบบการฝึกอบรมใหม่ ต้องจัดให้มีขึ้นอย่างมีระบบในลักษณะที่สัมพันธ์กับงานที่เชื่อมโยงกับผลสัมฤทธิ์ของเด็ก ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญ ยนต์ ชุ่มจิต กล่าวถึงความสำคัญของบุคลากรว่า เนื่องจากครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมและพัฒนาชาติบ้านเมือง เพราะว่าครูมีหน้าที่พัฒนาบุคคลให้มีความเจริญงอกงามเต็มทีจนกระทั่งสามารถใช้ความรู้ ความสามารถไปพัฒนาบ้านเมืองต่อไป ดังนั้นการพัฒนาครูจึงเป็นงานที่ต้องทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และวิลาศ สิงหวิสัย กล่าวไว้ว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ควรนำมาประกอบการพิจารณาในการปฏิบัติงาน คือ ทุกหน่วยงานต้องพัฒนาผู้ปฏิบัติงานให้มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ สำนักคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวไว้ว่า การพัฒนาบุคลากรเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการบริหาร เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนแนวคิด วิธีการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ส่งต่อการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้และคุณภาพนักเรียน ส่วนระดับบทบาทในการปฏิบัติการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญ ในด้านสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือกับชุมชน การประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ ซึ่งจะอภิปรายผลเพียงด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งมีระดับมากเป็นอันดับสุดท้าย คือ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรที่อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากหลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนต้องเป็นไปตามหลักสูตร ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ มีทักษะในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้โรงเรียนได้มีหลักสูตรที่มีความสมบูรณ์ และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อยได้มีนโยบายและโครงการที่สำคัญเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัดสามารถสร้างและพัฒนาหลักสูตรได้ โดยการจัดโครงการอบรม เรื่องแนวคิดและหลักสูตรสถานศึกษาให้ผู้บริหาร โรงเรียนทุกคน มีการส่งผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนไปอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรอยู่เสมอ มีการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ โรงเรียนอยู่เป็นระยะเพื่อให้การดำเนินการสร้างหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพ ดังที่

พนัส หันนาคินท์ กล่าวว่า บทบาทในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ต้องศึกษาให้ชัดเจนเพื่อที่จะวางแผน การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนและหลักสูตรที่สร้างขึ้นนั้นก็เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียน เครื่องมือที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ก็คือ การสอน และ แอคที (Agthe) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทและหน้าที่ครูใหญ่และครูวิชาการในโรงเรียนพบว่า ครูใหญ่และครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า โครงการสอนของอำเภอมีอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตรของโรงเรียน ถึงแม้ว่าระดับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรอยู่ในระดับมากแต่ก็อยู่ในอันดับรองสุดท้าย อาจเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนส่วนหนึ่งขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดการเอาใจใส่ต่อเรื่องหลักสูตร ด้วยความตระหนักถึงความจำเป็นของหลักสูตรในการจัดการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนขาดความเป็นผู้นำทางวิชาการ บางโรงเรียนไม่ได้สร้างหรือมีการพัฒนาหลักสูตรทั้งที่ในกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้นั้น ได้กำหนดให้โรงเรียนต้องมีการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา หรือหลักสูตรท้องถิ่น แต่โรงเรียนจะใช้หลักสูตรโดยการจัดกิจกรรมการสอนตามคู่มือการใช้หลักสูตรสำเร็จของครูของกรมวิชาการเป็นหลัก การสร้างหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของชุมชน หรือความถนัด ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียนมีน้อย หรือบางโรงเรียนมอบหมายให้ครูวิชาการรับผิดชอบโดยตรง ผู้บริหารโรงเรียนจะไปทำงานธุรการหรือบริหารงานอื่นเป็นส่วนใหญ่สอดคล้องกับการศึกษาของปราโมทย์ ศรีสมบัติ เรื่อง การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารอยู่ในระดับกลาง และพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาในการปฏิบัติงานวิชาการ สาเหตุมาจากครูไม่เข้าใจหลักสูตร ครูไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ผู้บริหารปฏิบัติงานนิเทศน้อย และทองใบ ปัญญาภินันท์ และคณะได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมืออย่างแท้จริง ซึ่งประกอบ คุณารักษ์ ได้วิจัยเรื่องสภาพความพร้อมของหน่วยงานทางการศึกษาต่อการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการพบว่า ในด้านการปฏิรูปหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจมากกว่าครู อาจารย์ แต่การปฏิบัติงานระดับสถานศึกษาก็ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร และสุภาภรณ์ มั่นเกตุวิทย์ กล่าวว่า ครูพบปัญหา คือ ผู้บริหารไม่เข้าใจหลักสูตร ไม่สนับสนุนครูปฏิรูปการเรียนรู้อย่างไร<sup>1</sup> ในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อัตโนมัติของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับสุดท้าย ที่มีระดับอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจาก การที่พระราชบัญญัติการศึกษา

<sup>1</sup> สุภาภรณ์ มั่นเกตุวิทย์, “การศึกษา ศาสนา สวรรณสุข,” ไทยรัฐ, 17 มกราคม 2546, 15.

ได้กำหนดให้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เป็นแนวทางหนึ่งในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญที่จะสนับสนุน ส่งเสริม ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีศักยภาพกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้โดยกำหนดเป็นนโยบายและมาตรการให้หน่วยงานทางการศึกษาและโรงเรียนในสังกัดได้มีการส่งเสริม สนับสนุน การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อยได้กำหนดมาตรการ โครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน เช่น โครงการอบรมการวิจัยในชั้นเรียนปีละ 1- 2 ครั้ง มีการส่งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนไปอบรมตามที่หน่วยงานอื่นจัดเสมอ โครงการศึกษาดูงานโรงเรียนต่างสังกัดที่เป็น โรงเรียนต้นแบบในการทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังกำหนดมาตรการให้ครูผู้สอนทุกคนทุกโรงเรียนได้มีการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้หรือการวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยคนละ 1 เรื่องต่อภาคเรียน มีการนิเทศ ติดตามช่วยเหลือโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการนำผลการวิจัยเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ในงานเวทีผลงานลานการเรียนรู้และจัดนิทรรศการเฉพาะผลงานการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เมื่อสิ้นปีการศึกษา จึงมีผลต่อระดับ บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในระดับมาก แต่อยู่ในลำดับสุดท้าย อาจเนื่องจากการวิจัยเป็นเรื่องที่โรงเรียนเห็นว่า การดำเนินการวิจัยค่อนข้างยาก มีขั้นตอนมาก เป็นการเพิ่มภาระให้ครูผู้สอน เพราะปกติครูผู้สอนมีงานมากอยู่แล้ว การส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานทางการศึกษาระดับเหนือขึ้นไปเพื่อให้ครูพัฒนาการเรียนรู้ที่อยู่บนพื้นฐานของการวิจัยมีน้อย ถึงแม้ว่าจะมีการอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการและวิธีดำเนินการวิจัยอยู่เสมอแต่ครูนำมาใช้น้อยมาก อีกทั้งผู้บริหารโรงเรียนได้รับการพัฒนาในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้น้อยจึงไม่ให้ความสำคัญและไม่สามารถนิเทศช่วยเหลือครูผู้สอนไม่เต็มที่สอดคล้องกับความเห็นของยุทธนา ปฐมวรชาติ ว่าสภาพการปฏิบัติจริงของครูผู้สอนที่พัฒนาผู้เรียนโดยใช้การวิจัยในชั้นเรียนจำนวนไม่น้อย ประสบปัญหา คือ ไม่รู้จะเริ่มตรงไหน ไม่รู้จะอย่างไร เมื่อเริ่มแล้วจะทำให้ประสบความสำเร็จหรือไม่<sup>2</sup> และอนงค์พร สถิตย์ภาติกุล ได้สะท้อนความรู้สึกรักของครูจากประสบการณ์ของการเป็นวิทยากรด้านการวิจัยในชั้นเรียน คือ ครูมีความเข้าใจว่า ผู้ที่สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ต้องเป็นคนที่จบปริญญาโทและนักวิจัยเท่านั้น หรือการวิจัยในชั้นเรียนต้องใช้สถิติขั้นสูง ยกที่ครูจะทำสำเร็จ จึงทำให้การทำวิจัยชั้นเรียนถูกมองผ่านไป ในสายตาของครูผู้สอนตลอดมาจนถึงทุกวันนี้ แต่อย่างไรก็ตามจากการวิจัยในชั้นเรียนจะสำเร็จได้นั้น

<sup>2</sup>ยุทธนา ปฐมวรชาติ, “การวิจัยในชั้นเรียนแนวคิดการปฏิบัติสู่การพัฒนาที่ผู้เรียนที่แท้จริง,”

ย่อมต้องอาศัยประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารทุกคนต้องมีวิสัยทัศน์ สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ไปสู่ทีมงาน ด้านการร่วมคิด ร่วมทำและมีความภาคภูมิใจในความสำเร็จ อีกทั้งต้องใจกว้างรับรู้ในความจริง เข้าใจตนเองของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้การทำวิจัยในชั้นเรียนหรือการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ประสบความสำเร็จ<sup>3</sup>

สำหรับปัญหาและความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีปัญหาในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปได้เป็นประเด็นหลักๆได้คือ 1) โรงเรียนยังขาดแคลนครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาอยู่มาก ทั้งนี้เนื่องจากอำเภอบางสะพานน้อยเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ไกลจากตัวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มาก อัตราการย้ายออกค่อนข้างสูงแต่อัตราการย้ายเข้ามีน้อย อีกทั้งนโยบายการควบคุมอัตรากำลังภาครัฐทำให้ตำแหน่งที่ว่างถูกตัดออกไปเป็นจำนวนมาก ทำให้ครูขาด ครูไม่ครบชั้นเกือบทุกโรงเรียน โรงเรียนมีภาระกิจงานมากทั้งงานประจำ งานนโยบายและงานอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้โรงเรียนยังขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดหาและการผลิตสื่อใหม่ๆมีน้อยเพราะครูมีภาระกิจงานมากและขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ แหล่งเรียนรู้มีน้อยเนื่องจาก โรงเรียนขาดการสำรวจข้อมูลแหล่งเรียนหรือแหล่งเรียนรู้บางประเภทไม่มีในท้องถิ่นอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนทำให้ไม่สามารถนำนักเรียนไปเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารโรงเรียนขาดการส่งเสริม สนับสนุน ขาดการนิเทศ ติดตามช่วยเหลือครูผู้สอนในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนา สุวรรณไทย์ ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร พบว่า อุปสรรคสำคัญที่สุดของการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การขาดงบประมาณสนับสนุน ขาดแคลนครู และนักเรียนส่วนใหญ่ยากจน ตามลำดับ<sup>4</sup> และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ได้วิจัยเรื่องรายงานการประเมินผลการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา พบว่า ด้านปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน มีปัญหาด้านการขาดแหล่ง

<sup>3</sup> องค์กรพร สถิตย์ภักติกุล, “5คำถามน่ารู้กับการวิจัยในชั้นเรียน,” วารสารวิชาการ 4 7(กรกฎาคม 2544): 63

<sup>4</sup> วัฒนา สุวรรณไทย์, อ้างถึงใน สิงห์ชัย ทองอุไร, “การศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2537), 84

สำหรับศึกษาหาความรู้และเอกสารต่างๆ สำหรับค้นคว้า ครอบคลุมความชำนาญในการใช้อุปกรณ์ การศึกษาต่างๆ จึงไม่ได้นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งห้องปฏิบัติการต่างๆ ยังขาดอุปกรณ์และวัสดุฝึก รวมทั้งครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและนักเรียน<sup>5</sup> 2) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนส่วนหนึ่ง ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความสามารถและทักษะด้านต่างๆ เช่น การบริหารจัดการ การจัด กระบวนการเรียนรู้การผลิต การใช้สื่อการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร การสร้างความร่วมมือกับชุมชน และการวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งขาดจิตสำนึก ความตระหนักหรือเห็นความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญน้อย ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการพัฒนา เช่น การประชุม อบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน การนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือน้อยไม่ต่อเนื่อง ครูผู้สอนบางคนยังไม่ปรับเปลี่ยนแนวคิดหรือพฤติกรรม การเรียน การสอน ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน อาจเนื่องจากมีปัญหาส่วนตัว ปัญหาครอบครัว ปัญหาภายในโรงเรียน ทำให้ขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน หรือเคยชินกับการจัดการเรียน การสอนหรือการปฏิบัติงานแบบเดิมๆ ที่ยึดตัวครูเป็นสำคัญมานานทำให้การปรับเปลี่ยนแนวคิด และพฤติกรรมต่างๆ เป็นไปค่อนข้างยาก 3) ชุมชน นับว่ามีส่วนสำคัญมากในการส่งเสริม สนับสนุน ให้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ถ้าโรงเรียนสามารถประสานสัมพันธ์ สร้างความร่วมมือกับชุมชนได้ดีจะก่อให้เกิดความช่วยเหลือโรงเรียนด้วยความพร้อมเต็มศักยภาพ แต่บางโรงเรียน ยังสร้างความร่วมมือกับชุมชนได้น้อย อาจเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนขาดทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการประสานงาน การประชาสัมพันธ์หรือใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสมและไม่หลากหลาย บางโรงเรียนมีความขัดแย้งภายในโรงเรียนก็มีผลต่อศรัทธาและความร่วมมือของชุมชนต่อโรงเรียน อีกทั้งชุมชนเองก็ขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร การประเมินผลการเรียนรู้ทำให้ขาดความมั่นใจในการเข้ามามีส่วนร่วมกับงานวิชาการของโรงเรียน และชุมชนยังมีปัญหาด้านอบายมุข ยาเสพติด ปัญหาครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม การเมืองในท้องถิ่น ทำให้ชุมชนบางส่วนยังให้ความสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญน้อย จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียน เป็นสำคัญ

<sup>5</sup> สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร, “รายงานการประเมินผลการจัดการศึกษาตามแนว ทางปฏิรูปการศึกษา,” ใน สรุปย่อรายงานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543), 263

2 จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความต้องการในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่พบว่า มีความต้องการครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอเหมาะสมกับภารกิจจัดการศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งหน่วยงานระดับอำเภอสนับสนุนในด้านอัตราครูได้ไม่มากนักต้องให้ภาครัฐจัดสรรอัตรากำลังครูหรืองบประมาณให้โรงเรียนมากขึ้น อาจทำโดยยกเลิกนโยบายหรือมาตรการควบคุมอัตรากำลัง โดยเฉพาะการจัดการศึกษาที่ต้องอาศัยครูเป็นปัจจัยหลัก ซึ่งปัญหาการขาดอัตรากำลังครูที่ผ่านมาแก้ไขโดยการจ้างครูอัตราจ้างเป็นการชั่วคราว โดยได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบ้างแต่ก็ยังไม่เพียงพอเพราะสัญญาจ้างไม่ต่อเนื่อง เพราะงบประมาณมีจำกัด เป็นการแก้ปัญหาได้ระดับหนึ่ง ส่วนความต้องการด้านอื่นๆ นั้นอยู่ในวิสัยที่สามารถดำเนินการได้ถ้ามีการบริหารและจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล มีงบประมาณเพียงพอเหมาะสม โดยชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมและร่วมมือกันอย่างจริงจัง เพื่อขับเคลื่อนผลักดัน สร้างการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา คือ การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ทำให้สังคมประเทศไทยเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง ยั่งยืนบนพื้นฐานของความเป็นไทยและดำรงอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมั่นคงตลอดไป

### ข้อเสนอแนะของการวิจัย

#### ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัย จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการอภิปรายผลบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. หน่วยงานทางการศึกษาที่ควบคุมดูแล ส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนควรมีโครงการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร การประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือกับชุมชน การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้และการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามลำดับเพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญบรรลุผลมากขึ้น

2. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรจัดสรรอัตรากำลังครูและงบประมาณเป็นเงินก้อนให้โรงเรียนอย่างเพียงพอและเหมาะสม



3. หน่วยงานทางการศึกษาและโรงเรียนควรมีการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอโดยวิธีการที่หลากหลายโดยเฉพาะการวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาหลักสูตร การประเมินผลการเรียนรู้

#### ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ควรมีการศึกษาบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการปฏิรูป การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

## บรรณานุกรม

## ภาษาไทย

กมล ภูประเสริฐ. การบริหารวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัท ทิปส์พับบลิชซัน จำกัด,

**2544**

กรมวิชาการ. การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, **2543**

—————. การวิจัยในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, **2543**

—————. คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, **2522**

—————. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, **2543**

—————. เอกสารชุดวิชาเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, **2543**

กรมวิชาการ. กองการวิจัยการศึกษา. รายงานการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรและการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, **2542**

กระทรวงศึกษาธิการ. เส้นทางสู่ความสำเร็จแนวทางการดำเนินการปฏิรูปการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, **2542**

กระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานเพื่อการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม. เล่มที่ 4 การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : บริษัทดีเอ็มเพอเรียร์พีกรุ๊ป จำกัด, **2544**

—————. แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานเพื่อการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม. เล่มที่ 6 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : บริษัทดีเอ็มเพอเรียร์พีกรุ๊ป จำกัด, **2544**

กัมภณฑ์ จุณโท. “ปฏิรูปการศึกษาให้ได้ผลเริ่มต้นที่ผู้ปกครอง.” วารสารวิชาการ 3, 10 (ตุลาคม **2544**): 37 - 39.

กัลยานี ปฎิมาพรหม. “หลักสูตรท้องถิ่นเครื่องมือจัดการศึกษาของชุมชน.” วารสารวิชาการ 1, 10 (ตุลาคม **2541**): 32.

กิตติมา ปรีดีคิดล. การบริหารและนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรการพิมพ์, **2532**

กิตติศักดิ์ เปรมสุข. “ปัญหาการบริหารงานวิชาการในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตาก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญ์โลก, 2524

เฉลิมพล พินทอง. “การศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542

ชลิต ตุ่มทองคำ. “ผู้บริหารบุคคลสำคัญความสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้.” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 40(เมษายน 2544) : 6

ชัยพจน์ รักราม. “การบริหารแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.” วารสารวิชาการ 4, 3(มีนาคม 2544) : 13-16

ชัยพร วิชชาวุธ. การวิจัยการศึกษาและวิธีสำรวจนักวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์. “ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ.” ใน ร่วมคิด ร่วมเขียน ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 53-54 กรุงเทพฯ : บริษัทพรทิทวานกราฟฟิค จำกัด, 2543

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. ระบบสื่อสาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536

ชาญชัย ทิพยานตร. “โรงเรียนกับความพร้อมเป็นโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้.” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 40(เมษายน 2544) : 5.

ชุมพล ศรีทองกุล. “ครูกับการจัดการเรียนรู้.” วารสารข้าราชการครู 21, 40(เมษายน 2544) : 31-34

ชูศรี วงศ์รัตน์ และคณะ. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : บริษัททิปส์พับลิเคชั่น จำกัด, 2544

ณรงค์ ตามรักษา. “ผู้ปกครองกับบทบาทการพัฒนาโรงเรียน.” วารสารวิชาการ 1, 10(ตุลาคม 2541) : 3-7.

ทองคูณ หงส์พันธ์. “บทบาทของหัวหน้าฝ่ายปกครองและสวัสดิการของสถาบันฝึกหัดครู.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาคบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513

ทองใบ ปัญญานันท์ และคณะ. “ปัญหาและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลำปาง.” ภาคนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2541.

ทิสนา แคมมณี. “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โมเดลซิป.” วารสารวิชาการ 2, 5(พฤษภาคม 2542) : 4

ธนาธิป พรกุล. “คดีพระราชบัญญัติฯ การจัดการเรียนการสอนผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.” วารสารวิชาการ 4, 9(กันยายน 2544) : 2

นิยม ธีระเวช. “ผู้บริหารคือบุคคลสำคัญของการปฏิรูป.” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 40  
(เมษายน 2544) : 6

ประกอบ คุณารักษ์ และคณะ. รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์สภาพความพร้อมของหน่วยงาน  
ทางการศึกษาต่อการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. นครปฐม : โรงพิมพ์  
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543

ประวิทย์ บึงสว่าง. “การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด.” ใน ร่วมคิด ร่วมเขียน ปฏิรูปการเรียนรู้  
ผู้เรียนสำคัญที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 79 กรุงเทพฯ :  
บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด 2543

ประเวศ วะสี. การปฏิรูปการศึกษาจังหวัดเพื่อมวลชนแนวคิดและนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ  
พื้นฐานการปฏิรูปการศึกษาเพื่อปวงชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.

\_\_\_\_\_. สาระความรู้ที่ได้จากการสัมมนาทางวิชาการเพื่อนำเสนอผลงานการวิจัยผลงานทาง  
วิชาการเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.

\_\_\_\_\_. “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบทบาทด้านการศึกษาที่ไม่ควรมองข้าม.” รายงานการ  
ปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 27 (พฤษภาคม 2543) : 8

ประสาธ อิศรปรีชา. สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : นำอักษรการพิมพ์, 2538

ปราโมทย์ ศรีสมบัติ. “การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดตรังตาม  
ทัศนะผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต  
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2530

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : สหมิตรออฟเซต จำกัด, 2534

ผจญ โกจารย์ศรี. “ผู้บริหารหัวใจความสำเร็จต้องเปิดโอกาสให้ครูปฏิรูป.” รายงานการปฏิรูปการ  
ศึกษาไทย 2, 40 (เมษายน 2544) : 5

พนัส หันนาคินทร์. หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2524

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : บริษัท  
ฟิงเกอร์ปรีนแอนคมีเดีย จำกัด, 2535.

พวงรัตน์ วิเวกานนท์, คุณหญิง. “การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา.” ประชาศึกษา  
22, 5 (พฤษภาคม 2536) : 13

เพิ่มวุธ บุปผามาตะนัง. “แนวทางการประเมินผลตามสภาพจริง.” วารสารข้าราชการครู 2, 6  
(กันยายน 2543) : 31.

ไพบุลย์ แจ่มพงษ์. “การพัฒนาครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา.” วารสารวิชาการ 3, 3  
(มีนาคม 2543) : 29- 30

ภิญโญ สาร. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2516

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ทฤษฎีและแนวคิดในการบริหารการศึกษา. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2536

มัลลิกา นิตยาพร และอรุณศรี อนันตรศิริชัย. “การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน.” วารสารการ

วิจัยการศึกษา 21, 22 (เมษายน - มิถุนายน 2534) : 74- 75

ยนต์ ชุ่มจิต. การพัฒนาคู. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2533

ยุทธนา ปฐมวรชาติ. “การวิจัยในชั้นเรียนแนวคิดการปฏิบัติสู่การพัฒนาที่ผู้เรียนที่แท้จริง.”

วารสารวิชาการ 4 10 (ตุลาคม 2544) : 60

รติรัตน์ นิมิตรบรรสาร. “คืนโรงเรียนให้ชุมชนด้วยธรรมนูญโรงเรียน.” สถานปฏิรูป 2 16

(กรกฎาคม 2542) : 18- 19

ระวีวรรณ โพธิ์วัง. “การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง.” วารสาร

ข้าราชการครู 2 6 (สิงหาคม - กันยายน 2543) : 22

รุ่ง แก้วแดง. ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2541.

\_\_\_\_\_. “สารพันปัญหา.” ไทยรัฐ, 22 ตุลาคม 2544, 6

รุ่งเรือง สุชาภิรมย์. “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนํานโยบายการปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติในระดับสถานศึกษาประเทศ” วารสารวิชาการ 4 2 (กุมภาพันธ์

2544) : 11 - 12

ลำดวน เกษตรสุนทร. “ปฏิรูปการเรียนรู้สู่การเรียนการสอน.” ใน ร่วมคิดร่วมเขียน ปฏิรูปการเรียนรู้

ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 47-48. กรุงเทพฯ :

บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2543.

วัลลภ คันททรัพย์. คู่มือการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา

ลาดพร้าว, 2539.

วิจิตร อวະกุล. การฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

วิชัย วงศ์ใหญ่. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการ.” วารสารการวิจัยทางการศึกษา 24, 4 (2537) : 11 - 15.

วิทยากร เชียงกุล. วิกฤตและโอกาสในการปฏิรูปการศึกษาไทยและสังคมไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท

อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2542.

วิภา ช้างปิ่น. “ร.ร.วัดช่องลมเร่งปฏิรูปการเรียนรู้สู่การประกันคุณภาพ.” รายงานการปฏิรูปการ

ศึกษาไทย 2 40 (เมษายน 2544) : 2

วิลาศ สิงหวิสัย. นโยบายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร. นนทบุรี : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539.

สมเดช สีแสง. โครงการพัฒนาความรู้ด้านกฎหมายใหม่ๆ และแผนพัฒนาประเทศระยะที่ 8

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา. เล่มที่ 9, การวิจัยและนวัตกรรม.

อุทัยธานี : ม.ป.ท., 2538

\_\_\_\_\_ . คู่มือการปฏิบัติราชการและเตรียมสอบผู้บริหารการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการ  
การประถมศึกษาแห่งชาติ. อุทัยธานี : ม.ป.ท., 2538

สมัยพร แห่่งหล้า. “ การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับความต้องการของ  
ท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา  
แห่งชาติ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ศึกษาและพัฒนา  
หลักสูตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ฝ่ายแผนและงบประมาณ. “แผนปฏิบัติการ  
ประจำปี 2543” ประจวบคีรีขันธ์ :สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์,  
2543 (อัดสำเนา)

\_\_\_\_\_ . “รายงานผลการจัดการศึกษาประจำปีงบประมาณ 2544” ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงาน  
การประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2544 (อัดสำเนา)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. หน่วยงานศึกษานิเทศก์ “เอกสารชุด พัฒนา  
ผู้บริหาร โรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตร.” ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานการประถม  
ศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2542. (อัดสำเนา)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร. “รายงานการประเมินผลการจัดการศึกษาตามแนว  
ทางการปฏิรูปการศึกษา.” ใน สรุปย่อรายงานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการ  
การประถมศึกษาแห่งชาติ, 263 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย. “แผนปฏิบัติการประจำปี 2544” 2543  
(อัดสำเนา)

\_\_\_\_\_ . “รายงานผลการปฏิบัติงานปี 2543” 2543 (อัดสำเนา)

\_\_\_\_\_ . “รายงานผลการปฏิบัติงาน ปี 2544” 2544 (อัดสำเนา)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. พัฒนาระบบข้อมูล สารสนเทศเพื่อการเรียนการ  
สอนในศูนย์วิชาการ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2534

\_\_\_\_\_ . ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง. เล่มที่ 19, คู่มือที่สามของครู. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2538

\_\_\_\_\_ . รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา  
ลาดพร้าว, 2541.

\_\_\_\_\_ . การประเมินผลตามสภาพจริง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การประเมินผลตามสภาพจริง. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542

\_\_\_\_\_ . จุดประกายการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542

\_\_\_\_\_ . ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542

\_\_\_\_\_ . พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2542

\_\_\_\_\_ . หลักสูตรและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543

\_\_\_\_\_ . แกนหลัก แนวคิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และหลักเกณฑ์การประเมินโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2544

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. กองพัฒนาบุคคล. คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2536

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. สำนักงานโครงการพิเศษ. เทคนิคการนิเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา.

การประกันคุณภาพการศึกษาเทคนิคการพัฒนางานเพื่อเข้าสู่มาตรฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2543

\_\_\_\_\_ . “สภาพการเรียนการสอนและผลที่ต้องปรับเปลี่ยน.” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2 3 (มีนาคม 2543) : 1.

\_\_\_\_\_ . “สภาพการบริหาร หลักสูตรบริหารการศึกษา.” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2 37 (มกราคม 2544) : 12

สำนักงานคุรุสภา. ข่าวคุรุสภา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2543

ลำออง สีหาพงษ์. “การวิจัยในชั้นเรียน.” วารสารวิชาการ 4 9 (กันยายน 2544) : 62- 63

สิงห์ชัย ทองอุไร. “การศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา  
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญา

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2534

ลิปพนนท์ เกตุทัต. “การศึกษาขั้นพื้นฐานในโลกทัศน์ใหม่.” วารสารวิชาการ 2, 1 (มกราคม 2542) :  
12- 13

สุขพงศ์ ทศานุกุลกิจ. “ประชาคมเครือข่ายพ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้.” รายงานการ  
ปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 38 (กุมภาพันธ์ 2544) : 12

สุภาพ วาดเขียน. วิธีวิจัยและสถิติทางการวิจัยในการศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์  
ไทยวัฒนาพานิช, 2543

สุภาพรณ์ มั่นเกตุ. “การศึกษา ศาสนา ศาธารณสุข.” ไทยรัฐ, 17 มกราคม 2546, 15

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

สุวรรณ เรื่องอินทร์. “สังคมปฏิรูปการเรียนรู้.” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย 2, 38 (กุมภาพันธ์  
2544) : 11.

สุวัชชัย สมไพบูลย์. แนวโน้มการจัดการทรัพยากรบุคคล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แมนแมนเนจ,  
2539

สุวิทย์ บุญช่วย. “ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการ.” พิชญ์ 2, 1 (มิถุนายน - กันยายน  
2526) : 55- 56

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. เด็กเรียนรู้ด้วยเครื่องมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : บริษัท ที พี พรินท์ จำกัด, 2543

โสภณ นิโลบล และคณะ. “ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนตาม  
แนวทางการปฏิรูปการศึกษา.” ภาคนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหาร  
การศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก, 2541.

โสภณา ตาแก้ว. “การบริหารจัดการพัฒนาบุคลากรเพื่อการเรียนการสอน.” วารสารการศึกษา 2, 10  
(มกราคม 2536) : 36- 40

อนงค์พร สถิตย์ภักติกุล. “5คำถามนำสู่การวิจัยในชั้นเรียน.” วารสารวิชาการ 4, 7 (กรกฎาคม  
2544) : 63

อภิรมย์ ณ นคร. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง,  
2522

อรทัย มูลคำ และคณะ. การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็น  
ศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : บริษัท ที พี พรินท์ จำกัด, 2542

อรัญญา สุชาติโนบล. การวิจัยในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543



- อารีย์ พันธุ์มณี. จิตวิทยาทางการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : บริษัทเลิฟแอนลิฟ จำกัด, 2535.
- อุดมศิลป์ ศิริสมบุรณ์. “ความสำเร็จปฏิรูปการเรียนรู้ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสและจิตวิทยาการเรียนรู้.” รายงานการปฏิบัติการศึกษาไทย 2, 40(เมษายน 2544) : 4
- อุทุมพร จามรมาน. การวิจัยการบริหารการศึกษา. นนทบุรี : สาขาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536
- อุษณี โพธิ์สุข. “กลยุทธ์ทางการศึกษาผู้เรียนสำคัญที่สุด.” ใน ร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 41. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2543
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. “ข้อคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ.” ใน ประมวลบทความการศึกษา, 100-105. นครปฐม: พระปฐมเจดีย์การพิมพ์, 2523

#### ภาษาอังกฤษ

- Agthe, Robert R. “The Elementary Principals Perception of Their own and Teacher Role in Curriculum Decision Making.” Dissertation Abstracts International 24, 3 (September 1980) : 3076 - 3077.
- Best, John W. Research in Education. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall Inc, 1970
- Bishop, L. J. Staff Development and Instruction Improvement : Plan and Procedure. Boston: Allyn and Bacon, 1976
- Castetter, W.B. The Personnel Function in Educational Administration. New York: Macmillan Publishing Co, Inc, 1976
- Champman, Laurel, and Vilma Seeberg “Multicultural Education Change; The Simplicity of Enaction a Vision.” Equity and Choice 10, 3 (Spr. 1994) : 45-53
- Harbison, F. A., and C.A. Myers. Educational Manpower of Human Resource. New York: McGraw Hill Book Company, 1964
- Hart, Diane. Authentic Assessment : A Handbook for Educators. California : Adisonwestly Publishing Company, 1995.
- Katz, Danial, and Robert L. Kahn The Social Psychology of Organization. 2nd ed. New York: John and son, 1978
- Keith, Davis. Human Relationat Work. New York: McGraw Hill Book Co, 1962

Marshner, Carraught. A BluePrint For Education Reform. Columbia : Congress Research And Education, 1984

Mattox, Dorial D. "A study of Inservice needs of Illinois Public School Elementary Principals." Dissertation Abstracts International 32, 2 (August 1971) : 705.

Secord, Paul F., and Carl W. Backman. Social Psychology. New York : Mcgraw Hill Book Co, 1964

Small, James F. "Role Options for School Administration" in Performance Objective for school Principals, 21-22. Edited by Jack A. Culbertson, Curtis Henson, and Paul Morrison. California : McCutchan Publishing Corporation, 1974

Wiener, Robert B., and Judith H. Cohen. Literacy Portfolios. New Jersey : Prentice Hall Inc, 1997.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ก  
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

## แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

### เรื่อง

### บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

#### คำชี้แจง

ผู้วิจัยกำลังศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหาร การศึกษาที่มหาวิทยาลัยศิลปากร และสนใจศึกษาบทบาทผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียน เป็นสำคัญ ตามแนวทางในการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดย ใช้ข้อมูลจากผู้บริหาร โรงเรียนและครู อาจารย์ ซึ่งเป็นผู้สอนในโรงเรียนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะของแบบสอบถาม มี 2 ตอน ซึ่งตอนแรกเป็นสถานภาพของผู้ตอบ จำนวน 5 ข้อ ส่วนตอนที่ 2 เป็นบทบาทผู้บริหารโรงเรียน 7 ด้าน จำนวน 66 ข้อ ในแต่ละด้านผู้ตอบ แบบสอบถาม สามารถให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ ผู้เรียนเป็นสำคัญได้ในช่องว่างที่จัดไว้ให้

คำตอบที่ได้จะไม่มีผลอะไรแก่ท่านแต่ประการใด แต่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์เป็น ภาพรวมของอำเภอบางสะพานน้อย เพื่อใช้พัฒนาการบริหารการศึกษา ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ ผู้เรียนเป็นสำคัญให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นายประเสริฐ ครอบแก้ว

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**ตอนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

**คำชี้แจง** โปรดทำเครื่องหมาย  ลงในช่อง  หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

ข้อที่	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	สำหรับผู้วิจัย
1	เพศ  <input type="radio"/> ชาย <input type="radio"/> หญิง	[   ]
2	อายุ  <input type="radio"/> ไม่เกิน 30 ปี <input type="radio"/> 31 – 40 ปี <input type="radio"/> 41 – 51 ปี <input type="radio"/> 51 – 60 ปี	[   ]
3	ประสบการณ์ในการทำงาน  <input type="radio"/> 6 – 10 ปี <input type="radio"/> 11 – 15 ปี <input checked="" type="radio"/> 16 – 20 ปี <input type="radio"/> 21 ปีขึ้นไป	[   ]
4	ระดับการศึกษา  <input type="radio"/> ต่ำกว่าปริญญาตรี <input type="radio"/> ปริญญาตรี <input type="radio"/> สูงกว่าปริญญาตรี	[   ]
5	ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน  <input type="radio"/> ผู้บริหารโรงเรียน <input type="checkbox"/> ครูใหญ่ <input type="checkbox"/> อาจารย์ใหญ่ <input type="checkbox"/> ผู้อำนวยการโรงเรียน <input checked="" type="radio"/> ครู – อาจารย์ <input type="checkbox"/> อาจารย์ 1 <input type="checkbox"/> อาจารย์ 2	[   ]

**ตอนที่ 2** บทบาทผู้บริหาร โรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ 7 ด้าน ตามแนวทาง  
ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

**คำชี้แจง** โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติที่ตรงกับการปฏิบัติจริง หรือได้  
ดำเนินการเพียงช่องเดียว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ข้อ	ผู้บริหาร โรงเรียนของท่านปฏิบัติ บทบาทต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
	โรงเรียนส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง		✓				

**การแปลความหมาย** ผู้บริหาร โรงเรียนมีการดำเนินการหรือส่งเสริมสนับสนุน ให้ครูจัด  
กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ปฏิบัติจริงในระดับมาก





ข้อ	ผู้บริหารโรงเรียนของท่านปฏิบัติบทบาท ต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
9	แนะนำให้ครูผู้สอนใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ และเทคนิคการสอนที่หลากหลายโดยมุ่ง ผู้เรียนเป็นสำคัญ	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]
10	สนับสนุนให้ครูผู้สอนได้จัดการเรียนรู้ ตามสภาพจริง	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]
11	สนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นในการจัดการ เรียนรู้ของครูผู้สอนอย่างเพียงพอ	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]

**ปัญหา**

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**ความต้องการ**





ข้อ	ผู้บริหารโรงเรียนของท่านปฏิบัติบทบาทต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
		28	เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้	.....	.....	.....	
29	สนับสนุนให้ครูผู้สอนมีการประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์เทคนิคในการการเรียนรู้อ	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]
30	มีการวิเคราะห์ผลจากการประเมินแล้วนำมาใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]

**ปัญหา**

.....

.....

.....

**ความต้องการ**

.....

.....

.....



ข้อ	ผู้บริหาร โรงเรียนของท่านปฏิบัติบทบาท ต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
39	สนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]
40	ส่งเสริมให้คณะครูมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลการใช้หลักสูตร	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]

### ปัญหา

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

.....

.....

.....

ข้อ	ผู้บริหาร โรงเรียนของท่านปฏิบัติบทบาท ต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
41	<b>การสร้างความร่วมมือกับชุมชน</b> มีการประสานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมใน การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งผู้เรียน เป็นสำคัญ	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]
42	ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนโดย วิธีการที่หลากหลาย	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]
43	ส่งเสริมให้ชุมชนจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมให้ ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็ม ความสามารถ	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]
44	สนับสนุนให้มีการบูรณาการการเป้าหมาย การพัฒนาโรงเรียนและชุมชนไปพร้อมๆ	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]
45	ส่งเสริมให้ครู-อาจารย์ เข้าไปมีส่วน ช่วยเหลือแนะนำการจัดกิจกรรมต่างๆของ ชุมชน	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]
46	ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูล พื้นฐานที่จำเป็นเพื่อประกอบการจัดการ เรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]
47	ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยน ความรู้ ประสบการณ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]
48	มีการรายงานผลการดำเนินงานของ โรงเรียนต่อชุมชน	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]

**ปัญหา**

.....

.....

.....





ข้อ	ผู้บริหาร โรงเรียนของท่านปฏิบัติบทบาท ต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
56	กระตุ้นให้ครู-อาจารย์ เห็นความสำคัญ ของการวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้วิธีที่ หลากหลาย	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]
57	มีการให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้ปกครอง นักเรียนที่ได้จากการวิจัยในชั้นเรียน	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]
58	มีการรวบรวมเอกสาร ผลงานวิจัยในชั้น เรียน ที่มีคุณภาพจากแหล่งต่างๆ เพื่อให้ ครู-อาจารย์ได้ศึกษาอย่างพอเพียง	.....	.....	.....	.....	.....	[    ]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ปัญหา

ความต้องการ



ปัญหา

.....  
.....  
.....

ความต้องการ

.....  
.....  
.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ข

รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 5 รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อที่	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	ผู้บริหาร		ครู-อาจารย์		ภาพรวม	
		f	%	f	%	f	%
1.	เพศ						
	ชาย	21	95.50	8	17.80	29	43.28
	หญิง	1	4.50	37	82.20	38	56.72
	รวม	22	100	45	100	67	100
2	อายุ						
	ไม่เกิน 30ปี	-	-	6	13.30	6	8.96
	31 - 40ปี	6	27.30	16	35.60	22	32.83
	41 - 50ปี	11	50.00	23	51.10	34	50.75
	51 - 60ปี	5	22.70	-	-	5	7.46
	รวม	22	100	45	100	67	100
3	ประสบการณ์ในการทำงาน						
	6- 10ปี	1	4.54	19	42.22	20	29.85
	11 - 15ปี	3	13.64	5	11.12	8	11.94
	16 - 20ปี	4	18.18	7	15.55	11	16.41
	21 ปีขึ้นไป	14	63.64	14	31.11	28	41.80
	รวม	22	100	45	100	67	100
4	ระดับการศึกษา						
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	1	4.55	3	6.67	4	5.97
	ปริญญาตรี	20	90.90	42	93.33	62	92.93
	สูงกว่าปริญญาตรี	1	4.55	-	-	1	1.50
	รวม	22	100	45	100	67	100
5	ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน						
	ผู้บริหารโรงเรียน						
	ครูใหญ่	2	9.09	-	-	2	2.99
	อาจารย์ใหญ่	15	68.18	-	-	15	22.38
	ผู้อำนวยการโรงเรียน	5	22.73	-	-	5	7.46
	รวม	22	100	-	-	22	32.83
	ครู - อาจารย์						
อาจารย์ 1	-	-	17	37.80	17	25.38	
อาจารย์ 2	-	-	28	62.20	28	41.79	
	รวม	-	-	45	100	45	67.17
	รวมทั้งสิ้น	22	100	45	100	67	100

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความคำถามบทบาทด้าน	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
1.	<u>การจัดกระบวนการเรียนรู้</u> มีการดำเนินการนำ นโยบายหรือแนวทางการ พัฒนางานให้มีความ สัมพันธ์กับทุกงานโดยมุ่งผู้ เรียนเป็นสำคัญ	22	4.00	.436	45	3.96	.475	67	3.97	.460
2.	จัดทำแผนงานของโรงเรียน โดยกำหนดเป้าหมายที่มุ่ง พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข	22	4.05	.375	45	4.04	.562	67	4.04	.506
3.	ส่งเสริมให้ครูผู้สอน จัด เตรียมแผนการเรียนรู้โดย ผ่านกระบวนการวิเคราะห์	22	3.77	.685	45	4.02	.583	67	3.94	.625
4.	ส่งเสริมให้ครูผู้สอนร่วม กับผู้เรียน กำหนดแผนการ เรียนรู้ในส่วนของเป้าหมาย กระบวนการเรียนรู้	22	3.27	.550	45	3.60	.580	67	3.49	.587
5.	ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดเนื้อ หาสาระและกิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน ได้ฝึก ทักษะกระบวนการเรียนรู้	22	3.77	.528	45	4.02	.583	67	3.94	.574
6.	ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดเนื้อ หาสาระและกิจกรรมโดย คำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล	22	3.82	.395	45	3.93	.688	67	3.90	.606

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความคำถามบทบาทด้าน	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
7	ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้ การเรียนรู้อย่างยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพผู้เรียน เป็นรายบุคคลสนับสนุนให้	22	3.86	.351	45	3.91	.701	67	3.90	.606
8	ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ โดย การผสมผสานสาระความรู้ คู่กับคุณธรรมด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลย์	22	4.14	.560	45	4.16	.520	67	4.15	.530
9	แนะนำให้ครูผู้สอนใช้วิธีการจัดการเรียนรู้และ เทคนิคการสอนที่หลากหลายโดยมุ่งผู้เรียนเป็น สำคัญ	22	4.05	.486	45	3.96	.673	67	3.99	.615
10	สนับสนุนให้ครูผู้สอนได้ จัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง	22	4.05	.575	45	4.04	.638	67	4.04	.614
11	สนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นใน การจัดการเรียนรู้ของครูผู้ สอนอย่างเพียงพอ	22	3.86	.640	45	3.78	.765	67	3.92	.723
	ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน	22	3.87	.321	45	3.94	.455	67	3.92	.414

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความบรรทัดด้าน	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
12	<u>สื่อการเรียนการสอนและ</u> <u>แหล่งเรียนรู้</u> มีนโยบายผลิตสื่อการเรียน การสอน และมีการนำ เทคโนโลยีที่เหมาะสม ทัน สมัยมาใช้ในการจัดการ เรียนรู้	22	3.59	.503	45	3.71	.815	67	3.67	.726
13	มีการจัดหาสื่อการเรียนการ สอนเพื่อให้ครูผู้สอนใช้ ประกอบการเรียนรู้อย่าง เพียงพอและหลากหลาย	22	3.82	.588	45	3.71	.626	67	3.75	.612
14	สนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นให้ กับครูผู้สอนที่คิดค้นหรือ สร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อใช้ แก้ปัญหาและพัฒนาการ เรียนการสอน	22	3.73	.456	45	3.71	.757	67	3.72	.670
15	มีการจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการ เรียนรู้	22	4.23	.528	45	4.04	.673	67	4.10	.631
16	มีการสำรวจข้อมูลแหล่ง เรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของ ผู้สอนและผู้เรียนอย่างพอ เพียง	22	3.73	.703	45	3.76	.773	67	3.75	.746
17	จัดให้มีห้องสมุดที่พร้อม สมบูรณ์ เอื้อต่อการจัดการ เรียนรู้	22	3.73	.767	45	3.78	.704	67	3.76	.720



ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความบทย่อยด้าน	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
18	สนับสนุนให้ครูผู้สอนพานักเรียนไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ	22	3.86	.834	45	3.96	.767	67	3.93	.785
19	ส่งเสริมให้ครูผู้สอนและนักเรียนได้เรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน หรือแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ	22	3.59	.796	45	3.80	.757	67	3.73	.770
20	มีการประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ โดยครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน	22	3.18	.795	45	3.27	.720	67	3.24	.740
	ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน	22	3.71	.441	45	3.74	.532	67	3.73	.501

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความบทบาทด้าน	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
21.	การประเมินผลการเรียนรู้ จัดให้มีการประเมินผลนัก เรียนรอบด้านครอบคลุม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	22	3.91	.526	45	3.82	.576	67	3.85	.557
22.	ส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้วิธี การประเมินผลที่สอดคล้อง กับจุดมุ่งหมายและสื่อที่ ต้องการประเมินระหว่าง การเรียนรู้	22	3.91	.610	45	4.02	.543	67	3.99	.564
23.	ส่งเสริมให้ครูผู้สอนร่วม กับนักเรียนกำหนดเกณฑ์ การประเมินผลการเรียนรู้	22	3.45	.510	45	3.64	.743	67	3.58	.678
24.	เปิดโอกาสให้นักเรียนมี ส่วนร่วมในการประเมินผล การเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่ กำหนด	22	3.59	.590	45	3.58	.690	67	3.58	.655
25.	ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการ ประเมินผลการเรียนรู้ตาม สภาพจริง	22	4.00	.617	45	4.02	.543	67	4.01	.564
26.	สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่ จำเป็นต่อการจัดการ ประเมินผลการเรียนรู้	22	3.90	.762	45	3.96	.706	67	3.94	.721
27.	ส่งเสริมให้นักเรียนมี โอกาสประเมินผลการเรียน ระหว่างเพื่อนด้วยกันโดย ใช้เกณฑ์ที่กำหนด	22	3.36	.652	45	3.64	.743	67	3.55	.724

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความบรรทัดด้าน	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
28	เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้	22	2.95	.785	45	3.13	.894	67	3.07	.858
29	สนับสนุนให้ครูผู้สอนมีการประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เทคนิคในการเรียนรู้	22	3.59	.590	45	3.64	.857	67	3.63	.775
30	มีการวิเคราะห์ผลจากการประเมินแล้วนำมาใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็ม ศักยภาพ	22	3.45	.671	45	3.53	.726	67	3.51	.704
	ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน	22	3.61	.389	45	3.70	.546	67	3.67	.499

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความบรรทัดด้าน	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
31.	<u>การสร้างและพัฒนาหลักสูตร</u>									
	ได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรร่วมกับคณะครูในโรงเรียนเพื่อนำมาจัดทำสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการจำเป็น	22	3.50	.598	45	3.60	.688	67	3.57	.657
32.	ส่งเสริมให้คณะครูร่วมกันวิเคราะห์ สภาพภายในและภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน	22	3.73	.703	45	3.80	.694	67	3.78	.692
	ส่งเสริมให้ครูผู้สอนเข้ารับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร	22	4.27	.767	45	4.07	.654	67	4.13	.694
34.	จัดทำหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการของครูผู้สอนในโรงเรียน	22	3.45	.596	45	3.44	.693	67	3.45	.658
	สนับสนุนให้คณะกรรมการบริหาร หลักสูตรของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน	22	3.73	.703	45	3.47	.694	67	3.55	.702

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความบทย่อยด้าน	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
36	เปิดโอกาสให้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียน	22	3.45	.671	45	3.49	.695	67	3.48	.682
37	สนับสนุนให้ครูผู้สอนนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดหมาย	22	3.82	.733	45	3.91	.596	67	3.88	.640
38	มีการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรเพื่อปรับปรุงและพัฒนา	22	3.96	.581	45	3.49	.661	67	3.45	.634
39	สนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร	22	3.41	.590	45	3.67	.640	67	3.58	.631
40	ส่งเสริมให้คณะครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้หลักสูตร	22	3.45	.858	45	3.67	.640	67	3.60	.719
	ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน	22	3.61	.411	45	3.66	.488	67	3.64	.461

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความบทย่อยด้าน	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
41.	<u>การสร้างความร่วมมือกับชุมชน</u> มีการประสานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญ	22	3.64	.581	45	3.73	.688	67	3.70	.652
42.	ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนโดยวิธีการที่หลากหลาย	22	4.00	.690	45	3.93	.837	67	3.96	.787
43.	ส่งเสริมให้ชุมชนจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมให้ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ	22	3.36	.581	45	3.78	.765	67	3.64	.732
44.	สนับสนุนให้มีการบูรณาการการเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนไปพร้อมๆกัน	22	3.55	.739	45	3.67	.739	67	3.63	.735
45.	ส่งเสริมให้ครู-อาจารย์เข้าไปมีส่วนช่วยเหลือแนะนำการจัดกิจกรรมของชุมชนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ	22	3.77	.685	45	3.76	.802	67	3.76	.761
46.		22	3.50	.673	45	3.64	.773	67	3.60	.740

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความมบทบาทด้าน	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
47.	ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	22	3.59	.666	45	3.73	.688	67	3.69	.678
48	มีการรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนต่อชุมชน	22	3.82	.664	45	3.69	.793	67	3.73	.750
	ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน	22	3.65	.492	45	3.74	.615	67	3.71	.575

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความคำถามบทบาทด้าน	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
49.	<u>การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้</u> มีนโยบายหรือแนวทางเพื่อสนับสนุนให้ครู-อาจารย์ได้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	22	3.73	.631	45	3.87	.588	67	3.82	.601
50.	ส่งเสริมให้ครูผู้สอนศึกษาข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล	22	4.18	.588	45	4.00	.603	67	4.06	.600
51.	ส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำปัญหาทางการเรียนรู้ของผู้เรียนมาเป็นข้อมูลเพื่อ	22	3.91	.526	45	3.91	.633	67	3.91	.564
52.	แก้ไขโดยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน	22	3.86	.640	45	3.87	.815	67	3.87	.757
53.	สนับสนุนให้ครู-อาจารย์ได้มีการประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	22	3.41	.734	45	3.36	.743	67	3.37	.735
54.	มีการรวบรวมวิธีการหรือนวัตกรรมที่ใช่แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ	22	3.36	.790	45	3.60	.688	67	3.52	.725
55.	สนับสนุนให้มีการเผยแพร่ผลงานการวิจัยในชั้นเรียนให้ครูผู้สอนนำผลจากการวิจัยในชั้นเรียนมาพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง	22	3.68	.568	45	3.51	.661	67	3.57	.633



ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความถามบทบาทด้าน	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
56.	กระตุ้นให้ครู-อาจารย์เห็น ความสำคัญของการวิจัยใน ชั้นเรียน โดยใช้วิธีที่หลากหลาย	22	4.00	.436	45	3.73	.720	67	3.82	.650
57.	มีการให้ข้อมูลย้อนกลับไป ยังผู้ปกครองนักเรียนที่ได้ จากการวิจัยในชั้นเรียน	22	3.14	.640	45	3.13	.694	67	3.13	.672
58.	มีการรวบรวมเอกสาร ผล งานวิจัยในชั้นเรียน ที่มีคุณ ภาพจากแหล่งต่างๆ เพื่อให้ ครู-อาจารย์ได้ศึกษาอย่าง พอเพียง	22	3.3	.727	45	3.37	.668	67	3.33	.683
	ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน	22	3.66	.427	45	3.62	.526	67	3.64	.493

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความบรรทัด	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
59.	<u>การพัฒนาบุคลากร</u> มีนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาครู-อาจารย์ ตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญต่อเนื่อง	22	4.09	.426	45	4.00	.603	67	4.03	.550
60.	กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาครู-อาจารย์ ในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างชัดเจน	22	3.68	.568	45	3.71	.661	67	3.70	.628
61.	ส่งเสริมให้ครู-อาจารย์ ได้รับการพัฒนาจนเกิดความตระหนักในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ	22	4.05	.486	45	3.80	.661	67	3.88	.616
62.	จัดกิจกรรมพัฒนาครู-อาจารย์ อย่างหลากหลายรูปแบบเกิดผลสำเร็จเป็นแบบอย่าง	22	3.73	.631	45	3.40	.580	67	3.51	.612
63.	จัดหาเอกสาร วารสาร ผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อเผยแพร่ให้ครู-อาจารย์	22	3.64	.727	45	3.64	.773	67	3.64	.753
64.	สนับสนุนให้ครู-อาจารย์ .64 <input type="checkbox"/> .461 <input type="checkbox"/> <input type="checkbox"/>	22	3.64	.727	45	3.64	.857	67	3.64	.811

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความมณฑาทด้าน	ผู้บริหาร			ครู - อาจารย์			รวม		
		N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$	N	$\mu$	$\sigma$
65	กระตุ้นให้ครู-อาจารย์ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลาย	22	4.09	.294	45	3.91	.668	67	3.97	.577
66	มีเป้าหมายและรูปแบบการ ให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงานไป สู่การพัฒนา ที่มุ่งเรียนเป็น สำคัญ	22	4.00	.535	45	3.78	.599	67	3.85	.584
	ค่าเฉลี่ยรวมรายด้าน	22	3.86	.365	45	3.73	.519	67	3.77	.475

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

## ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นายประเสริฐ ครอบแก้ว
ที่อยู่	181 หมู่ที่ 4 ตำบลบางสะพาน อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77170
ที่ทำงาน	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2522	สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรการศึกษา จากวิทยาลัยครูสุรินทร์
พ.ศ. 2530	สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) จากวิทยาลัยครูสุรินทร์
พ.ศ. 2542	ศึกษาต่อระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2522	ตำแหน่งครู 1 โรงเรียนบ้านอ่างหินน้อย จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. 2526	ตำแหน่งอาจารย์ 1 โรงเรียนบ้านอ่างหินน้อย จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. 2531	ตำแหน่งอาจารย์ 1 โรงเรียนบ้านควนหนองหงส์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2532	ตำแหน่งผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านปากลง จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2534	ตำแหน่งผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านสันตยง จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2535	ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดสมอ จังหวัดนครศรีธรรมราช

- พ.ศ. 2536 ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนบ้านน้อย  
จังหวัดสุรินทร์
- พ.ศ. 2537 ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสามัคคีวิทยา  
จังหวัดนครราชสีมา
- พ.ศ. 2538 ตำแหน่งผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอศรีสาคร  
จังหวัดนราธิวาส
- พ.ศ. 2539 ตำแหน่งผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอบางคนที  
จังหวัดสมุทรสงคราม
- พ.ศ. 2543- ปัจจุบัน ตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอบางสะพานน้อย  
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์